

T.C.
KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANA BİLİM DALI

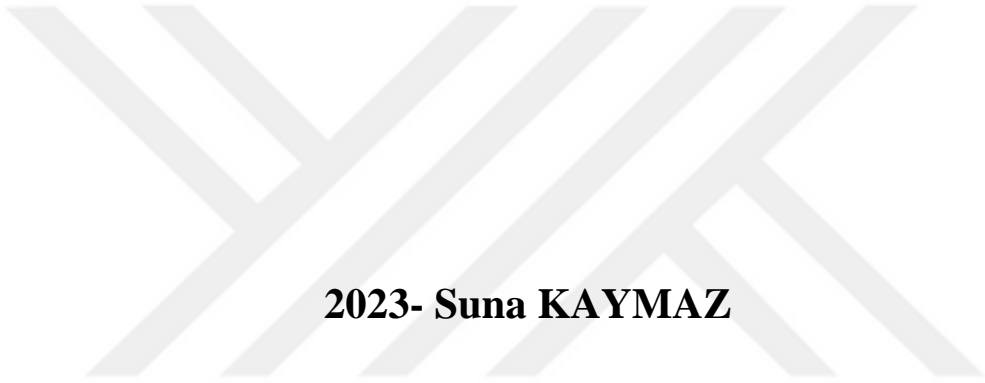
TÜRKİYE'DE KADIN GİRİŞİMCİ KOOPERATİFÇİLİĞİ
ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME: KIRŞEHİR ÖRNEĞİ

AN EVALUATION ON WOMEN ENTREPRENEUR
COOPERATIVES IN TURKEY: THE CASE OF KIRŞEHİR

Suna KAYMAZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KIRŞEHİR 2023

2023- Suna KAYMAZ

T.C.
KIRŞEHİR AHI EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANA BİLİM DALI

TÜRKİYE'DE KADIN GİRİŞİMCİ KOOPERATİFÇİLİĞİ
ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME: KIRŞEHİR ÖRNEĞİ

AN EVALUATION ON WOMEN ENTREPRENEUR
COOPERATIVES IN TURKEY: THE CASE OF KIRŞEHİR

Hazırlayan
Suna KAYMAZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Doç. Dr. Ertuğrul GÜREŞCİ

KIRŞEHİR 2023

KABUL VE ONAY

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Suna KAYMAZ tarafından hazırlanan “*Türkiye’de Kadın Girişimci Kooperatifçiliği üzerine bir değerlendirme: Kırşehir Örneği*” adlı tez çalışması 2505/2023 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından oybirliği/oyçokluğu ile YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman.....(İmza)

Doç. Dr. Ertuğrul GÜREŞCİ

Üye.....(İmza)

Doç. Dr. Fatih Ferhat ÇETİNKAYA

Üye.....(İmza)

Doç. Dr. Fatma KORKMAZ

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

...../...../2023

(İmza)

Prof. Dr. Hüseyin ŞİMŞEK

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

.../.../2023

Suna KAYMAZ

ÖZET

TÜRKİYE'DE KADIN GİRİŞİMCİ KOOPERATİFÇİLİĞİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME: KIRŞEHİR ÖRNEĞİ

Hazırlayan: Suna KAYMAZ

Danışman: Doç. Dr. Ertuğrul GÜREŞCİ

2023 – (XV- 101)

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

İşletme Anabilim Dalı

Jüri

Doç. Dr. Ertuğrul GÜREŞCİ

Doç. Dr. Fatih Ferhat ÇETİNKAYA

Doç. Dr. Fatma KORKMAZ

Yoksulluk insanlık tarihi kadar eski bir kavram olmakla beraber, toplumun en kırılgan gurubu olan kadınları tarih boyunca diğer kesimlere göre daha fazla etkilemiştir. Özellikle Sanayi Devriminden sonra üretimde makineleşme ile birlikte emek sektöründe kadınların iş gücü kaybına neden olmuş ve işlerde erkek çalışanların tercih edilmesi de bu problemi daha da derinleştirmiştir. Tüm dünyada ve ülkemizde birçok alanda kadın yoksulluğunu azaltmak için kurumlar ve devletler tarafından çeşitli ölçülerde çaba sarf edilmektedir. Cinsiyet ayırımı yapmadan kadın ve erkek iş gücünün eşit şekilde istihdam edilmesi için aranan çözümler arasında yer alan kooperatifler, kadın girişimciliği için öne çıkan modellerden biri olmuştur. Türkiye'nin 2020 yılı ekim ayı verilerine göre iş gücüne katılım oranı erkeklerde %69 iken bu oran kadınlarda %31,3 olarak gerçekleşmiştir. İşsizlik oranlarına bakıldığında; 15 yaş ve üstü işsizlik oranı %12,7 olarak tespit edilmiş olup, erkeklerde bu oran %11,5 iken kadınlarda ise %15,5 olduğu görülmüştür. Kadın yoksulluğu ve işsizliğinin çözüm noktasında, kadın girişimci kooperatifleri tüm dünyada gerek hükümetler gerekse Sivil Toplum Kuruluşlarının (STK) üzerine çalıştıkları bir konu olmuştur. Kadın girişimci kooperatifleri, kadınlara evdeki işleri dışında iktisadi hayatta varlık gösterebilmeleri konusunda öncülük eden iktisadi ve sosyal içerikli oluşumlardır. Felsefesini problemlerin üstesinden gelmek için el birliği ile çalışmak, birlikte değer oluşturmak ve emek vermektan alan kooperatifler özellikle son on yıl içerisinde önemli mesafe kaydetmişlerdir. 2005'te gerçekleştirilen bir çalışmaya göre sayıları 36 olan kadın kooperatiflerinin sayısı her geçen gün biraz daha artarak 2021 yılı şubat ayı rakamlarına göre kadın girişimci kooperatiflerinin sayısı 556 seviyelerine kadar çıkmıştır. Hedefleri arasına ekonomisi en gelişmiş on ülkenin içerisine girmeyi almış olan ülkemiz için nüfusun yarısını teşkil eden kadınların üretim ve istihdama dâhil edilmelerinin en önemli modellerinden biri kadın girişimci kooperatifleridir. Ekonomide kadın istihdamının en önemli unsurlarından biri olarak görülen kooperatifleşme, devlet politikaları ve sivil kuruluşların destekleriyle önemli bir atak yapmıştır. Bu noktadan hareket edilerek bu çalışmada; Kırşehir İlinde 2019- 2021 yılları arasında kurulan yedi adet kadın girişimci kooperatifi örneği üzerinden kadınların iş ve sosyal alanındaki beklentilerine cevap verebilirliği konusunda araştırma yapılışı amaçlanmıştır. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi olarak fenomenoloji yöntemi kullanılarak yarı yapılandırılmış mülakat formları ile görüşmeler sağlanmıştır. Araştırmanın sonuçları, kooperatif bünyesinde yer alan kadın girişimcilerin ev işleri ile yoğun şekilde ilgilendiğini, çeşitli hobilere sahip olduklarını, ev dışında sosyal bir hayata sahip olup, sosyal ve ekonomik anlamda büyük ölçüde bağımsız olduklarını ve hayat kalitelerinin yükseldiğini göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Kadın Girişimci Kooperatifleri, Kırşehir Kadın Girişimci Kooperatifleri, Yoksulluk.

ABSTRACT

AN EVALUATION ON WOMEN ENTREPRENEUR COOPERATIVES IN TURKEY: THE CASE OF KIRŞEHİR

Prepared by: Suna KAYMAZ

Advisor: Assoc. Dr. Ertugrul Guresci
2023 –(XV+101)

Kırşehir Ahi Evran University, Graduate School Of Social Sciences
Jury

Assoc. Dr. Ertugrul Guresci
Assoc. Dr. Fatih Ferhat ÇETİNKAYA
Assoc. Dr. Fatma KORKMAZ

Although poverty is a concept as old as human history, it has affected women, the most fragile group of society, more than other segments throughout history. Especially after the Industrial Revolution, along with mechanization in production, it caused the loss of women's labor force in the labor sector, and the preference for male employees in jobs has further deepened this problem. Efforts are being made by institutions and states in various measures to reduce women's poverty in many areas all over the world and in our country. Cooperatives, which are among the solutions sought for the equal employment of men and women's work force without gender discrimination, have become one of the prominent models for women's entrepreneurship. According to the data of the Turkey's October of 2020, the labor force participation rate was 69% for men, while this rate was 31.3% for women. When the unemployment rates are examined; The unemployment rate for those aged 15 and over has been determined as 12.7%, and it has been seen that this rate is 11.5% for men and 15.5% for women. At the point of solving women's poverty and unemployment, women's entrepreneurial cooperatives have been an issue that both governments and Non-Governmental Organizations (NGOs) have been working on all over the world. Women's entrepreneurial cooperatives are economic and social organizations that lead women to be able to exist in economic life outside of their jobs at home. Cooperatives, which take their philosophy from working together to overcome problems, creating value together and giving effort, have made significant progress especially in the last ten years. According to a study conducted in 2005, the number of women's cooperatives, which numbered 36, increased slightly every day, and according to the figures of February 2021, the number of women's entrepreneurial cooperatives increased to 556. One of the most important models of women's inclusion in production and employment, which constitute half of the population for our country, whose economy has taken to enter the top Decadent countries among its goals, is women entrepreneur cooperatives. Cooperativization, which is considered one of the most important elements of women's employment in the economy, has made an important attack with the support of state policies and civil organizations. Based on this point, in this study; It is aimed to conduct research on the responsiveness of women to meet the expectations in business and social sphere through the examples of seven women entrepreneur cooperatives established between 2019 and 2021 in Kırşehir province. In this study, interviews were provided with semi-structured interview forms using the phenomenology method as a qualitative research method. The results of the research have shown that women entrepreneurs participating in the cooperative are intensely interested in household chores, have various hobbies, have a social life outside the home, are largely independent in social and economic terms, and their quality of life has increased.

Keywords: Kırşehir Women Entrepreneur Cooperatives, Poverty, Women Entrepreneur Cooperatives.

ÖN SÖZ

Günümüzde kadın girişimci kooperatifleri kadın yoksulluğuna çözüm bulma ve kadın girişimcilerin ekonomik platformda varlık gösterebilmeleri açısından önemli bir seçenek özelliği göstermektedir. Bu çalışmada, Kırşehir kadın girişimci kooperatiflerinin, kadınların istihdamı, girişimciliği ve sosyalliği konusunda kadınlara yararlılığı ve ekonomik olarak katkıları incelenmiştir. Çalışma ile alakalı yapılan literatür taramalarında kooperatifçilik ve kadın girişimci kooperatifleri ile ilgili çalışmalar bulunmakla birlikte Kırşehir İline özel olan bu çalışmanın gerek kadın girişimciliği, gerekse kadın girişimci kooperatiflerini Kırşehir ölçeğinde incelemesi bakımından literatüre katkı sağlayabileceği beklenmektedir.

Yüksek lisans eğitimi ile tanışma şansı yakaladığım, her zaman desteğine, pozitif enerjisine ve güdüleme yeteneğine şükran hissettiğim, tüm birikim ve tecrübelerini yalın bir hale getirerek anlayacağım şekilde bana aktaran, her zaman ulaşılabilir olan çok değerli hocam ve danışmanım Sayın Doç. Dr. Ertuğrul GÜREŞCİ' ye teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans eğitimim boyunca Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalındaki tüm hocalarıma da ayrıca teşekkürü bir borç bilirim.

Bu uzun soluklu çalışmamda bana destek olan kızlarıma, Kırşehir'de tüm kadın girişimci kooperatiflerini benimle dolaşan kardeşime, Kırşehir Ticaret İl Müdürlüğünde görevli Sayın Ali YİĞİT beyefendiye, Tüm Kırşehir kadın kooperatifi ortaklarına, özellikle Av. Emel ERSİN'e ve Sağlık Bakanlığı'ndaki mesai arkadaşlarıma sonsuz teşekkür ederim.

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
SİMGELER VE KISALTMALAR	xii
BÖLÜM I	1
1. GİRİŞ	1
1.1.ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ	4
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ	6
1.3. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	6
1.4.VARSAYILANLAR	7
1.5.TANIMLAR	8
BÖLÜM II	9
2.1. KOOPERATİFÇİLİK ÜZERİNE GENEL BİR DEĞERLENDİRME	9
2.2. TÜRKİYE DE KOOPERATİFLERİN YASAL ÇERÇEVESİ	11
2.3.TÜRKİYE’DE KOOPERATİFÇİLİĞİN GELİŞİMİ	12
2.3.1.Osmanlı Döneminde Türk Kooperatifçiliği:	12
2.3.2. Cumhuriyet döneminde Türk kooperatifçiliği:	13
2.4. KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ KAVRAMI VE ÖZELLİKLERİ	14
2.5. KADINLARI GİRİŞİMCİ OLMAYA İTEN NEDENLER	15

2.6. TÜRKİYE’DE KADIN GİRİŞİMCİ KOOPERATİFÇİLİĞİ	16
2.6.1. Kadın Girişimci Kooperatiflerinin Önemi ve Faydaları	17
2.6.2. Kadınların Kooperatifler Aracılığı ile Güçlenmesi.....	20
2.6.3.Kooperatiflerin Desteklenmesi Programı (KOOP- DES)	21
2.6.4.Kadın Emegini Değerlendirme Vakfı (KEDV)	22
2.6.5. Türkiye’de Kadın Girişimci Kooperatifleri Profili	22
2.6.6. Türkiye de Kadın Kooperatiflerinin Yıllar İçerisindeki Gelişimi.....	25
2.6.7. Kadın Girişimci Kooperatiflerinin Karşılaştığı Güçlükler.....	28
2.6.8. Türkiye’de Bazı Kadın Girişimci Kooperatifi Örnekleri	29
2.7. KADIN GİRİŞİMCİ KOOPERATİFLERİNİ ETKİLEYEN KAVRAMLAR	31
2.7.1.Toplumsal Cinsiyet Kavramı	31
2.7.2. Kalıp Yargıları	32
2.7.3. Ataerkillik	33
2.8. KADIN YOKSULLUĞU	35
2.8.1. Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadın Yoksulluğu	37
2.9. KADINLARIN EKONOMİK HAYATTAKİ ÖNEMİ	38
2.9.1. Kadınların İş Gücüne Katılımı	39
2.10. KIRSAL KALKINMA KAVRAMI	40
2.10.1. Kırsal Kalkınmanın Önemi	41
2.10.2. Kırsal Kalkınmanın Amacı	42
2.10.3. Kırsal Kalkınmada Kooperatiflerin Önemi	43
2.11. KIRŞEHİR İLİNDE KADIN GİRİŞİMCİ KOOPERATİFÇİLİĞİ.....	45
2.11.1.Yeşil Beyaz Kadın Girişimi Kooperatifi.....	47
2.11.2. Kırşehir Kadın Girişimi kooperatifi	47
2.11.3. Kırşehir Fatma Bacılar Kooperatifi.....	47
2.11.4. Mucur Kadın Girişimci Kooperatifi.....	47
2.11.5. Mucur Kardelen Kadın Girişimi Kooperatifi.....	48

2.11.6. Çiçekdağı Kadın Girişimci Kooperatifi	48
2.11.7. Hanımeli Üretim ve İşletme Kooperatifi.....	48
BÖLÜM III	50
3. KAVRAMSAL KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ LİTERATÜR.....	50
3.1. KONU İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	50
3.1.1. Konu İle İlgili Yurt İçinde Yapılan Bazı Çalışmalar	50
3.1.2. Konu İle İlgili Yurt Dışında Yapılan Bazı Çalışmalar.....	51
BÖLÜM IV.....	52
4.1. ARAŞTIRMANIN DESEN / MODELİ	52
4.2. ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ/ ÇALIŞMA GRUBU	52
4.3. VERİ TOPLAMA SÜRECİ VE VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	52
4.4. GÜVENİRLİK VE GEÇERLİK	53
4.5. VERİLERİN ANALİZİ/ ÇÖZÜMLEMESİ.....	53
BÖLÜM V	54
5.1. BULGULAR	54
5.1.1. Katılımcıların Gün İçindeki Sorumlulukları İle İlgili Veriler.....	54
5.1.2. Katılımcıların Hobileri İle İlgili Veriler	56
5.1.3. Katılımcıların Evden Çıktıktan Sonra Gittikleri Yerler İle İlgili Veriler	59
5.1.4. Katılımcıların Parayı Nasıl Kazandıkları İle İlgili Veriler	61
5.1.5. Katılımcıların Kooperatiften Gelir Elde Etmeleri ile İlgili Veriler	63
5.1.6. Katılımcıların Kooperatiften Elde Ettikleri Geliri Yatırıma Dönüştürmeleri İle İlgili Veriler	65
5.1.7. Katılımcıların Kooperatif Sayesinde Ailede Ekonomik Konularda Söz Hakkı Artması ile İlgili Veriler	66
5.1.8. Katılımcıların Sosyallik Hakkındaki Düşünceleri İle İlgili Veriler	67
5.1.9. Katılımcıların Sosyal Olmaları İle Pozitif Olmaları Arasındaki İlişkiile İlgili Veriler	69

5.1.10. Katılımcıların Kadın Kooperatifi Ortağı Olmalarının Onları Sosyal Anlamda Etkileme Durumu İle İlgili Veriler.....	71
5.1.11. Katılımcılara Göre Kooperatifçiliği Vakıf Ve Derneklerden Ayıran Özellikler İle İlgili Veriler.....	72
5.1.12. Katılımcıların Kooperatif Ortağı Olurkenki Hedefleri İle İlgili Veriler.....	75
5.1.13. Katılımcıların Erkeklerle Aynı İş Ortamında Çalışmayla İlgili Görüşlerine Yönelik Veriler.....	77
5.1.14. Katılımcılara Göre Kadın Kooperatifleri Kadın Girişimciler İçin Önemli Bir Değer Olma Durumu İle İlgili Veriler.....	78
BÖLÜM VI.....	80
6. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	80
6.1. SONUÇ VE TARTIŞMA	80
6.2. ÖNERİLER.....	84
KAYNAKÇA.....	85
EKLER	97
Ek1 Araştırma ölçekleri	97
EK 2. Etik Kurul Karar Formu	100
EK 3. Özgeçmiş	101

TABLolar LİSTESİ

Sayfa

Tablo 2.1.:Türkiye’de 2012 Yılı İller Bazında Kadın Girişimci Kooperatif Türü 23

ve Kooperatif Sayısı

Tablo 2.2.: Türkiye’de 2021 Yılı İller Bazında Kadın Girişimci Kooperatif Türü ve Kooperatif Sayısı	24
Tablo 2.3.: Kırşehir İlindeki Kadın Girişimci Kooperatifleri	48
Tablo 5.1.1. : Katılımcıların Gün İçindeki Sorumlulukları İle İlgili Veriler	54
Tablo 5.1.2.: Katılımcıların Hobileri İle İlgili Veriler	57
Tablo 5.1.3.: Katılımcıların Evden Çıktıktan Sonra Gittikleri Yerler İle İlgili Veriler	59
Tablo 5.1.4.: Katılımcıların Parayı Nasıl Kazandıkları İle İlgili Veriler	61
Tablo 5.1.5.: Katılımcıların Kooperatiften Gelir Elde Etmeleri İle İlgili Veriler	63
Tablo 5.1.6.: Katılımcıların Kooperatiften Elde Ettikleri Geliri Yatırıma Dönüştürmeleri İle İlgili Veriler	65
Tablo 5.1.7.: Katılımcıların Kooperatif Sayesinde Ailede Ekonomik Konularda Söz Hakkı Artması İle İlgili Veriler	66
Tablo 5.1.8.: Katılımcıların Sosyallik Hakkındaki Düşünceleri İle İlgili Veriler	68
Tablo 5.1.9.: Katılımcıların Sosyal Olmaları ile Pozitif Olmaları Arasındaki İlişki İle İlgili Veriler	70
Tablo 5.1.10.: Katılımcıların Kadın Kooperatifi Ortağı Olmalarının Onları Sosyal Anlamda Etkileme Durumu İle İlgili Veriler	71
Tablo 5.1.11.: Katılımcılara Göre Kooperatifçiliği Vakıf ve Derneklerden Ayıran Özellikler İle İlgili Veriler	73
Tablo 5.1.12.: Katılımcıların Kooperatif Ortağı Olurken ki Hedefleri İle İlgili Veriler	75
Tablo 5.1.13.: Katılımcıların Erkeklerle Aynı İş Ortamında Çalışmayla İlgili Görüşlerine Yönelik Veriler	77
Tablo 5.1.14.: Katılımcılara Göre Kadın Kooperatifleri Kadın Girişimciler İçin Önemli Bir Değer Olma Durumu İle İlgili Veriler	79

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1.: Türkiye Kadın Kooperatif Sayısı, 2015	25
Şekil 2.2.: Türkiye Kadın Kooperatif ve Birlik Sayısı 2021	26
Şekil 2.3.: Kadın Kooperatifleri pasta grafiği	27
Şekil 2.4.: Kadın Kooperatifleri pasta grafiği	27
Şekil 2.5.: Kırşehir İlinde girişimci kadınların yaş aralığı grafiği	45
Şekil 2.6.: Kırşehir İlindeki girişimci kadınların eğitim seviyeleri dağılımı grafiği.	46

SİMGELER VE KISALTMALAR

Kısaltmalar	Açıklamalar
AB	Avrupa Birliği
BRICS	(Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve Güney Afrika Cumhuriyeti)
DB	Dünya Bankası
EUROSTAT	Avrupa İstatistik Ofisi
GSMH	Gayrisafi Milli Hasıla
ILO	Uluslararası Çalışma Örgütü
KADV	Kadın Emegini Değerlendirme Vakfı
KAGİDER	Türkiye Kadın Girişimciler Derneği
KOOP- DES	Kooperatiflerin Desteklenmesi Programı
KOSGEB	Küçük ve Orta Ölçekli Sanayiye Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KGF	Kredi Garanti Fonu
OECD	Ekonomik Kalkınma ve İş birliği Örgütü
ÖİK	Özel İhtisas Komisyonu
STK	Sivil Toplum Kuruluşları
TARİŞ	İncir, Üzüm, Pamuk ve Yağlı Tohumlar Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

Yoksulluk kavramı insanlığın varoluşu kadar eski bir kavramdır. Yoksulluk, ilk insan topluluklarından çağımıza gelinceye kadar değişik biçimlerde varlığını göstermiştir. Bu durumda ekonomik ve sosyal sistemler ile bunların çeşitli şekillerde ki uygulamalarının büyük ölçüde etkili olduğu söylenebilir. Genel olarak yoksulluk çeşitli şekillerde tanımlansa da günlük temel ihtiyaçların tamamını veya büyük bir kısmını karşılayacak yeterli gelire sahip olmama durumu kısaca yoksulluk olarak ifade edilmektedir. Yoksulluk çeşitli şekillerde ölçülebilmekte ve etkileri ise toplumun özellikle ücretli kesimlerini, dezavantajlı gruplarını ve kadınları derinden etkileyebilmektedir. (Açıkgöz ve Yusufoglu, 2012:78). Günümüzde gelen medeniyet seviyesinde insanlık tarihi kadar eski olan yoksulluk olgusunun çözüm arayışları hala sürdürülmektedir. Yoksulluk durumunun kadınlar için daha fazla görülüyor olması bu kesime yönelik çözüm bulma arayışlarına neden olmaktadır. Kadınlar için yoksulluğun ataerkil ve geleneksel toplumlarda daha fazla olmasının en önemli nedenlerinden biri, kadınların cinsiyet rollerinin etkisine bağlı olarak eğitim seviyelerinin düşük ve istihdam edilmelerinin erkeklere göre daha az olmasıdır. Genel olarak toplumsal cinsiyeti temel alarak değerlendirme yapıldığı zaman kadınların varlık ve ekonomik girişim gelirlerine erkeklere göre daha az sahip oldukları, daha fazla kayıt dışı ve az ücret getiren işlerde çalıştıkları görülmektedir. (Turgut, 2019; Pearce, 1978; Alcoc, 1993)

İstihdam ve girişimcilikle direk ilişki içerisinde olduğu düşünülen dünya geneli okuryazarlık durumuna bakıldığında bu oranın kadınlarda %83, erkeklerde %90 olduğu, gene dünya genelinde iş gücüne katılım oranlarının aradaki fark kadınlar aleyhine daha çok açılarak erkeklerde %72 iken kadınlarda %46 olduğu görülmektedir (The World Bank Data, Labour Force Participation, 2021). Kadın ve erkeğin istihdamı ve ekonomik fırsatları konusunda ortaya çıkan farklılıklarda toplumun sosyal yapısının önemli olduğu düşünülürse söz konusu oransal farklılık daha net bir biçimde anlaşılacaktır.

Tarihin eski çağlarından günümüze kadar kadının ekonomik yaşamdaki rolü ve sosyal statüsünde çeşitli değişikliklerin olduğu bilinmektedir. Bu değişim özellikle üretimde makinenin kullanıldığı Sanayi Devrimi sürecinde kendisini daha da belirgin bir şekilde göstermiştir. Sanayi Devriminden önce kadınların üretim alanları kendi evlerinin bakımı ve ev ortamında yeteneklerine uygun olarak ürettikleri el işleri ile sınırlıyken, ilerleyen süreçte kadınların toplumdaki konumu açısından önemli değişiklikler meydana gelmiştir (Nayir, 2008, s. 634).

Kadınların yaşamdaki statüsü değişmeye başlayınca, kadınlar evleri dışında gelir elde edebilecekleri ve sosyal paylaşımında bulunacakları alanları tercih etmeye başlamışlardır. Böylece aile ekonomisine katkıda bulunan kadın kendini daha yeterli ve güçlü hissedebilecek, sosyal ve psikolojik açıdan olumlu gelişimler sağlayacaktır.

Kadınların ekonomik aynı zamanda sosyal hayatta varlık gösterebilmelerine olanak sağlayacak yapıların başında kooperatifçiliğin geldiğini bütün dünya kabul etmektedir (Serinlikli, 2019). Bu konuda dünyanın özellikle gelişmiş ülkelerinde çeşitli örnekler ve modeller geliştirilmiştir (Dalkıran, 2017). Kadın emeğinin ekonomiye kazandırılması ve kadın istihdamının artırılması ülkemiz için de son dönemlerde önemli ekonomik planlar arasında yer almakta ve kadın girişimci kooperatifleri bu anlamda en önemli ekonomik modellerden biri olarak görülmektedir. Yapılan çalışmalar neticesinde kooperatiflerdeki birlikte problemlerin üstesinden gelinmesi kadınlar açısından özgüven ve sosyal sermaye artışına zemin hazırlamaktadır (Ojha, 2018: 64; Bastida vd. 2020: 1). Ayrıca kadın girişimci kooperatifleri lider olma konusunda kadınlara diğer işletmelerden daha fazla olanak sağlamaktadır. (ILO & ICA 2014). Kadın istihdam oranlarına bakıldığında bu oranın dünya genelinde %43, orta gelirli ülkelerde %42, Avrupa Birliği üyesi ülkelerde %66,2 olarak açıklanırken ülkemizde %28 olduğu görülmektedir. Tüm dünyada 3 milyonu geçkin sayıdaki kooperatifler 280 milyon kişiye iş imkânı vermektedir. Böylece kooperatifler ekonomik gelişmede istikrara katkı sağlayarak önemli ekonomik modellerden biri haline gelmiştir (The World Bank Data, Employment, 2021; Eurostat Gender Statistics, 2021; TÜİK, 2021; International Cooperative Alliance, 2022).

Ekonomik ve sosyal alanda kadınların daha aktif olmasını ve bu anlamda desteklenmelerini sağlamak amacıyla ülkemizde kadın girişimcilerin talep etmeleri neticesinde 2013 yılında “Kadın Girişimi ve İşletme Kooperatifi” ismi ile Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından örnek ana sözleşme hayata geçirilmiş ve böylece kadın girişimci kooperatiflerinin kurulmasında önemli bir artış gerçekleşmiştir (Başaran, vd., 2015). Kadın girişimci kooperatiflerinin kuruluş amaçları; kadınlara iş imkânı sağlamak, üretmek ve böylece ekonomik gelir elde etmek veya toplumsal yarar sağlamak olsa dahi sonuç olarak kooperatifler kadınlar açısından iş birliği ve etkileşim olanağının oluşmasını sağlamaktadır (T.C. Ticaret Bakanlığı,2012). Son yıllarda ülkemizde kadın girişimci kooperatiflerinin sayısında anlamlı artış gözlemlenmektedir. 2009 yılında 93 olan kadın girişimci kooperatifi sayısı 2021 yılında 608, 2022 yılında ise 870 sayısına ulaşmıştır (Özdemir, 2013: 302; T.C. Ticaret Bakanlığı, 2021). Türkiye’de son birkaç yılda kooperatifçilik modeli içerisinde yükselişi en çok hızlanan kooperatiflerden biri kadın girişimci kooperatifleridir. Önceleri

yerelde istihdam amaçlı kurulan kadın girişimci kooperatifleri sonradan kalkınmada etkili bir model olarak görülmeye başlanmış ve sivil toplum kuruluşları ile kamu kurumları tarafından bu kooperatifleri destekleyici politikalar geliştirilmiştir (Erdoğan, 2022: 45-46; Bülbüller, 2022: 90).

Kadın girişimci kooperatifçiliğinin gelişmesine yönelik destekler aynı zamanda kadın girişimciliğinin artmasına da olanak sağlamaktadır. Bu amaçla ülkemizde son yıllarda girişimcilere verilen desteklerde kadınlara yönelik pozitif ayrımcılık yapılmakta ve böylece kadın girişimci sayısı arttırılmaya çalışılmaktadır. Ancak kadın girişimcilerin henüz fikirlerini hayata geçirmeden içinde buldukları toplumun ve ailelerinin kendilerini desteklemeleri önem arz etmektedir. Kadın girişimciler ekonomik hayatta yer almaya başladıktan sonrada krizler ve piyasa dengesizliklerinden önemli ölçüde olumsuz etkilenmektedirler (Topaloğlu, 2017).

Ekonomik anlamda gelişebilmek ve refah düzeyini arttırmak için cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve ekonomiye hem erkek hem kadın iş gücünün katılımıyla mümkün olabilmektedir. Türkiye'nin 2020 yılı ekim ayı verilerine göre; erkeklerde 15 yaş üstü nüfus 31 milyon 154 bin, kadınlarda ise 31 milyon 781 bin olarak açıklanmış ve bu nüfusun iş gücüne katılımı erkeklerde 21 milyon 510 bin, kadınlarda ise 9 milyon 942 bin olarak belirlenmiştir. İstihdam verilerinde de kadın ve erkek arasındaki fark kadınlar aleyhine olup, erkek sayısı 19 milyon 46 bin iken, kadın sayısı ise 8 milyon 401 bin olarak açıklanmıştır. İş gücüne katılım oranı erkeklerde %69 iken bu oran kadınlarda %31,3 olarak gerçekleşmiştir. İşsizlik oranlarına baktığımızda; 15 yaş ve üstü işsizlik oranı %12,7 olarak tespit edilmiş olup, erkeklerde bu oran %11,5 iken kadınlarda ise %15,5 olduğu görülmüştür (TÜİK, 2020).

Tüm dünyada ve ülkemizde bu anlamda çözüm üretmek kaçınılmaz bir hal almıştır. Yapılan araştırmalar ve çalışmalar göstermiştir ki sadece kadınların çabaları yeterli olmamakta, devlet ve sivil toplum kuruluşlarının desteğine de ihtiyaç duyulmaktadır. Yeterince sermaye ye sahip olamayan kadınlar girişimci olmak isteseler de bunu başaramamaktadır. T.C. Ticaret Bakanlığı, Kooperatiflerin Desteklenmesi Programı (KOOP-DES) vasıtasıyla kadın ortaklarının çoğunlukta olduğu ve kadınların kendi iş güçleriyle ürettiklerini ekonomiye kazandırma çabası içinde olan kooperatif ve üst kurullarına 2021 yılı içerisinde hibe verileceğini açıklamıştır (T.C. Ticaret Bakanlığı, 2021).

Bu minvalde iş birliği, ortak problemlerin üstesinden el ele vererek gelmek fikri kooperatifçilik felsefesini akıllara getirmiştir. Kadınların ekonomik destekle beraber eğitim alanında da destek almaya ihtiyaçlarının olduğu bilinmektedir. Kadın Emegini Değerlendirme

Vakfi (KEDV), kooperatifçilik alanında başarılı olabilmeleri için kadınları eğitim modülleriyle de desteklemektedir (KEDV Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı, 2021).

Türkiye’de gerek kadınların ekonomik ve sosyal yaşamlarını içeren gerekse kooperatifçilik konularında çeşitli düzeylerde bilimsel çalışmaların yapıldığı bir gerçektir. Ancak kadın girişimci kooperatiflerinin incelenmesi ve özellikle bir bölgede ele alınarak nitel araştırmalar yöntemiyle konunun ele alınması bu alanda ki çalışmalara yenilik katabilmektedir. Bu nedenle yapılan bu çalışmanın kadın girişimci kooperatiflerinin yaşamsal boyutu ve yaratacağı katma değeri ele alınmış ve yapılacak benzer çalışmalara da ışık tutabileceği öngörülmüştür.

Bu çalışma ile kadın girişimciliği noktasında Kırşehir İlindeki kadın girişimci kooperatiflerinin kadınların istihdamı ve iş ile sosyal hayattan beklentileri konusunda çözüm olabileceğine yönelik değerlendirmenin literatüre katkı sağlayacağı beklenmektedir. Tarihinde Ahilik geleneğinin hüküm sürdüğü illerden biri olan Kırşehir’de 2019 yılından sonra 7 adet kadın girişimci kooperatifi kurulmuş ve bu kooperatifler yerel yönetimler tarafından desteklenmiştir. Bu kapsamda Kırşehir İlindeki kadın girişimci kooperatifi ortaklarından görüşmeyi kabul eden 14 kişi ile nitel araştırma yöntemlerinden biri olan fenomenoloji yöntemi ile görüşme yapılmış ve elde edilen sonuçlar nitel veri analiz yöntemlerinden olan betimsel ve içerik veri analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Elde edilen verilerin Kırşehir İli özelinde kadınların girişimcilik açısından kooperatifçiliği uygun model olarak görmeleri konusunda yol gösterici olduğu düşünülmektedir.

1.1.ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Bilimsel bir çalışma, var olan bir problemi tanımlamak ya da var olan probleme çözüm üretmek maksadıyla yapılmaktadır. Araştırmanın problemi, bilimsel çalışmaların metin kısmı yazılırken amacın sebebini belirten cümlesidir (Dinçer, 2022).

Yoksulluk kavramı genel olarak insanların yaşamlarını en asgari düzeyde sürdürememeleri ve temel ihtiyaçlarını giderememeleri olarak tanımlanmakla beraber, yoksunluk, işsizlik, ayrımcılık ve sosyal dışlanma gibi durumları beraberinde getirmektedir (Öztürk ve Çetin, 2009). Yoksulluğun etkilediği en kırılgan kesim ise kadın ve çocuklardan oluşmaktadır. Kadınların cinsiyet kaynaklı yaşamış oldukları negatif ayrımcılık onların istihdam edilmesi önündeki en önemli engellerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Ülkemizde kadın ve erkek istihdamı oranları oldukça farklı bir şekilde erkeklerin lehine

olduğu görülmektedir. Bu eşitsizlik tüm dünyada da bu şekilde olup kadın yoksulluğunun giderek artmasına neden olmaktadır. Kadınların güçlenmesi, iş ve sosyal hayatta varlık göstermeleri açısından kooperatiflerin önemli bir potansiyele sahip olduğu tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de kabul görmektedir (Gönüllü, Atakan ve Çoban, 2022). Ülkemizde kadınların kooperatifler yoluyla güçlendirilmesi amacıyla verilen desteklerin en önemlilerinden birini T.C. Ticaret Bakanlığının KOOP-DES Programı kapsamında, Kooperatifçilik Proje Destek Yönetmeliği ile uygulanmaya başlanan “*Kooperatiflerin desteklenmesine karar verilen mal ve hizmet alımlarında hibeye esas proje tutarlarının kalkınmada öncelikli yörelerde % 75’i, diğer bölgelerde % 50’si ve kalkınmada öncelikli yöre şartı aranmaksızın ortaklarının en az % 90’ını kadınların oluşturduğu kooperatiflerde ise % 75’i Bakanlıkça hibe olarak karşılanabilir. Hibeye esas proje tutarının kalan kısmı proje yürütücüsü kooperatifçe karşılanır*” maddesi oluşturmaktadır (TC Ticaret Bakanlığı, 2020). Çalışma hayatına katılan kadınlar ekonomik sosyal özgürlük kazanarak belli bir mesafe kat etmiş özgür ve bilinçli bireyler olmuşlardır. Bu gelişmenin neticesinde kendi kurduğu işletmenin sahibi olmak isteyen kadın girişimciler görülmeye başlanmıştır (Bedük, 2005: 106). Erkek girişimcilere oranla kadın girişimcilerin kurucusu oldukları veya yönettikleri iş yerlerinde eğilimlerinin kadın istihdamı konusunda daha yüksek olduğu görülmektedir (Ökten, 2013, 5). Dolayısıyla ekonomik açıdan özgür olmayı başaran girişimci kadınlar aynı zamanda kendi kurmuş oldukları işletmelerde çalışma imkânı sağladıkları kadınlara da ekonomik özgürlük kazanmaları konusunda destek olurlar (Keskin, 2014, 73).

Bu çalışmada girişimci kadınların sosyo-ekonomik kazanımlarını incelemek konusunda literatürdeki eksik fark edilmiş ve girişimci kadınlar için önemli bir ekonomik model olan kadın girişimci kooperatiflerinin Türkiye’de son on yıl içerisinde gelişimleri ve geldikleri son durum ve yaşanan olumlu yüz güldürücü tablonun Kırşehir özelinde değerlendirilerek literatüre katkı sağlanması amaçlanmıştır. Bu gelişimde devlet politikalarının ve sivil kuruluş desteklerinin önemi son birkaç yıl içerisinde kadın girişimci kooperatiflerinin yapmış olduğu atakla oldukça anlaşılır bir durumdadır. Türkiye de ki bu gelişmeler Kırşehir özelinde de etkisini göstermiş olup ilde kurulmuş olan 7 adet kadın girişimci kooperatifinin 3 tanesi KOOP- DES hibe desteği almaktadır.

Türkiye’de ki kadın girişimci kooperatifleri bünyesinde, “Kırşehir İlindeki kadın girişimci kooperatiflerinin kadınların istihdamı ve iş ile sosyal hayattan beklentileri konusunda çözüm olabilir mi?” araştırmanın problemi olup, bu temel soruya yanıt aranmıştır.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Kadın yoksulluğunun azaltılması için kadınların istihdam edilmesi ve ekonomik gelirle beraber sosyal anlamda gelişim sağlayıp özgür bireyler olmalarının sağlanması açısından kooperatifçilik dünyada ve ülkemizde kabul gören ekonomik modellerin başında gelmektedir.

Türk toplumunda dayanışma ile problemlerin üstesinden gelme geleneğinin olması ve tarihinde Ahilik geleneğinde varlık göstermiş olan Bacıyân-ı Rûm (Anadolu Bacıları) gibi bir teşkilata sahip olması kadın girişimci kooperatiflerinin ülkemizde kadın girişimciler için uygun bir model olduğu fikrini desteklemektedir. Kooperatiflerin kurulması ve devam ettirilmesi için ekonomik ve eğitim anlamında desteklenmesi gerektiği hem yerel ve merkezi yönetimde hem de STK'lar tarafından kabul görmüş ve kayda değer destekler sağlamışlardır. Kadın girişimci kooperatiflerinin kadınlara ekonomik ve sosyal anlamda yararlılık sağlaması durumunun değerlendirilmesi ülke genelindeki kadın istihdamına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Kırşehir özelinde yapılan olan bu çalışmada Kırşehir kadın girişimci kooperatifi ortakları ile yapılan görüşmelerin nitel araştırma analiz yöntemlerinden biri olan betimsel ve içerik analizi ile elde edilen veriler literatüre katkı sağlaması açısından önem arz etmektedir. Betimsel analiz yöntemi ile elde edilen çıktılar kodlanarak standartlaştırılmış, içerik analizi yöntemi ile de söz konusu kodlamalar derinlemesine incelenmiştir (Karataş, 2015). Bu noktadan hareket edilerek çalışmada Kırşehir örneği üzerinden Türkiye'de kadın girişimci kooperatifçiliğinin genel bir değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Kadın girişimci kooperatifleri tüm dünyada ve ülkemizde kadın istihdamını sağlamak, kadın yoksulluğunu azaltmak, kadınları ekonomik ve sosyal anlamda güçlendirmek için kabul görmüş ekonomik bir modeldir. Bu çalışma ile kadın girişimci kooperatiflerinin Kırşehir özelinde kadınların sosyal ve ekonomik beklentilerine çözüm olabilme düzeylerini araştırmak, bu konuda yaşadıkları sorunlar ile çözüm önerilerini tespit etmek ve kadın girişimciler konusunda literatürü zenginleştirmek amaçlanmıştır.

1.3. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Araştırmanın genel olarak sınırlılıkları arasında, veri temini ve bu aşamadaki görüşme uygulamaları ilk sırada yer almaktadır. Saha çalışmalarında gerek anket gerekse görüşmelerde veri kaynağına ulaşma, doğru bilgiyi temin etme ve sentezleme oldukça önemlidir. Özellikle yeni kurulan ve faaliyet alan sınırlılıkları olan bir yapı içerisinde bu verilerin temininde bazı sınırlılıklar ortaya çıkmaktadır. Kooperatifçilik konusunda görüşmeye katılanların sınırlı bilgileri veya faaliyetleri ile ilgili yeterli düzeyde olmayan bilgi eksikliği bu çalışmanın

sınırlılığını oluşturmaktadır. Bu sınırlılık sadece Kırşehir özelinde değil aynı zamanda ülke genelinde kooperatifçilik konusundaki eğitime bağlı olan yetersiz farkındalığın da etkili olduğu bilinmektedir. Ayrıca kooperatiflerin girişimcilik ve işletmecilik faaliyetleri konusundaki gerek yasal gerekse uygulama alanındaki boşluklar araştırma içinde özel bir sınırlılık oluşturmuştur. Kooperatiflerin birer işletme gibi kar amaçlı ancak sosyal dinamikleri de etkileyen yapıları olması diğer ticari işletme ve ortaklıkları ile olan temel farklılığını da oluşturmaktadır. Benzer şekilde kadınların sosyal yaşamdaki konumlarını ve girişimciliklerini kooperatifler yolu ile ifade edebilmeleri çoğu kez yetersiz kalabilmektedir. Ancak yapılan görüşmelerde kooperatifçilik konusundaki ön bilgilendirme çalışmaları ile bu sınırlılıkların önemi ölçüde aşılması sağlanmıştır.

1.4.VARSAYILANLAR

- Bu çalışmada kullanılan nitel araştırma yöntemlerinden biri olan fenomenolojik araştırma deseninin, yapılan araştırmanın amacına, konusuna ve uygulanan mülakat sorularına uygun olduğu,
- Görüşme yapılan kişilerin Kırşehir İlinde kurulmuş olan kadın girişimci kooperatifi ortağı olması,
- Görüşme yapılan kişi sayısının, yapılan çalışmadaki evreni temsil etmesi açısından homojen ve yeterli olduğu,
- Kooperatif ortaklarıyla baş başa yapılan görüşmelerin, müsaadeleri ile kayıt altına alınarak sonradan deşifre edilmiş olup, kendi özgür ve gerçek düşünceleri olduğu,
- Kadın girişimci kooperatiflerinin girişimci kadınlar için ekonomik kazanç sağlayacakları yapılar olduğu,
- Kırşehir’de ki kooperatif ortağı kadınların, kadın girişimci kooperatiflerinden sağladıkları kar ile aile bütçesine katkı sağladıkları ve böylece ailedeki söz haklarının arttığı,
- Kırşehir’deki Kadın girişimci kooperatiflerinin, ortağı olan kadınlara ekonomik gelir sağlamalarının yanı sıra, sosyal anlamda da daha aktif olmalarını sağladığı,
- Kırşehir’de erkeklerle aynı ortamda çalışmak istemeyen kadınlar için kadın girişimci kooperatiflerinin ortaklarının çoğunun kadın olmasından dolayı çalışma hayatına katılmaları için kolaylık sağladığı,
- Kırşehir’deki kooperatif ortağı kadınların kooperatif ortaklığına karşı olumlu bir imaja sahip olduğu,
- Kırşehir İlindeki kooperatif ortağı kadınların kooperatifçilik konusunda bilgi düzeyinin yetersiz olması,
- Kırşehir İlindeki kooperatif ortağı kadınların özellikle kadın girişimci kooperatiflerindeki genel kooperatifçilik ve girişimcilik bilgi ve yeteneklerinin sınırlı olması varsayılmıştır.

1.5.TANIMLAR

Kooperatif: Sosyal ve ekonomik sorunları ortak olan insanların, güç birliği yaparak eşitlik ilkesinin hâkim olduğu ve demokratik kurallarla yönetilen bir yapı aracılığı ile sorunlarının üstesinden geldikleri, hiçbir zorlamaya maruz kalmadan ortak oldukları bağımsız ve kâr amaçlı kuruluşlardır (Turan, 2005:101; Mülayim 2006:17).

Kadın Girişimciliği: Girişimci diye adlandırdığımız kadınlar öncelikle evlerinin haricinde, şahıslarının adına kurdukları ticari bir işyerinin sahibi olmalıdırlar. Bu sahiplik sıfatıyla başka iş kurumları ve kişilerle ortaklık yapabilmeli, kendi iş alanıyla ilgili risk alabilmeli geleceğe yönelik planlar kurmalı, bu planları hayata geçirebilmeli, kendi işletmesiyle ilgili gerektiğinde kamu kurum ve kuruluşlarıyla iş birliği yapabilmelidirler (Zapalska/Fogel, 1998: 141).

Ataerkillik: Fransızca ‘baba’ kelimesinden türetilen ataerkillik, aile içerisindeki hakimiyetin erkekte olduğunu vurgulamak için kullanılır. Aile içerisindeki eş, çocuklar ve diğer kişilerin üzerindeki erkek iktidarını ifade eden düşünce şeklidir. Ataerkilliğin hâkim olduğu konular zaman içerisinde azalmıştır. Çağımızda erkeğin kadın üzerinde olan hakimiyeti ve kadının ikincilliğini ortaya koyan bir kavram olarak kullanılır (Sultana, 2019: 418).

Toplumsal Cinsiyet Kavramı: Biyolojik cinsiyetten farklı şekilde erkek veya kadın olmaya kültürün ve toplumu yüklediği beklentiler ve anlamlar, toplumsal cinsiyet kavramı ile ifade edilir (Dökmen, 2004).

KOOP- DES: T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Esnaf Sanatkârlar ve Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü sorumluluğunda devam etmekte olan bir programdır. KOOP-DES programının amacı kooperatiflere ait üst yönetimler ile kooperatiflerin; emeğe dayalı üreticiliği ve iş edindirmeyi sağlayacak projelerine destek vermek, ekonomik ya da sosyal eylemlerinde faal ve üretken olmalarına destek sağlamak, işlerinde kullanabilmeleri için üretimi kolaylaştırıcı teknik ve teknolojiye ulaşabilmelerine olanak vermek, kişilere ait olan birikimlerin kooperatifçiliğin uygun alanları aracılığı ile ekonomik arenaya taşımaktır (T.C. Ticaret Bakanlığı resmî web sitesi, 2021).

Yoksulluk: Yoksulluk veya fakirlik, günlük temel ihtiyaçların tamamını veya büyük bir kısmını karşılayacak yeterli gelire sahip olmama durumudur. Özellikle, yiyecek, içecek, barınma, giyim-kuşam gibi temel ihtiyaçlara zor erişmek veya erişmemek yoksulluk olarak tanımlanabilmektedir. Ancak kimi gelişmiş ülkelerde bu tanımın standartlarında değişiklik görülmektedir.

BÖLÜM II

2.1. KOOPERATİFÇİLİK ÜZERİNE GENEL BİR DEĞERLENDİRME

Tüketicilerin korunduğu, az olan kaynakların doğru kullanıldığı, devam ettirilebilir ekonomik yapıların olduğu ve gelişmekte olan toplumlarda girişimciliğin özendirilmesi ile hayata geçirilmesi ve yoksullukla mücadele gibi unsurları bünyesinde taşıyan kooperatifler için;

“... Bireylerin ortak ekonomik, sosyal, kültürel ihtiyaç ve arzularının müşterek sahip olunan ve demokratik kurallar ile yönetilen bir işletme vasıtası ile karşılamak için gönüllü olarak oluşturdukları bağımsız bir organizasyondur.” denmektedir (Turan, 2005:101; Mülayim 2006:17).

Kooperatifçilik yapısında el birliği ile iş yapma ve ortak sorunlara beraberce çözüm bulup dayanışmayla üstesinden gelmeyi barındırmaktadır. Tüm dünyada son zamanlarda ortak sayısı bir milyara varan önemli bir ticari faaliyet halini almıştır (Kanlı, 2016:2). Çağımızda kooperatifleşme birçok alanda ticari faaliyet olarak kendini göstermeye başladığı için, çerçevesini çizmek ve tanımlamakta daha zor hale gelmiştir (Mori 2014:3).

Sanayi Devrimi sonrasında ekonomik bir model olarak kooperatifçiliğin dünyada kabul görmesi 19. yüzyılın ortalarına rastlamaktadır. Sanayi devrimi ile beraber ekonomik ve sosyal hayatta değişim ve dönüşüm hız kazanmış, kırsaldan kente göç beraberinde işsizlik ve gelir dağılımında adaletsizliğin oluşmasına sebebiyet vermiştir. Bu gelişmeler ışığında ve sanayi devriminin en zirvede olduğu zamanlarda İngiltere de kooperatifçilik modeli tüketim kooperatifi alanında işçiler tarafından başlatılmıştır. İngiltere’de başlayan kooperatifçilik akımını daha sonra Fransa üretim kooperatifçiliği ve Almanya tarım kredi kooperatifçiliği izlemiştir (Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, 2013).

2019 yılında Dünya Kooperatif Monitörü tarafından hazırlanan raporun sonuçlarına bakıldığında; Dünya sıralamasında ekonomik anlamda en büyük on kooperatifin faaliyet alanı, Toptan ve Perakende Ticaret, Finansal Hizmetler, Tarımsal ve Gıda Endüstrisi ve Sigortacılık olarak görülmektedir (İnsani Gelişme Vakfı, 2021). Avrupa Kooperatiflerinin açıkladığı sonuçlara göre; Avrupa’da kurulmuş olan kooperatifler sayı bakımından imalat, hizmetler ve tarım alanında eşit bir dağılıma sahiptir. Avrupa’da nüfusun %17’ sinde çoğunun en az bir kooperatife ortak olduğu yani her beş kişiden birinin kooperatif ortağı olduğu raporlanmıştır. Aynı raporda Avrupa’daki kooperatiflerin 4,5 milyon civarında insana

istihdam oluşturduğu ve 2015 yılından günümüze kadar 1 trilyon avro tutarında ekonomik büyüklüğe ulaştığı açıklanmıştır (IGV, İnsani Gelişme Vakfı, 2021).

Ülkemizde gelir dağılımının arzulan şekilde ve adaletli olmaması, işsizlik ile istihdam konusundaki problemlerin varlığını sürdürüyor olması, şehirleşmede ki çarpıklık ve kontrolsüz nüfus artışı gibi çözüm bekleyen sorunların üstesinden gelmek için en kısa zamanda ekonomik ve sosyal alanda yol haritaları belirleyerek hayata geçirmek gerekmektedir. Kooperatiflerin, bölgesel ve ülke genelinde sosyal ve ekonomik yönden var olan sorunların çözümünde katkı sağlamakla beraber kalkınma ve gelişmeyi hızlandıracağı da düşünülmektedir (T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, 2012:11). Modern anlamda kooperatifçiliğin ülkemizde kabul görmesini kolaylaştıran ve Türk Toplumunda sıkça karşılaştığımız “imece” ve “ahi birlikleri”; kooperatifçiliğin özü olan iş birliği, yardımlaşma ve dayanışma olgularını bünyesinde barındıran uygulamalardır (Yüksel, 2006).

Ülkemizde 2020 yılı istatistik sonuçlarına bakıldığında üç ayrı bakanlığın sorumluluğunda olmak üzere 6,6 milyon ortağı olan 40 yakın alanda faaliyet gösteren toplam 60 bin kooperatif olduğu görülmektedir. Bu kooperatiflerin 12.487 tanesi Ticaret Bakanlığı, 10 bin tanesinin Tarım Bakanlığı, 33 bininin ise Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın görev ve sorumluluğundaki kooperatifler olduğu açıklanmıştır. Motorlu Taşıyıcılar Kooperatifi sayı olarak, Esnaf Sanatkârlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri ise ortak sayısı açısından ülkemizde faaliyet gösteren kooperatiflerin başında gelmektedir (İnsani Gelişme Vakfı, 2021)

İşsizlik ve yoksulluğun fazla görüldüğü yerlerde ve kamu elinin uzanamadığı kısımlarda felsefesini birlikte sorunların üstesinden gelmekten alan kooperatifler, sosyal ve ekonomik anlamda çözüm ve kalkınma için önemli bir değer haline gelmiştir (Tutar ve diğerleri, 2014:502).

Kooperatifler genel olarak kar amaçlı ticari ortaklıklı bir yapı olmasına rağmen diğer ticari ortaklıklardan özellikle sosyal amaçları ve karın olmaması durumunda daha sürdürülebilir yapısı ile ayrılabilir. Bu konuda sıkça dernek ve vakıflarla karşılaştırılmasında kooperatiflerin ortaklı yapısının yanında bu tür STK'ların üyelik ve aidata dayalı yapısı ilkesel olarak her iki yapısı zaten ayrı kılmaktadır. 1744 yılında İngiltere'nin Rochdale Kasabası'nda bir aktivist ve aynı zamanda iş insanı olarak bilinen Robert Owen'in öncülüğünde başlatılan bu hareketin kısa sürede Avrupa'da yayılması ve 1863 yılında da Memleket Sandıkları ile ülkemizde de uygulama alanı bulması tesadüfi bir gelişme olarak

kabul edilmemektedir. Bunda Türk toplumunun yardımlaşma ve dayanışma birikiminin gerek Ahi Birlikleri gerekse imece kültürü ile belirgin olmasının etkili olduğu söylenebilir.

2.2. TÜRKİYE DE KOOPERATİFLERİN YASAL ÇERÇEVESİ

Türkiye’de kooperatiflerin iş ve işlemlerini yürüten bakanlıklar; tarım alanında faaliyet gösteren kooperatifler Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı’nın, yapı kooperatifleri Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nın, tarım alanı dışında ve yapı kooperatifleri bünyesinde olmayan kooperatifler ise Gümrük ve Ticaret Bakanlığı’nın sorumluluk alanındadır (T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, 2016:14). İlk olarak kooperatifçilik 1961 Anayasasının 51. Maddesinde “Devlet, kooperatifçiliğin gelişmesini sağlayacak tedbirleri alır.” şeklinde yer almıştır. Anayasada kooperatifçiliğe değinilmesi daha sonraki gelişmelerin oluşmasını sağlamıştır (T.C. Ticaret Bakanlığı,2023). Uzun yıllar süren çalışmaların ve tartışmaların neticesinde 10 Mayıs 1969 yılında müstakil bir kanun olan 1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu yürürlüğe girmiştir. Bu kanun neticesinde; ülkemizde kooperatif ilkeleri uygulanmaya başlanmış, dağınık olan yasal düzenlemeler toparlanmıştır. Ayrıca birim kooperatifler için üst örgütlenmeye yasal dayanak oluşturmuştur (Bilgin ve Tanıyıcı, 2008). Bu kanun bağımsız bir kooperatifçilik kanunu olma özelliğinde olup daha önce Türk ticaret yasasının “kooperatif şirketler” başlıklı 18 maddeden oluşan bölümünün yerini almaktadır (Mülayim, Z. G.,2019). 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun yürürlüğe girmesinin ardından 1965 yılında 58 olan kooperatiflerin sayısı, 1970 yılında 1.776’ya, 1975 yılında 5.507’e, 1980 yılında ise 8.372’ye yükselmiştir (T.C. Ticaret Bakanlığı, 2023). Kanunda en son 2021 yılında düzenlemeye gidilmiştir (Küccük, 2022: 46).

Türkiye’de kooperatiflerle ilgili üç mevzuat bulunmakta ve bu mevzuat kapsamındaki kooperatif ve ortak sayıları arasında ise büyük bir oranda dengesizlik bulunmaktadır. Şöyle ki 1163 Sayılı Kooperatifler kanunu kapsamında bulunan kooperatif sayısı %96.53 ile ilk sırada yer alırken ortak sayısı bakımından da yine aynı kooperatif %82.87 oranıyla ilk sırada yer almaktadır. Ancak kooperatiflerin ortak sayısı bakımından ise 4572 Sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanun kapsamında ortalama bir kooperatife düşen ortak sayısı 904,98 iken en az paya sahip olan ise 101,03 ortak ile 1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu kapsamında yer alan kooperatifler sonuncu sırada yer almaktadır.

Sayısal anlamda bakıldığında en fazla kooperatif konut yapı kooperatifleridir. En fazla ortak sayısı açısından değerlendirdiği zaman ise tarım alanında ki kooperatiflerin ortak sayılarının diğer alanlardaki kooperatif ortak sayılarından daha fazla olduğu görülmektedir.

Türkiye’de genel olarak ortak sayısının az olduğu bir kooperatifçilik oluşumu görülmektedir. TÜİK in verilerine baktığımız zaman 2009- 2016 yılları arasında kurulan kooperatifler, sayı ve türü açısından incelendiğinde; konut yapı kooperatifleri, tarımsal kalkınma kooperatifleri ve taşıma kooperatiflerinin ilk sıraları aldığı görülmektedir. “*Türk Kooperatifçilik Raporuna göre bu üç Bakanlığın görev ve sorumluluk alanında faaliyet gösteren 26 ayrı türde 72.563 kooperatif bulunmakta olup, bu kooperatiflerin 7.373.224 ortağı vardır*” (T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, 2016:15). Günümüze geldiğimizde ise T.C. Ticaret Bakanlığı’nın 2022 raporlamalarında sayı açısından ilk sıraları gene konut yapı kooperatifleri, tarımsal kalkınma kooperatifleri ve taşıma kooperatiflerinin aldığı kooperatif sayısının 84 232’ye ortak sayısının ise 8.109.225’e yükseldiği görülmektedir.

2.3.TÜRKİYE’DE KOOPERATİFÇİLİĞİN GELİŞİMİ

Kooperatifçilik hareketinin ülkemizdeki durumunu, 2000’lere kadar iki farklı bölümde ele alınmıştır. Bu dönemler:

2.3.1.Osmanlı Döneminde Türk Kooperatifçiliği:

Osmanlı döneminde kooperatifçilik hareketleri 1863’te Anadolu’da yer alan çiftçilerin öz kaynağı ile Mithat Paşa önderliğinde ve bunun yanında devlet himayesinde kurulan “Memleket Sandıkları” ile başlamıştır. Memleket Sandıkları, günümüzdeki kooperatifçilik faaliyetlerinin temelini meydana getirmektedir (Sabancı Vakfı, 2018). II. Meşruiyetin ilan edilmesinden sonra kooperatifçilik hareketleri dikkat çekmeye başlamıştır. İlgili dönemdeki hareketlerin Ahmet Cevat tarafından gerçekleştirildiği ifade edilmektedir. Rochdale kooperatifçiliğinden esinlenen Ahmet Cevat, Osmanlı zamanındaki tüketim kooperatifçiliğinin önderi haline gelmiştir (Özdemir ve Baraşan, 2003).

Kooperatifçiliğin gelişimi incelendiğinde; 1911’de “Aydın Himaye-i Zürran Anonim Şirketi” tüzel kimlikle kurulan kooperatif ile 1913’te Vilayetler İdaresi Kanunu kapsamına dahil edilen “Zirai Tevaün (Kooperatif) Şirketleri” kurulmasına dair maddeler eklenmiştir. Osmanlı döneminde kurulmuş olan ilk tarım satış kooperatifi ise 1915’te “Kooperatif Aydın İncir Müstahsilleri Ortaklığı” şeklinde kayıtlara girmiştir (H. İnan, 2008). Kooperatif Aydın İncir Müstahsilleri Ortaklığı günümüzde faaliyetlerini sürdüren TARİŞ’in temellerini meydana getirmiştir (Hatipler, 2010).

2.3.2. Cumhuriyet döneminde Türk kooperatifçiliği:

1914 ila 1918 yılları arasında yaşanan 1. Dünya Savaşı'ndan sonra Osmanlı Devleti yıkılmış ve Kurtuluş Savaşı'nın ardından ekonomik açıdan kayıplar yaşanmıştır. Bu durum, kurulacak yeni devlette dayanışma ve imece (ortaklık) temellerinin olmasını adeta zorunlu kılmıştır. Bu durumu fark eden Atatürk, Cumhuriyet'i ilan etmeden önce "Kooperatif Şirketler Kanunu" ile ilgili tasarı hazırlatmıştır. İlgili tasarı yasal statüye geçmemiş olmasına karşın, daha sonraki yıllarda Atatürk ve İnönü, mecliste yapmış oldukları açık ve kapalı toplantılarda ve yurtiçine gerçekleştirilen ziyaretlerde, kooperatifçiliğin önemini vurgulamışlardır. Kooperatifçilik hareketinin geniş bir kesim tarafından benimsenmesi için girişimler yapılmış ve yapılan bazı kanuni düzenlemeler ile hukuki bir zemin hazırlanmıştır (Hazar, 1990).

1935'te 2834 sayılı "Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri Hakkında Kanun" ve 2836 sayılı "Tarım Kredi Kooperatifleri Kanunu" yayımlanarak yürürlüğe girmiş olup, söz konusu kanunlar kapsamında olmayan kooperatifler ise Kooperatifler Kanunu çıkarılana kadar Türk Ticaret Kanunu'na tabi olarak faaliyet göstermişlerdir (Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, 2016).

Planlı dönemde ise 1961 Anayasası'nda kooperatifçilik ilk defa yer almıştır. İlgili husus kooperatifçiliğin Türkiye'de gelişmesi açısından farklı bir bakış açısı getirmiştir. 1961 Anayasası içerisinde devletin kooperatifçiliğin gelişmesi için tedbirleri alması gerektiği hükme bağlanmış ve devletin kooperatifçilik noktasındaki görevi ve konumu net bir şekilde ortaya koyulmuştur. Anayasada ifade edilmesinden sonra kooperatifçilik daha fazla dikkat çekmiş ve Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı içinde, 1962 yılında ilk kez Köy Kalkınma Kooperatifleri'nin kurulması gerçekleşmiştir (Hatipler, 2010).

Tarım alanındaki birliklerin oluşturulması ile örgütlenme uğraşları, kırsal kalkınmada kurumsal kapasitenin meydana getirilmesinde önemli bir role sahiptir. ÖİK raporunda, ülkemizdeki üretici örgütleri ile üretici birlikleri bakımından yapılan incelemenin ardından kooperatiflerin en uygun seçenek olduğu vurgulanmıştır. Kooperatifler, tüketici ile üretici arasındaki entegrasyonu sağlar. Daha farklı bir deyişle kent ile kırsal arasındaki iletişim görevini üstlenmektedir (Kalkınma Bakanlığı, 2018).

Köy Kalkınma Kooperatifleri'ne ekonomik kaynağın oluşturulması amacıyla Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı içerisinde yurtdışına çalışmaya gidecek olanların birikimlerinin bir bölümünü kooperatiflere kaynak olması amacıyla göndermeleri gerektiği vurgulanmıştır. Hazırlıkların yetersiz olmasına karşın Başbakanlığın 24.07.1966 ve 3321-44 sayılı emri ile kurulmuş olan "Bakanlıklar ve İlgili Kuruluşlar arası Koordinasyon Komitesi"

tarafından yurtdışına işgücü göndermelerinde kooperatif kuran köylülere öncelik tanınması için proje hazırlanmış ve söz konusu projenin yürütülmesine dair görev ise Köy İşleri Bakanlığı'na bırakılmıştır. İlgili uygulamada 1965 ila 1974 yılları arasındaki dönemde 1204 kooperatif içinde 42.277 kişilik işçi kontenjanı hazırlanmıştır (Hatipler, 2010).

Planlı dönemdeki en ciddi yasa 1969'da 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu olmuştur. 1163 sayılı yasal düzenleme 2004'te ve son olarak da 2021 yılında gerçekleştirilen değişiklikler ile en güncel halini almıştır. 2021 yılından itibaren ülkemizde aktif olan ve olmayan kooperatif sayıları ile bunların ortaklarının sayıları, Ticaret Bakanlığı tarafından hazırlanan rapor içerisinde yer almıştır. Söz konusu rapora göre ülkemiz genelinde en fazla üyesi olan kooperatifler sırayla; Esnaf ve Sanatkârlar Kooperatifleri, Tarım Satış Kooperatifleri, Motorlu Taşıyıcılar Kooperatifi şeklindedir (Küccük, 2022: 46).

Ticaret Bakanlığı kooperatifleri finansal anlamda desteklemek için 2019- 2023 dönemi stratejik planında yer verdiği KOOP-DES programını uygulamaya başlamıştır. Bu minvalde demirbaş, makine ve ekipman alımı, nitelikli personel istihdamı ve tanıtım için oluşan giderlerin karşılıksız kredi verilerek kooperatiflere destek olunması planlanmıştır. Planlanan dönem içerisinde sübvansiyonlu kredi desteğinin öncelikli olarak tarım satış kooperatifleri, kadın kooperatifleri ve sosyal nitelikli kooperatiflere sağlanmasına karar verilmiştir. Aynı program içerisinde kooperatifçilik konusunda 6900 kadın girişimciye eğitim verilmesi ve kadın kooperatifi sayılarını arttırmak hedeflenmiştir. Bu çalışmalar kadın istihdamı ve kadın girişimciliğini arttırmaya yönelik olumlu gelişmeler olarak gözlemlenmektedir (Ticaret Bakanlığı Kooperatif Bilgi Sistemi, 2023).

2.4. KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ KAVRAMI VE ÖZELLİKLERİ

Kadın girişimcilere yönelik bilimsel araştırmaları incelediğinde konu ile ilgili açıklamalarda şu ortak özellikler dikkat çekmektedir (Çelik/Özdevecioğlu, 2001: 488; Ecevit, 1993: 17-18). Girişimci diye adlandırdığımız kadınlar öncelikle evlerinin haricinde şahıslarının adına kurdukları ticari bir işyerinin sahibi olmalıdırlar. Bu sahiplik sıfatıyla başka iş kurumları ve kişilerle ortaklık yapabilmeli, kendi iş alanıyla ilgili risk alabilmeli geleceğe yönelik planlar kurmalı, bu planları hayata geçirebilmeli, kendi işletmesiyle ilgili gerektiğinde kamu kurum ve kuruluşlarıyla işbirliği yapabilmelidirler. Yukarıdaki açıklamalar minvalinde eğitim aldıkları alanda mesleklerinin gerektirdiği şekilde çalışan kadınlar, risk almadan çalışıp karşılığında da şartlar ne olursa olsun ücretlerini aldıkları için girişimci olarak görülmemektedirler. Literatür de girişimci kadınların özellikleri; enerjileri yüksek, özgür ruhlu, kendine güvenen, rekabet edebilen ve hedefleri olan kişiler olmalıdır şeklindedir

(Zapalska/Fogel, 1998: 141). Yukarıda saydığımız özelliklere sahip girişimci kadınlar çevresinde de aynı özelliklerin gelişmesi açısından örnek olmaktadır (Zhao, 2005: 26).

2.5. KADINLARI GİRİŞİMCİ OLMAYA İTEN NEDENLER

Kadın girişimciliğini tetikleyen durumları incelediğimizde “itme ve çekme” diye isimlendirilen iki durumdan bahsetmek mümkündür. İtici etmenlere baktığımızda; ekonominin iyi olmaması nedeniyle işsizlik yaşanması, kadınların çalışabileceği iş dallarının az olması ve cinsiyet eşitsizliğinin sonucunda kadınların aynı iş alanında daha az ücret almaları söylenebilir. Çekici etmenlere baktığımızda ise; aile yaşantıları ve iş hayatlarının dengeli olması, özgür çalışma arzusu, kendilerinin hayata geçirdikleri iş dalının patron veya yöneticisi olmak ve böylece kendilerini gerçekleştirme duygusuna erişmek arzusu kadınları iş kurmaya yönelten etmenlerdir (Hisrich/Brush, 1989: 30; Yetim, 2008).

Hatten ise (1997), Kadınların girişimciliğe yönelmesindeki itici faktörleri aşağıdaki şekliyle açıklamıştır (Gürol, Marşap, 2007: 100; Narin vd., 2006: 70).

- İş edinebilen kadınların eğitim seviyesinin yüksek olan kadınlar olması,
- Orta yönetim düzeyindeki kadınların iş yerlerinde personel azaltılmasına gidilirse bundan negatif anlamda etkilenecekleri fikriyle kendi iş yerlerini kurup orada patron olma istekleri,
- Kadın girişimcilerin kurdukları işlerde başarılı olduklarını görünce onları kendilerine örnek almaları ve
- İş yerinde çalışmaya devam etseler dahi, cinsiyet ayırımına maruz kalmalarından ötürü daha üst kademelere gelmelerine engel olan “cam tavan” olgusundan dolayı ilerleme imkânı bulamayan kadınların, kendi işyerlerini hayata geçirip, kendi yeteneklerini ve üretkenliklerini ortaya koyarak kendilerini gerçekleştirme gayretleri.

Ulusların mahallî ekonomik kalkınmada kadın işgücünü önemli bir parametre kabul ederek buna göre destekleyici tavır sergilemesi de kadınların girişimci olma isteklerinde itici güç olmaktadır. Hükümetlerin hazırlamış olduğu politikaların içerikleri, kadınların girişimciliğe özendirilerek, desteklenmesi şeklindedir. Bu şekilde öncelikli olarak kırsal alanda çalışma hayatında kendine yer bulamayan kadınların kazanç sağlamaları hedeflenmiştir. Bu desteğin diğer bir nedeni ise erkeklere göre kadınların çok fazla sermayelerinin olmaması veya başlangıç yapabilmek için ihtiyaçları olan finansal kaynağı bulamamalarıdır (Soysal, 2010: 90).

2.6. TÜRKİYE’DE KADIN GİRİŞİMCİ KOOPERATİFÇİLİĞİ

Kadın yoksulluğu ve işsizliğin çözüm noktasında kadın kooperatifleri tüm dünyada gerek hükümetler gerek sivil toplum örgütlerinin üzerine çalıştıkları bir konudur (KEİG, 2015:12). Yoksulluk ile işsiz kalmaktan etkilenen en kırılgan kitleyi oluşturan kadınlar, kooperatifleşme yolu ile bu problemin üstesinden gelmeye çalışmaktadırlar. Tayland, Hindistan, İran, Nijerya, Yugoslavya’da FAO ve ILO birtakım projeler vasıtasıyla kadın kooperatifleri ile iş birliği sağlamaktadır (T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, 2012:2). Son zamanlarda kooperatifleşme alanında kadınların gerek kurucu gerekse aktif ortak olmaları için ulusal ve uluslararası platformlarda birçok proje oluşturulmuştur. Bir kalkınma aracı olarak görülen Kadınların kooperatif kurmaları giderek önem kazanmakta ve dikkat çekmektedir. Kooperatiflerin Teşvik Edilmesi ve Geliştirilmesi Komitesi’nin (COPAC, 2015) yapmış olduğu araştırmalar tüm dünyada son 25 yıl içerisinde Kooperatiflere kadınların ortak olma oranlarının %75 gibi oldukça kayda değer bir artış gösterdiğini belirtmiştir (Aksoy ve Günay, 2018: 84).

Türkiye’de kadınların kooperatif kurmaya başlamaları Marmara depreminin olumsuz etkilerinden çok fazla etkilenen İzmit ile İstanbul’da gerçekleşmiştir. Ardı sıra Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgelerindeki illerde ve ülkenin genelinde kurulmaya devam etmiştir (Özdemir, 2008:204). Günümüzde tüm yurttaki farklı iş kollarında faaliyet gösteren kadın kooperatiflerinden bahsedilmektedir. Her geçen gün sayıları fazlaşmaktadır. Kadın kooperatifleri sayısı 2005 yılında 36 iken Ticaret Bakanlığı’ndan alınan güncel verilere göre 588’e ulaşmıştır (Özdemir, 2005:74, T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı 2021). Ülkemizde kadın girişimci kooperatifleri, T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren kooperatiflerdendir.

Kadınların kurmuş oldukları kooperatifler çoğunlukla işletme kooperatifi şeklindedir. Evde çalışma şeklinde olanlar ise Küçük Sanat Kooperatifi şeklinde organize olmuşlardır. Bunun yanında yayıncılık, üretim ve pazarlama, konut ve yardımlaşma gibi kooperatif alanlarında da kadınlar varlık göstermişlerdir. Kurmuş oldukları kooperatiflerde kadınlar, özellikle kadın iş gücüne dayalı ürünler olan eliş, örgü vs. ekonomik anlamda değerlendirmek, ev yapımı veya yöresel yemek üretip pazarlamak, kadınlara ve çocuklara hizmet eden merkezler oluşturmak, kuaförlük, sanat ve sosyal bakımdan kadınları desteklemek gibi birçok faaliyet gerçekleştirmektedirler (Özdemir ve Yılmaz, 2011: 74).

Kadınları girişimci olmalarını ve iş gücüne dâhil olmalarını sağlamak böylece kooperatifler bünyesinde organize olmalarına imkân oluşturmak için T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Türkiye Kooperatifçilik Stratejisi ve Eylem Planınının 3.7 No'lu eylemi, 2012-2016 yılları arasında hayata geçirmiştir. Bu minvalde Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Kadın Girişimci Kooperatifleri Tanıtım ve Kapasite Geliştirme Projesi'ni 2012 yılında hayata geçirmiş ve süresiz devam ettirme kararı almıştır. Bu projenin temel hedefi kadınların görülmeyen emeklerinin görünür kılınması ve ekonomik anlam kazandırılması, kadınlara iş olanakları sağlayarak ekonomik olarak bağımlı olmak durumundan kurtarılmasıdır. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, kadın girişimci kooperatiflerinin iş ve işleyişlerini düzenlemek adına “Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi ana sözleşmesini gerçekleştirmiştir. Yapılan bu sözleşme ile “üretim becerisinin” daha da ileriye taşınmasına değinilerek başka kooperatif türlerinde değinilmeyen bir durum oluşturulmuştur (KEİG, 2015:13).

Ülkemizde Kadın Kooperatifleri'nin çoğalması ve yaygınlaşmasında etkili iki faktör öne çıkmaktadır; bunlar, Kooperatiflerin Desteklenmesi Programı (KOOP- DES) ve Kadın Emegini Değerlendirme Vakfi'dir (KEDV).

KOOP- DES Programı ile amaçlanan modern anlamda kooperatifçilik modelinde uygulanacak olan faaliyetlere destek vermek ve böylece istihdamı arttırmak ve burada gerçekleşen üretimi ekonomiye kazandırmaktır. KOOP- DES Programı ile verilecek olan kredi desteğinde öncelik kadın girişimcilere verilmiştir. Ortaklarının en az %90'ını kadınların oluşturduğu kooperatiflerin üretime ve istihdama katkı sağlaması ve kadın emeğinin ekonomiye kazandırılması hedeflenmiştir (T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı,2022). KEDV ise kooperatifleşme yoluyla kadınların güçlenmesini programları arasına almıştır. Bu amaç doğrultusunda kadınların daha bilinçli, eğitilmiş ve güçlü olmalarını destekleyecek eğitim programlarını tüm ülke çapında yürütmektedir (KEDV, 2022).

2.6.1. Kadın Girişimci Kooperatiflerinin Önemi ve Faydaları

Kooperatifler, işletmeler ve insanlarca karşılıklı fayda sağlamak için kullanılmakta olan eşsiz bir iş modelidir. Toplum temelli olan söz konusu iş modelinin temelinde demokrasi vardır ve esnek bir yapıya sahiptir. Ayrıca ortak katılımları oldukça önemlidir ve ekonomik kalkınma için uygun bir model olarak görülür (Amin ve Uddin, 2014: 179).

Kadın girişimci kooperatif modeli, bilhassa kırsal bölgelerdeki kadınlara ve kayıt dışı ekonomik sistemde yer alan düşük gelirli kadınlara istihdam açısından önemli imkânlar, artan geçim kaynağı ve hizmetlere erişim olanakları sunmaktadır. Buna karşın kadınların girişimci kooperatif modelinin tam yararlarından faydalandığı ifade edilemez. Kooperatiflerin,

uluslararası kooperatif hareketinin ve bunun destekçilerinin aşağıda yer alan tedbirleri almaları durumunda ilgili engellerin aşılmasının mümkün olduğunun altı çizilmiştir:

- Bütün düzeylerde, bilhassa da üst seviyelerde kadınların kooperatiflere katılmalarının kapsamını ve doğasını ölçmek ve ilgili bilgilerin erişilebilir olmasını sağlamak,
- İşbirliğine dayalı olan prensipleri ve değerleri teşvik etmek,
- Kadınların iş danışmanlığı hizmetlerine, yönetim eğitime ve becerilere, bunların yanında kooperatif girişimlerinin kurulması ve güçlendirilmesi için finansmana olan erişimlerini sağlamak,
- Sürdürülebilir kalkınmaya ilişkin işbirliğine dayalı katkıların odağına cinsiyet eşitliğini yerleştirmektir (ILO COOP, 2014: 4).

Burada kadınların dezavantajlı olan konumlarını kaldırarak, ekonomik kalkınmanın içinde olmalarını sağlama konusunda, ekonomik bakımdan güçsüz olan kişilerin meydana getirdiği kadın kooperatifleri oldukça önemli hale gelmiştir (Özdemir, 2013: 335). Duguid vd. (2015: 12) tarafından yapılan çalışmada, kadın girişimci kooperatifleri için; kadınlar ve kadınlar için kurulan kadın kooperatifleri nitelemesi yapılmıştır. Resmî kurumlar tarafından kesin bir tanımlama yapılmamış olmasına karşın Simurg, “öncelikleri ve gereksinimleri temelinde hizmet oluşturmak üzere yerel kadın gruplarınca meydana getirilen yapılar” şeklinde bir tanımlama yapılmıştır. Simurg tarafından yapılan söz konusu tanımlama, kadın girişimci kooperatiflerinin “kadınlar tarafından kadınlar için” anlayışını temel alır. İlgili kooperatifler, kendi ekonomilerini kontrol etmek ve yönetmek amacıyla bilhassa kadınların iş dünyasında yer alma becerilerini sınırlayan kültürel ve sosyal engellerle karşı karşıya kaldıkları durumlarda onlara güzel imkânlar verebilir. Kadınların işgücüne katılımlarını azaltacak ve bilhassa cinsiyet ayrımıyla ilişkili olabilecek kültürel ve sosyal zorlukların üstesinden gelmesine katkı verebilir (ILO COOP, 2014:2).

Kadın girişimci kooperatifleri, kadınların sosyo-ekonomik rollerindeki değişimlerin sağlanması ve ekonomik pozisyonlarının güçlenmesini teşvik edici unsurlardan biri şeklinde kabul edilir. Ayrıca toplumların refah düzeylerinin artırılmasında, sürdürülebilir gelişimin ve kalkınmanın sağlanmasında önemli sorumlulukları vardır. Bunun yanında kadın girişimci kooperatifleri, istihdamın artırılması, yoksulluğun azaltılması, kadınların etkinliklerinin artırılması ve güçlendirilmesine ek olarak toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin ortadan kaldırılması noktasında da etkin olarak rol oynar (Aksoy ve Günay, 2018: 77-79). Kırsal bölgelerdeki kadınların ekonomik bağımsızlıklarında kadın girişimci kooperatifleri önemlidir.

Kadınların kültürel, sosyal ve ekonomik gereksinimleri kapsamındaki hizmet ve ürün üretimiyle bunların pazarlanmasına yönelik ihtiyaçlara cevap verir. Eğitim faaliyetleri ise kadınların gelişimini destekler. Kadınların bilinçlenmesi ve güçlenmesi, meslek sahibi olmaları, üretim faaliyetlerinin artırılması ve kadınların ekonomiye katılımlarının sağlanması türünden hususların gerçekleşmesi, kadın girişimci kooperatiflerinin hedefleri arasında yer alır (Yeşil, 2020).

Bu açıdan kadınların toplumsal ve ekonomik kalkınmaya katkı verebilmeleri ve toplumdaki konumlarını yükseltebilmeleri noktasında en etkili örgütlenme şeklinin kadın girişimci kooperatifleri olduğu açıktır. Bu kooperatifler sayesinde;

- Ürünlerini katma değer kazandırarak rahat ve hak etmiş olduğu değerden satabilir,
- Kendi istihdamlarını oluşturabilir,
- Fiziksel ve ekonomik güçlerini birleştirebilir,
- Üretim girdilerini uygun şartlarda temin edebilir,
- Üretim ölçekli ve modern pazarlama, ürün değerlendirme ve üretim gerçekleştirebilir,
- Yaşam ve gelir seviyelerini yükseltebilir ve gelirlerin, ortakların emekleri oranında paylaşılması ile kadınlara ekonomik kazanç sağlayabilir (Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü, 2017: 8).

Kooperatifler kadınların bilgi alışverişi yapması, sosyal sermayelerinin inşası, risklerin fark edilmesi, kaynakların adil dağıtımı ve her düzeyde karar alma mekanizmalarına katılımları bakımından önem taşır (TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu, 2018: 147). Bunun yanında kooperatifler, kadınların ekonomik faaliyet merdivenine çıkmalarına ve olumlu sosyal değişimlerine katkı verme noktasında güçlenmelerine imkân veren etkili işletmelerdir (ILO, 2018: 36).

Dünya genelinde kadın girişimci kooperatiflerini incelediğinde ILO'nun çalışmalarının önemli katkılar sağladığı görülmektedir. ILO'nun "Kooperatiflerin Teşvikine İlişkin Tavsiye Kararı", uygulanmaya başlandığı 2002 yılından sonra ILO'ya üye olan ülkeler için kooperatifçilik alanında kanun ve yönetmelik oluşturma aşamasında başvuru belge olma özelliği taşımaktadır. ILO kooperatifler aracılığıyla kadınların güçlendirilmesini politikaları arasına almış ve bu alanda önemli çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmalar; kadınların kooperatif yönetimlerinde görev almaları ve kooperatif aracılığıyla kadınlara iş imkânı sağlamakla beraber, eğitim ve araştırma faaliyetlerine kadınların ulaşmasını ve böylece güçlenmelerini hedeflemiştir (Atakan ve Çoban, 2022). Avrupa Araştırma Enstitüsü ile ICA'nin 2019 yılında ortak hazırlamış oldukları Dünya Kooperatif İzleme Raporu (World Cooperative Monitor) incelendiğinde kooperatiflerde kadınların, ortak ve yönetici olma

durumlarının istenilen düzeyde olmadığı görülmektedir. Bahse konu çalışmada 22 kooperatif değerlendirilmiş olup bu kooperatifler, “kurumsal sürdürülebilirlik raporu” hazırlayan kooperatifler arasından seçilmiştir. İlgili kooperatiflerin 9 tanesinde kadın çalışan oranı %50’den fazla, 12 tanesinde %20 ile %50 arasında, 1 tanesinde ise %20’den az olduğu raporlanmıştır. Aynı çalışmada 19 kooperatifin yalnızca bir tanesinde yönetici pozisyonunda olan kadın sayısı %50’nin üzerinde, 10 kooperatifte, %20 ile %50 arası ve kalan 8 kooperatifte ise %20’nin altında olduğu gözlemlenmektedir (EURICSE & ICA, 2019). Ekonomik olarak güçlenmede önemli bir model olarak kabul edilen kooperatifleşme, kadın girişimcilerin istediği olan ortaklık ve yöneticilik alanlarında sınırlı kalmaktadır (Atakan ve Çoban, 2022).

2.6.2. Kadınların Kooperatifler Aracılığı ile Güçlenmesi

Masabo (2015) tarafından kadınların kooperatifler üzerinden güçlendirilmesi dört farklı şekilde sınıflandırılmıştır. Söz konusu sınıflandırmaların ilkinin, kooperatiflerin kadınları ekonomik olarak güçlendirme özelliği oluşturur. Finansal özgürlük, kadınlara yaşamlarının her noktasında özerklik kazandırmaktadır Bharti (2021) tarafından kadın kooperatifleri, kadınların geçim faaliyetlerini artırıcı finansal destekler sağlamak suretiyle kadınların güçlendirilmesi noktasında önemli katkılar veren mekanizmalar şeklinde ifade edilmiştir.

Güçlendirmeye ilişkin diğer sınıf ise kültürel ve sosyal açıdan değerlendirilmiştir. Kooperatifler, ortaklarına gelir sağlayıcı faaliyet imkânı vermenin yanında ortakların toplumda daha aktif sosyal roller kazanmalarına yardımcı olmaktadır. Kadın kooperatifleri, kadınların sosyal bakımdan güçlenmesine imkân verecek faaliyetleri gerçekleştirir (Datta ve Gailey, 2012, s. 569).

Gerçekleştirilen bir çalışmada kadınların kooperatiflere katılarak kapasite geliştirme, liderlik ve problemlerle mücadele yolları geliştirmiş oldukları ortaya konulmuştur. Çalışma, kooperatifin kadınları ekonomik olarak güçlendirmesinin yanında sosyal açıdan da güçlendirdiğini göstermiştir (Ferguson ve Kepe, 2011, s. 421).

Kooperatifler, kadınların riskleri idare ettikleri, kendi hayatlarını belirleyen kararlar alacakları ve özgüven kazandıkları bir alan oluşturur. Bu kapsamda kadınlar güçlenerek kendi yaşamlarına ve toplumun yapısına pozitif katkılar vererek, sosyal değişimin gerçekleşmesine belirleyici olurlar (Tesfay ve Tadele, 2013, s. 2).

Üçüncü kategoriye göre kooperatifler, kendi hiyerarşik yapılarından dolayı kadın problemlerini öngörmemektedir. Toplumsal cinsiyet ilişkilerinden kaynaklı cinsiyete dayalı iş bölümünü devam ettirmektedirler. Daha farklı bir deyişle kooperatifler, kadınları güçlendirme

ve hiyerarşik yapıları nedeniyle toplumsal cinsiyet eşitsizliğini arttıran bir etkidir (Masabo, 2015, s. 23).

Gerçekleştirilen bir araştırmada kadın kooperatiflerinin toplumsal cinsiyete bağlı olarak meydana getirilen ilişkilerin ve toplumsal cinsiyet eşitliğinde pozitif yönlü etkiler göstermediği ortaya konmuştur. Ayrıca ev içindeki iki cins arasında ortak karar almaya yönelik mekanizmaların bozulduğu, erkeklerin kadınların gelirlerinde hâkimiyet kurduğu, kadınların artan iş yüklerine karşın erkeklerin kamusal alandaki faaliyetlerini daha aktif boyuta taşıdığı saptanmıştır (Samwel Kahamba ve Xiuli, 2021, s. 62).

Son yaklaşımda, kadınların demokratik temellere uygun olarak katılacakları, toplumsal manada kendilerine yüklenen rollerle veya erkek hâkimiyetinin sınırlarını geçerek problemlerine ortak çözüm üretecekleri yatay örgütlenme şeklinin yaygın olduğu alanlarda güçlenecekleri ifade edilir. Bu açıdan kadınların karar alma ve liderlik becerilerinin karma yapıli örgütlerdeki konumlarına bağlı olarak daha kolay kazanılacağı vurgulanmaktadır (Masabo, 2015, s.24).

Azad (2017) tarafından kooperatiflerin gönüllülük ve demokratik nitelikleri nedeniyle toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama potansiyeli olduğu ifade edilmektedir. Russell-DuVarney (2013) tarafından ise kooperatiflerin cinsiyet eşitliğini destekleyici yapısının, kadınların liderlik ve karar vermeye dair rolleri üstlenmesini sağladığı, bunun yanında kadınların ataerkil sosyal normlara adeta meydan okuma imkânı yakaladığı ve kadın kooperatiflerinin ataerkil işgücü piyasalarına bir cevap olduğu ifade edilmiş ve ilgili yaklaşımı destekleyici çıkarımlar yapılmıştır. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için atılan adımlar ve ataerkil hâkimiyetin ortadan kalkması süreci kadın girişimci kooperatiflerinin kadınları güçlendirme potansiyeli olması açısından öneme sahiptir. Ülkemizde kadın girişimci kooperatiflerini desteklemek için T.C. Ticaret Bakanlığı'nın KOOP- DES programı ve KEDV'nin eğitim programları önemli çalışmalar arasında yer almaktadır.

2.6.3.Kooperatiflerin Desteklenmesi Programı (KOOP- DES)

KOOP- DES programı T.C. Ticaret Bakanlığı Esnaf Sanatkârlar ve Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü sorumluluğunda devam etmektedir. Kooperatiflerin desteklenmesi programının hedefleri: Kooperatiflere ait üst yönetimler ile kooperatiflerin;

- a) Emeğe dayalı üreticiliği ve iş edindirmeyi sağlayacak projelerine destek vermek,
- b) Ekonomik ya da sosyal eylemlerinde faal ve üretken olmalarına destek sağlamak,

- c) İşlerinde kullanabilmeleri için üretimi kolaylaştırıcı teknik ve teknolojiye ulaşabilmelerine olanak vermek ve
- d) Kişilere ait olan birikimlerin kooperatifçiliğin uygun alanları aracılığı ile ekonomik arenaya taşımaktır.

T.C. Ticaret Bakanlığı, kooperatiflerin desteklenmesi Programı vasıtasıyla kadın ortaklarının çoğunlukta olduğu ve kadınların kendi iş güçleriyle ürettiklerini ekonomiye kazandırma çabası içinde olan kooperatif ve üst kurullarına 2021 yılı içerisinde hibe verileceğini açıklamıştır (T.C. Ticaret Bakanlığı 2021).

2.6.4. Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı (KEDV)

KEDV, kadınlar arasında kooperatif kurma eylemini 2012 yılı içerisinde hayata geçirmiştir. Bu minvalde vakıf: ülke içerisinde birçok ilde kadınların kooperatif kurarak görünür olmalarına, ekonomiye katkı sağlamalarına ve işletmelerinin kurumsal yapılarını geliştirmeye yönelik destek vermektedir. Kadın kooperatiflerinin birlik ve beraberlik içinde olması ve aralarında iletişim kurmalarını sağlayan Türkiye Kadın Kooperatifleri Birliği sekretaryasını da KEDV yürütmektedir (Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı, 2021).

KEDV, kooperatifçilik alanında başarılı olabilmeleri için kadınları eğitim modülleriyle de desteklemektedir. Böylece kadınlar devlet kurumlarından, yerel yönetimlerden destek almak veya iletişim içinde olmak istediklerinde kendilerini daha güçlü ve donanımlı hissetmelerini sağlamaya çalışmaktadır. Bu eğitimler “*Liderlik, Finansal Okuryazarlık, Girişimcilik, Bilgisayar ve İnternet Eğitimi, Yerel Yönetim Süreçlerine Katılım, Yerel Örgütlenme, Yönetişim*” gibi başlıklardan oluşmaktadır. Vakıf ayrıca kooperatifler arası etkileşimi artırmak için toplantı ve geziler düzenlemektedir (Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı, 2021).

2.6.5. Türkiye’de Kadın Girişimci Kooperatifleri Profili

2000’lerde ülkemizde kadın kooperatifleri, 1999 yılındaki depremin ardından KEDV tarafından verilen destekle birlikte başta İstanbul, İzmir ve Kocaeli sonrasında ise Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde kurulmuştur. Bunlardan sonra ise bütün yurda yayılmıştır (Serinikli, 2016: 601).

Ülkemizde 2003 yılında ilk kez kırsal bölgelerde kadınlar tarafından Yağlar Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi, İzmir kentinin Kiraz ilçesi Yağlar Köyü’nde kurularak faaliyet göstermeye başlamıştır. Köylerindeki şartların daha iyi olması için bir araya gelen

kadınlar, eğitimler almışlar ve ailelerine maddi açıdan destek olmuşlardır (Topaloğlu ve Topaloğlu, 2017: 205).

Türkiye’de 2012 yılına ait kadın kooperatifleri sayı, türü ve il dağılımı Tablo 2.1.’de verilmiştir.

Tablo 2.1.:Türkiye’de 2012 Yılı İller Bazında Kadın Girişimci Kooperatif Türü ve Kooperatif Sayısı

Kooperatif Türü	Kooperatif Sayısı	Kooperatifin Bulunduğu İl
İşletme Kooperatifleri	80	Adana, Adıyaman, Ankara, Ağrı, Aydın, Balıkesir, Bursa, Bitlis, Çanakkale, Diyarbakır, Düzce, Erzincan, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kocaeli, Kayseri, Konya, Manisa, Muğla, Mardin, Nevşehir, Sakarya, Sivas, Tekirdağ, Tokat, Şanlıurfa, Van
Küçük Sanat Kooperatifleri	4	Ankara, Balıkesir, İzmir, İstanbul
Üretim ve Pazarlama Kooperatifleri	2	Çanakkale, Samsun
Tüketim Kooperatifleri	4	Konya, Osmaniye, Çorum, Mersin
Yayıncılık Kooperatifleri	1	İstanbul
Toplam	91	

Kaynak: T.C. Ticaret Bakanlığı, 2012a.

Yukarıda yer alan tabloya göre kadın kooperatifleri önemli ölçüde işletme kooperatifi modelindedir. Yayıncılık, pazarlama, üretim ve yardımlaşma kooperatiflerine ek olarak ev bazlı küçük sanat kooperatifi şeklinde hizmet veren bir çalışma modeli de geliştirilerek hayata geçirilmiştir. Sanatsal ve sosyal açıdan faaliyet gösteren kadın kooperatifleri, pek çok alanda hizmet üretmeyi başarmıştır (Özdemir ve Yılmaz, 2011, s. 74).

2005’te gerçekleştirilen bir çalışmaya göre sayıları 36 olan kadın kooperatiflerinin sayısı her geçen gün biraz daha artmaktadır. Yukarıda yer alan tabloda 2012’de kadın kooperatifleri sayısı 91 iken (T.C. Ticaret Bakanlığı, 2012), 2013’te T.C. Ticaret Bakanlığı tarafından “Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi” isimindeki örnek bir ana sözleşmenin yayınlanmasının ardından bu sayıda ciddi bir artış meydana gelmeye başlamıştır. Aşağıda yer alan tabloda ortaya konulduğu gibi Türkiye’de 2021 yılı şubat ayı rakamlarına göre kadın kooperatiflerinin sayısı 556 seviyelerine kadar çıkmıştır (T.C. Ticaret Bakanlığı, 2021).

Türkiye’de 2012 yılına ait kadın kooperatifleri sayı, türü ve il dağılımı Tablodaki 2.2.’de verilmiştir.

Tablo 2.2.:Türkiye’de 2021 Yılı İller Bazında Kadın Girişimci Kooperatif Türü ve Kooperatif Sayısı

Kooperatif Türü	Kooperatif Sayısı	Kooperatifin Bulunduğu İl
Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi	472	Adana, Adıyaman, Afyonkarahisar, Ağrı, Aksaray, Amasya, Ankara, Antalya, Ardahan, Artvin, Aydın, Balıkesir, Bayburt, Bilecik, Bolu, Burdur, Bursa, Çanakkale, Çankırı, Çorum, Denizli, Diyarbakır, Düzce, Edirne, Erzincan, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Giresun, Gümüşhane, Hatay, Hakkari, Iğdır, Isparta, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Karabük, Karaman, Kastamonu, Kayseri, Kırıkkale, Kırklareli, Kırşehir, Kocaeli, Konya, Kütahya, Malatya, Manisa, Mardin, Mersin, Muğla, Nevşehir, Niğde, Ordu, Osmaniye, Rize, Sakarya, Samsun, Siirt, Sinop, Sivas, Şanlıurfa, Şırnak, Tekirdağ, Tokat, Trabzon, Tunceli, Uşak, Van, Yalova, Yozgat, Zonguldak
İşletme Kooperatifi	61	Adana, Adıyaman, Ağrı, Ankara, Aydın, Balıkesir, Bursa, Çanakkale, Diyarbakır, Düzce, Erzincan, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Karabük, Kayseri, Kocaeli, Konya, Manisa, Mardin, Muğla, Nevşehir, Sakarya, Şanlıurfa, Van
Üretim ve Pazarlama Kooperatifi	6	Çanakkale, Diyarbakır, Eskişehir, Manisa, Samsun
Küçük Sanat Kooperatifi	5	Ankara, Balıkesir, İstanbul, Malatya
Kalkınma Kooperatifi	8	Afyonkarahisar, Antalya, Çorum, Gaziantep, Kırşehir, Muğla
Tüketim Kooperatifi	2	Adana, Çorum
Yardımlaşma Kooperatifi	1	Sakarya
Bilimsel Araştırma ve Geliştirme Kooperatifi	1	Diyarbakır
Toplam	556	

Kaynak: Ticaret Bakanlığı, 2021.

Tablo 2.2.’de yer alan verileri Tablo 2.1.’de yer alan verilerle karşılaştırdığımızda, T.C. Ticaret Bakanlığı tarafından “Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi” sözleşmesinin ülkemizde uygulamaya konmasından sonra kooperatif sayısı ve çeşitliliğini arttırdığı aynı zamanda Kadın Girişimi ve İşletme Kooperatiflerinin kurulmasına ve sayılarının önemli ölçüde artmasına olanak sağladığını görmekteyiz.

2.6.6. Türkiye de Kadın Kooperatiflerinin Yıllar İçerisindeki Gelişimi

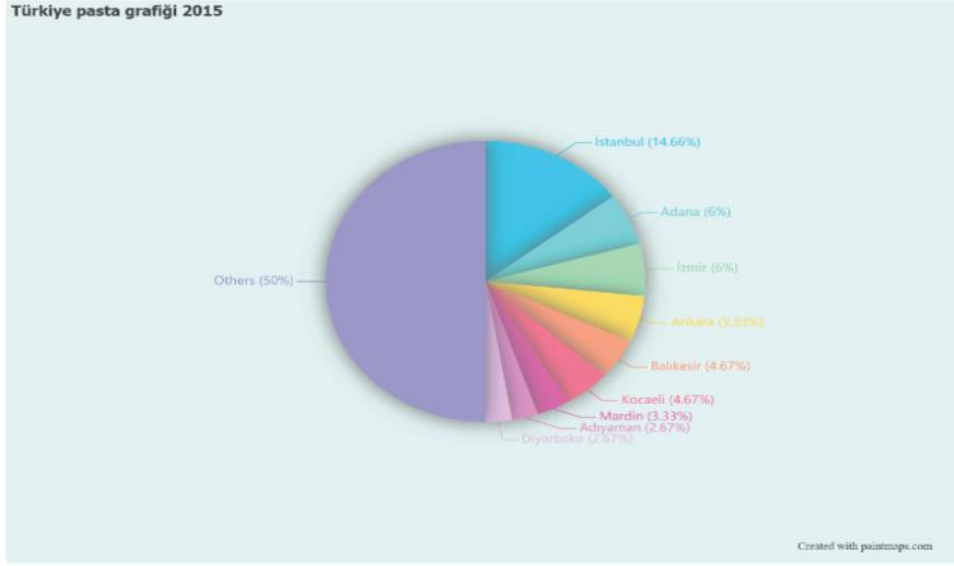
Türkiye’de 2015 yılında ki kadın kooperatif sayılarının illere dağılımı renk skalası kullanılarak Şekil 2.1.’de verilmiştir.

Şekil 2.1. Türkiye Kadın Kooperatif Sayısı, 2015

Şekil 2.1.’deki haritada kullanılan veriler “Türkiye’de Kadın Kooperatiflerinin Mevcut Durumu” kitapçığından (2015) elde edilmiştir. Literatürde 2015 yılında toplam Kadın kooperatifi sayısının 154 olduğu görülmektedir. Yukarıdaki haritada ki renk skalasından anlaşıldığı üzere birçok ilde kadın kooperatifi bulunmamaktadır. Kadın kooperatifi olan illerin ise kooperatif sayıları az olarak görülmektedir.

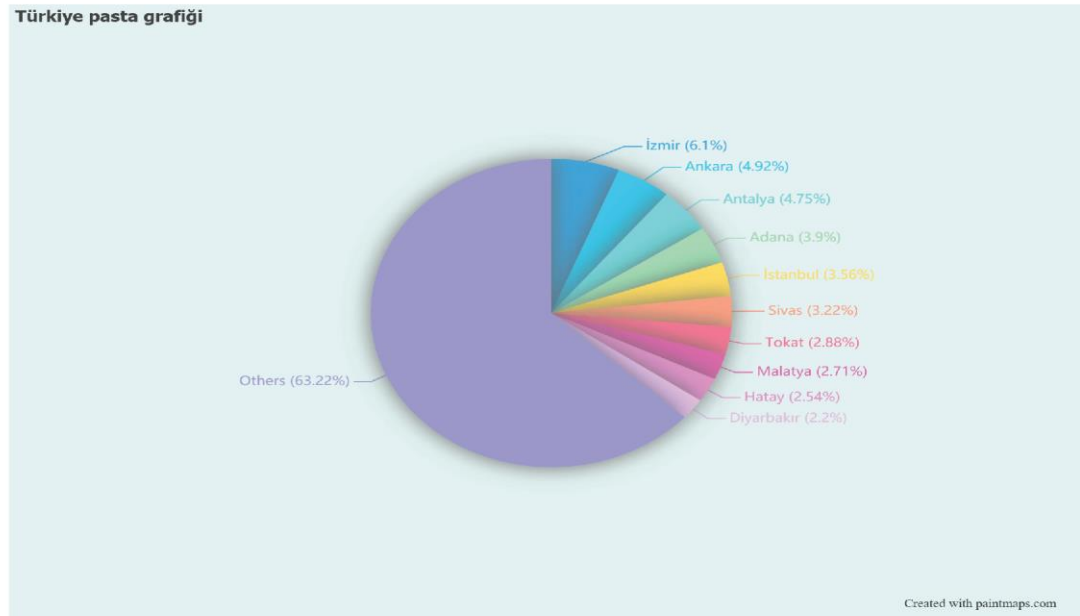
Türkiye’de 2021 yılında ki kadın kooperatif sayılarının illere dağılımı renk skalası kullanılarak Şekil 2.2.’de verilmiştir.

Şekil 2.3.Kadın Kooperatifleri pasta grafiği

Şekil 2.3'deki 2015 yılı Kadın Kooperatifleri pasta grafiğine göre il sıralamasına baktığımızda; İstanbul %14,6, Adana %6, İzmir %6, Ankara %5,33, Balıkesir %4, 6, Kocaeli %4,67 şeklinde ilk sırada ki iller olarak görülmektedir

Türkiye'de 2021 yılına ait en çok kadın kooperatiflerinin bulunduğu il sıralaması oransal olarak Şekil 2.4.'de verilmiştir.

Şekil 2.4. Kadın Kooperatifleri pasta grafiği

Şekil 2.4’de ki 2021 yılı Kadın Kooperatifleri pasta grafiğine göre il sıralamasına baktığımızda; İzmir %6,1, Ankara %4,92, Antalya %4,75, Adana %3,9, İstanbul %3,5, Sivas %3,22, Tokat %2,88, Malatya %2,75, Hatay %2,54, Diyarbakır %2,2 şeklinde ilk sıradaki iller olarak görülmektedir. Şekil 2.3 ve Şekil 2.4’ de ki pasta grafikleri karşılaştırıldığında en çok kadın kooperatifinin bulunduğu büyük illerin arasına orta ölçekli illerinde katılmış olduğunu görülmektedir.

Kooperatifçiliği kadın girişimciler önemli bir ekonomik model olarak kabul etmelerine rağmen karşılaştıkları bir takım güçlükler bulunmaktadır.

2.6.7. Kadın Girişimci Kooperatiflerinin Karşılaştığı Güçlükler

Bu zorluklar, kadın kooperatiflerinin önemli kısmının karşılaştığı zorluklardır. İlgili durumda bazıları kapanırken, bazılarının ise neden faaliyetlerine devam ettiği sorgulanmaktadır. Araştırmalar ilgili duruma neden olan farklı etkenleri göstermektedir. Bunların başında kadın kooperatiflerinin “bir defaya mahsus bir hata sebebiyle” kapanmasıdır. Örneğin; muhasebecisi tarafından kadın kooperatifi dolandırılmakta ve bundan sonra ortaklar tek başlarına hareket etme kararı alabilmektedir. İkinci neden ise tükenmişliktir. İş yapan çekirdek veya lider grup, bir tarafından çalışanlarda, ortaklarda, toplumda ve kurumlarda farkındalık oluşturmaya uğraşırken, bu yoğunluk nedeniyle tükenmişlik yaşamaktadırlar. Üçüncü durum ise bazı kadın kooperatiflerinin enerji ve hızlarını kaybetmeleri ve yeniden harekete geçecek bir güç bulamamaları olarak ifade edilir. Bir kurucudan yapılmış olan aşağıdaki alıntı, durumu net olarak göstermektedir (Duguid vd., 2015: 71): “Ortaklarımız kooperatifle ilgili umutlarını kaybetti ve günlük işlerle bireysel olarak para kazanmaya başladılar. Bu işe istekle başladım ve işler hale getirmek için çok uğraştım. Yorgunum, eğer kendi işimi yapıyor olsaydım çok ilerlemiş olurum. Çabalarımı, yorgunluğumu ve parayı düşününce kendimi kötü hissediyorum.”

Fonların ve gelirlerin azlığı, kadın girişimci kooperatiflerinin kapanma nedenidir. Kadın kooperatiflerine yönelik olan özel fon imkânları da yetersiz olarak dikkat çeker. İlgili fonlara nasıl erişim sağlanacağı konusundaki bilgiler sınırlıdır. Bazı durumlarda ise seçilen hizmet ya da üründe başarı elde edilememiştir. Son olarak, kadın girişimci kooperatifleri iş ve ürün yapma yeteneklerinin kısıtlılığı nedeniyle kapanır. Bazı durumlarda hızlı faaliyete başlayan kooperatifler, öncesinde kooperatifleri bir arada tutan örgütlülük üzerine çalışma yapmamaktadır. Örneğin; ortakların arasındaki güveni meydana getirememesi, amaç ve

değerleri bir arada tutan politikaları ve ana sözleşmeyi sunamama, kooperatifleri bir yatırımcı gibi değil, adeta bir ortaklık temelinde yönetmeyi planlama gibi. Bunların yanında kadın girişimci kooperatiflerinin ortakları ve yönetim kurulları, kooperatiflerin ekonomik açıdan faaliyetlerine destek verecek iş yeteneklerine sahip olmamaları da benzer soruna neden olmaktadır (Duguid vd., 2015: 72).

2.6.8. Türkiye’de Bazı Kadın Girişimci Kooperatifi Örnekleri

Ülkemizde kadın girişimci kooperatiflerinin yaşadığı bir takım zorluklara rağmen, bu alanda oldukça başarılı olmuş kooperatif örnekleri bulunmaktadır. Bu kooperatiflerin istihdamın yanında kadınların eğitim yoluyla da güçlenmelerini sağladıkları görülmektedir.

2.6.8.1. SADA Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi

“SADA Kadın Gelişim ve Dayanışma Merkezi”, Gaziantep’te yer almaktadır ve buradaki Türk, Afgan ve Suriye uyruklu 50 kadın tarafından “SADA Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi” 2019 yılının Mart ayında kurulmuştur. SADA merkezinin vermiş olduğu eğitim ve hizmetlerden yararlananlar, kooperatif sayesinde edinmiş oldukları becerileri adeta bir geçim kaynağı olarak kullanmaktadır. Kadınlara mutfak servisleri, bez çantalar, ayakkabılar ve deri çanta üreterek satmalarını sağlayacak bir alan veren kooperatif, kadınların güçlenmesine katkı vermektedir. Yönetişim projeleri açısından küresel bir platform olan Paris Barış Forumunda dünyada yer alan en başarılı 100 girişimden biri olarak seçilen SADA Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi, bunun yanında ciddi bir sosyal uyum çalışması örneği olarak kabul edilmektedir (sgdd.org.tr).

2.6.8.2. Nal- Etik Kadın Kooperatifi

Nallıhan’daki kadınların yalnızca bu bölgeye özgü olan el ürünleri ve iğne oyaları yaptıkları ve üretmiş oldukları ürünlerle aile bütçelerine katkı vermek için kurmuş oldukları kadın kooperatiftir. 2009 yılına kurulan bu kooperatif, Nallıhan’a has olan motiflerin yer aldığı iğne oyalarını yeniden hayata geçirmeyi hedeflemiştir. Kadınlar tarafından kurulan Nal-Etik Kadın Kooperatifi ile kadınlar ev ekonomisine katkı vermektedir. Bilhassa turistlerin ilgisini çeken el emeği göz nuru işlemler, içinde ABD, İngiltere, Almanya ve Japonya’nın da içinde yer aldığı 15 farklı ülkeye gönderilmektedir. 2020 yılı Girişimcilik ödülü Nal- Etik kadın kooperatifine verilmiştir (www.beypazarininsesi.com).

2.6.8.3. Bacıyan-ı Meram Kadın Girişim Üretim ve İşletme Kooperatifi

Meram Belediyesi'nin verdiği destekle 2015'te kurulan kooperatif, Konya'nın ilk kooperatifi olma özelliğine sahiptir. Bacıyan-ı Meram Kadın Girişimci Kooperatifinde tamamı kadın olan 600'den fazla ortak, faaliyetlerine aktif olarak devam etmektedir. Söz konusu kooperatifin hedefi; kadınların kültürel, sosyal ve ekonomik açıdan kalkınmalarına destek vermek ve buna ek olarak farklı yerel yönetimlerin destekleriyle, bütün ülkeye yayılmaktır. Kooperatif ortağı olan kadınların bir bölümü belediyenin tahsis etmiş olduğu merkezde çalışmakta, bir kısmı evlerinde üretim yapmaktadır. İlgili kooperatif gıda, mefruşat ve el sanatları alanında ürünler üretmektedir. Meram Belediye Başkanı olan Fatma Toru tarafından kooperatifin kuruluşu, geçmişle bağ kurmak amacıyla Ahilik Teşkilatını model olarak alarak Bacıyan-ı Meram Kadın Girişimci Kooperatifi'nin kurulduğu ifade edilmiştir. Amaçları ise kadınların kültürel, sosyal ve ekonomik kalkınmasına destek sağlayacak olan bu yapının, yakın zamanda Bacıyan-ı İstanbul, Bacıyan-ı Bursa gibi farklı isimlerle ve yerel yönetimlerin destekleriyle ülkeye yayılması olarak, yine Meram Belediye Başkanı tarafından ifade edilmiştir (Topaloğlu ve Topaloğlu, 2017: 214-215).

2.6.8.4. Narçiçeği Kadın Çevre Kültür ve İşletme Kooperatifi

27 Ekim 2010 tarihinde Eskişehir'in Tepebaşı ilçesinde kurulan Nar Çiçeği Kadın Çevre Kültür ve İşletme Kooperatifi, kadınların el becerilerini değerlendirmeleri ve üretilen ürünleri satarak gelir elde etmelerini sağlamaktadır. İlk zamanlarda 7 ortağa sahip olan kooperatifte şuan, aktif olan 25 ortak vardır. Kooperatif, unlu mamuller konusunda eğitimler alınmasını sağlamış ve kadınların gelişimine destek vermiştir. Gıda alanında Eskişehir'de yer alan kurumlara, özel sektörden taleplere ve sivil toplum kuruluşlarına kahvaltı, kokteyl, yılbaşı ve doğum günü kutlama gibi farklı catering hizmetleri verilmektedir (narcicegipazari.com).

2.6.8.5. Ödemiş Yöresi Kadın, Çevre, Kültür ve İşletme Kooperatifi

Ödemiş Belediyesi'nin vermiş olduğu destekle faaliyete başlayan Ödemiş Kadın Kooperatifi'ni, 26 girişimci kadın bir araya gelerek kurmuştur. İlk evrede girişimci kadınlar, belediyenin kendilerine verdiği mağazayı kullanmak suretiyle ekonomik faaliyetlere başlamışlardır. Burada kooperatife üye olan kadınlar tarafından üretilen hediyelik eşyalar, nişan sepetleri, kına gecesi sepetleri, nikâh şekerleri, kadınlara yönelik süs eşyaları, iğne oyaları ve her türden giyecek ve yiyecek satışı sunulmuştur (www.hurriyet.com.tr).

Söz konusu kooperatif, geleneksel yöntemlerle elde edilmiş olan bitkisel boyamayı canlandırmak suretiyle, kimyasal boyaların yerine yapılan boyaların Ödemiş ipeğinin boyanmasında kullanılmasını hedeflemektedir. Doğal ve geleneksel yöntemlerle boyanan ipeklerin satışı Kadın Kooperatifi Arasta Satış Mağazası üzerinden yapılmaktadır. İlgili ürünlerin satışı ekonomiye ve turizme direkt olarak katkı vermektedir (www.hurriyet.com.tr).

2.6.8.6. Nilüfer Kadın Çevre Kültür ve İşletme Kooperatifi

Nilüfer Kadın Çevre Kültür ve İşletme Kooperatifi, KEDV tarafından verilen destekle 2002’de kurulmuştur. 0-6 yaş aralığındaki çocukların eğitim ve bakım hizmetleri, kadınlara yönelik liderlik eğitimi, mahalle anneliği programı, iş geliştirme projeleri, kadınların mikro kredilerle buluşturularak iş kurma türünden farklı faaliyetler yürütmektedir. Bunların yanında 7-15 yaş aralığındaki çocuklara etüt eğitimi verme, sanatsal ve sportif faaliyetler düzenleme alanlarında da aktiftir. Kooperatif tarafından verilen en önemli hizmetlerden biri de KEDV ile ortak yapılan endüstriyel mutfak işletmesi projesi olarak kabul edilir. İlgili proje ile unutulmaya yüz tutan lezzetleri ortaya çıkarmak ve kadınlara yönelik istihdamı artırmak suretiyle kadın emeğini değerlendirme hedeflenmektedir (Ayan, 2013).

2.6.8.7. Leap Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi

Şanlıurfa’da “Doğal ve Yerel Gıda Atölyesi”, Kilis’te “Doğal Oyuncak Bebek Atölyesi” ve Mardin’de “Ahşap Baskı ve Doğal Boyama Atölyesi” ve “Doğal Sabun Atölyesi” olmak üzere Leap bünyesinde 4 farklı atölye vardır. İlgili atölyelerde girişimci ve üretici kadınlardan meydana gelen toplam 91 kişi yer almaktadır. Söz konusu atölyelerdeki girişimci kadınlar yalnızca üretim boyutunda değil, bunun yanında işlerin geliştirilmesi için hammadde tedarikinde, kalite kontrol, pazarlama, depo yönetimi, dijital pazarlama, müşteri ilişkileri, stok ve sipariş yönetimi gibi alanlarda da eğitimler alarak, bütün bu süreçlere aktif olarak katılmaktadır. Üretilen ürünlerin ortak özelliği; insan sağlığı açısından zararlı kimyasal katkı maddelerini içermemesi ve sürdürülebilir olmaları şeklindedir. Ürünlerde kullanılan ambalajlar geri dönüştürülebilir cam ve kağıt malzemelerden üretilirken, el emeğine dayalı olan ilgili ürünlerin satışından elde edilen gelir ise atölyedeki üretici kadınlara verilmektedir (girisimsavascisi.org).

2.7. KADIN GİRİŞİMCİ KOOPERATİFLERİNİ ETKİLEYEN KAVRAMLAR

2.7.1. Toplumsal Cinsiyet Kavramı

Biyolojik cinsiyetten farklı şekilde erkek veya kadın olmaya kültürün ve toplumu yüklediği beklentiler ve anlamlar, toplumsal cinsiyet kavramı ile ifade edilir (Dökmen, 2004). Toplumsal cinsiyet kavramına dair özellikler, aşağıdaki gibi ifade edilebilir (Günindi, 2016; Zeybekoğlu, 2013):

- Sosyokültürel bir eşitsizlik meydana getirir.
- Kişilerin doğuştan getirmiş oldukları bir nitelik değil, toplum, kültür ve toplumsal kurumların yüklediği bir niteliktir.
- Kültürel açıdan inşa edilmektedir.
- Sürekli ve yeniden öğrenilir. Kişilerin günlük yaşamlarında gece gündüz meydana getirmek zorunda kaldığı bir kavramdır.
- Kültürlere göre farklıdır.

Toplumsal cinsiyet kavramına bazı yaklaşımlar geliştirilmiştir. Bunlar:

Scott (2010) tarafından, toplumsal cinsiyet olgusu, erkek ve kadınlara dair uygun roller hakkındaki fikirlerin tamamıyla toplumsal açıdan oluşturulduğunu belirten kültürel inşalara işaret etmenin yolu olduğu ifade edilir.

Unger ve Crawford (1992) tarafından ise cinsiyetin, iki farklı nedenden dolayı toplumsal cinsiyetten ayrılmasının önemli olduğu ifade edilir. Bunların ilki, toplumsal cinsiyet ve cinsiyetin anlam açısından eşitliği, erkek ve kadının davranış ve tutumlarındaki farklılığın biyolojik temelli olduğu inancına götürmesi söz konusudur. Belirlenimci yaklaşımın bir türü, tıpkı Freud'cu kuramlardaki gibi anatomiye yazgı haline getirmek suretiyle kültürel ve tarihsel bağlamı gözden kaçırmaktadır. İkincisi ise ilgili iki olguyu ayırmak, hayattaki etkilerinin karmaşık şekillerini çözümlenmede yardımcı olabilmektedir. Toplumsal cinsiyet farklılıkları, birçok seviyede görülür. Bunlara dair süreçler, kişilerin fikirlerini, davranışlarını, ilişkilerini ve duygularını etkilemektedir. Toplumsal kurumların yapılarının belirlenmesine katkı verir (Akt. Esen, 2015).

2.7.2. Kalıp Yargıları

Toplumdaki erkek ve kadınların cinsiyet bakımından kendilerinden beklenen davranışlar, toplumsal cinsiyet kalıp yargıları olarak açıklanır. Sosyal psikoloji konuları içinde yer alan bu kavram, günlük yaşamda bilerek veya bilmeden kullanılır. Sosyal psikolojinin bir konusu olmadan öteye geçerek sosyolojinin konusu olan kalıp yargılar, bu defa ise “stereotipleştirme” şeklinde karşımıza çıkar. Etimolojik açıdan ‘stereos’ ve ‘typos’ sözcüklerinin birleşmesinden oluşan ve dilimize ‘kalıp yargı’ olarak geçen stereotip

sözcülüğü, “katı iz taşıyan” ya da “sert karakterli” anlamlarına gelmektedir (Yapıcı, 2002:21). İlgili tanımdan hareketle toplumsal cinsiyet, kadınları paylaşımcı, hassa ve itaatkâr, erkekleri ise güçlü, başarılı ve etkin olarak tanımlar. Birey bakımından kalıp yargılar önem taşır. Bireyin anne, babası ve ailesi tarafından takdir edilmesi, arkadaşlarınca onaylanması psikolojik açıdan bir ihtiyaçtır ve bunların karşılanması, birey bakımından önem taşır. Kalıp yargılar son derece güçlü olup, kolay bir şekilde değiştirilemez (Sezer, 2022: 12). Erkeklerden ve kadınlardan toplumda beklenen sosyal ve kültürel roller, toplumsal cinsiyet rollerini meydana getirir. Toplumlar ve içinde barındırdıkları kültürler, erkeklere ve kadınlara kendi belirlediği davranış kurallarını yüklemektedir. Bunlar, cinsiyet rol standartları olarak ifade edilir. Toplumsal cinsiyette ilgili kalıp yargıları, yaratılıştan kaynaklı ve buyurgan özelliklere olan inancın ortak unsurlarıdır. Kadınların duygusal olduğu ve itaat etmesi gerektiğine inanılır. Kadın yaratılışı gereği duygusal ve hassastır. Erkek ise amir ve buyurgandır. Kadının erkeğe itaat etmesi gerekir (Hepşen, 2010: 109). Toplumsal yapıyı meydana getiren değerler, kalıp yargıların meydana gelmesinde önemli yapı taşlarını meydana getirir. Yüzyıllarca erkek ve kadın bakımından toplumsal cinsiyet noktasında yerleşen kalıp yargılar, günümüzde de etkinliğini devam ettirmekte, gösterilen bütün uğraşlara karşın bir süre daha erkek ve kadına toplumların biçmiş olduğu rollerin devam edeceği fark edilmektedir (Yapıcı, 2002:21).

2.7.3. Ataerkillik

Fransızca ‘baba’ kelimesinden türetilen ataerkillik, aile içerisindeki hakimiyetin erkekte olduğunu vurgulamak için kullanılır. Aile içerisindeki eş, çocuklar ve diğer kişilerin üzerindeki erkek iktidarını ifade eden düşünce şeklidir. Ataerkilliğin hâkim olduğu konular zaman içerisinde azalmıştır. Çağımızda erkeğin kadın üzerinde olan hâkimiyet ve kadının ikincilliğini ortaya koyan bir kavram olarak kullanılır (Sultana, 2019: 418). Ataerkil toplumların başrolündeki erkek, kadının özel alanda üretimini ve aktif olmasını evde tamamlamasını öngörmektedir. Toplumsal cinsiyet açısından rollerin paylaşımında kadın evde yeniden üretim faaliyetlerini yerine getirirken, erkek ise evin geçimi için gereken paranın kazanılması için ev dışındaki faaliyetlerde aktif olur ve ekonomik kazanç sağlar. Ataerkil düşünce ve zihniyet, kadının ev içerisinde verdiği emeğin para ile karşılığı olmadığından, değerinin de olmayacağını kabul eder. Bundan dolayı erkeğine eve getirmiş olduğu kazanç, erkeğin iktidarıyla eş değer bir konuma gelir ve kadının emeğinin ikinci planda kalmasına yol açar. Güç ve para eşgüdümlü olarak erkeğin kontrolindedir. Bu yüzden kadının ekonomik faaliyette yer almasının erkek ve ataerkil etkinin azalmasına neden olacağı anlamına

gelmektedir (Young, 2010: 607). Ataerkil tahakküme dayalı olan toplumsal cinsiyet sisteminde kadının emeği görülmediği gibi, bedeninin kontrolü de erkekte kabul edilir. İlgili kontrol kadının çalışma şartlarına, eğitim yaşamına, yasal işlemlerine ve toplumsal ilişkilerine, kısa bütün hayatına etki eder. Ataerkil düşünce, sert ve katı bir dirayetle kadını her alanda kısıtlar, erkeğe bağımlı kılar. Bu türden bir anlayışın temelinde olan neden ise erkek hâkimiyetinin sürekliliğinin korunmasıdır (Dedeoğlu ve Yaman Öztürk, 2010: 17). İlgili düşüncelerden hareketle ve kontrolün erkekte olduğu alanda; kadınların sosyal, kültürel ve siyasi katılımlarının eril düşünce tarafından onaylanmayacağını ifade etmek yanlış olmaz. Zira ataerki, kadınları ev içinde mahrem ve özel olarak kabul eder. İlgili düşüncelerin hâkim olduğu toplumlarda farklı şekillerde katılım imkânı yakalayan kadınlar ise gördükleri baskı nedeniyle çekingen hareket ederler ve bundan dolayı liderlik türünden üst düzey rollerde yer almayarak, kendini gerçekleştirme imkânını kullanamazlar (Erdoğan, 2022: 34). Dolayısıyla kadınlar sosyalleşme ve ekonomi sürecini istedikleri gibi yönetemezler.

Ataerkil sistem kadının eğitimsizliğinden, bedeninden, değerinden ve emeğinden beslenmektedir. İlgili kıstaslar, ataerkil sistemin temel yapı taşlarıdır. Buna karşın ilgili düşünceyi sığ hale getiren kıstaslarla ataerkilliği besleyen kıstaslar aynı sınıf içinde yer alır. Zira eğitim alan, varlığının farkında olan, kişisel değer yargıları meydana getiren, gelirini kendi çabasıyla kazanan kadının, erkeğe olan bağımlılığı azalacak veya tamamen ortadan kalkacaktır. Kadın girişimci kooperatifleri ortaklarının sosyal ve ekonomik refahlarını sağlayan örgütlenmeler olarak açıklanır. Kooperatifler gelir elde edilmesine ek olarak ortakların eğitim faaliyetlerinden yararlanmalarına da imkân verir. Kadın girişimci kooperatifleri, ataerkil düşünceyle mücadeleye katkı veren yardımcı kuruluşlar olarak ifade edilebilir. Kadınların ekonomik açıdan iyileşmeleri, ataerkil düşüncenin zayıflamasını sağlar (Çınar ve Uğur, 2018: 257).

Toplumsal geleneklerin kadınlara yüklemiş olduğu anne, eş sıfatlarının ağır bir hal alması, kadınların erkekler kadar eğitim imkânı bulamaması, piyasa içerisinde kadınlara yönelik önyargılar, ev içindeki aktif rolleri nedeniyle gelir getirici faaliyetler zaman ayıramaması, evdeki ağır iş yükü nedeniyle iş yerinde verimli olamamalarına yönelik kaygılar kadınların yoksulluklarını arttıran ve devam etmesine neden olan unsurlardır. İlgili nedenlerin önemli kısmının temelinde cinsiyet eşitsizliği ve söz konusu eşitsizlikle kuvvetlenen eriş veya ataerkil düşünce sistemi vardır. Pek çok negatif durumda olduğu gibi yoksulluk da kadına yüklenmiştir (Şener, 2012: 51). Çağımızda kadına engeller koyan ve değerine ulaşmasını önleyen güç israfına karşı; teşkilatlanma hareketleri, politikalar ve önlemler alınmaktadır.

Erkek ve kadının iş gücü potansiyelinden yararlanma, ülkelerde farklı nitelik göstermesine karşın genel olarak kadınların istihdama dahil olma oranları düşüktür. Kooperatifler, merkezlerine insanı alan ve istihdam yaratma gücüne sahip olan kurumlardır. Kadınların istihdam alanlarından uzaklaşmalarının nedenleri; kadınların sosyal ve ekonomik yaşam içindeki ikincil konumları, yani ataerkillikten kaynaklanan sınırlayıcı yapı, cinsiyet eşitsizliği ve söz konusu eşitsizliğin miraslarından olan ev içi iş yükünün fazla olması, kadının biyolojisi nedeniyle doğurgan olması ve kadının eğitim faaliyetleri dışında kalmasıdır. Medeni durum, kayıt dışı istihdam, göç söz konusu engellere ek olarak ifade edilebilir (Avcil, 2020: 504). Kadınların istihdam edilmeleri önünde ki bu engeller neticesinde kadın yoksulluğu ortaya çıkmaktadır.

2.8. KADIN YOKSULLUĞU

Yoksulluk kavramı insanlığın varoluşu kadar eskidir. İlk insan topluluklarından çağımıza gelinceye kadar değişik biçimlerde varlığını göstermiştir (Açıkgöz ve Yusifoğlu, 2012:78). İnsanlık tarihi boyunca birey ve toplum tarafından yoksulluğun biçimi ve toplumda tarafından yüklenen anlamı farklı olsa da her dönemde bütün medeniyet ve ulusların en önemli sosyal sorunu olmuştur. Fakat Sanayi Devriminden itibaren yoksulluk, tüm dünyayı ilgilendiren, sosyal, politik ve ekonomik bir boyut kazanmıştır (Açıkgöz, 2010:48; Şenses, 2001:18).

Yoksulluğun ortadan kaldırılması için kararlı olmak, cinsiyet kaynaklı eşitsizliği mümkün olan en az seviyelere indirmek ve yoksulluğa neden olan durumları derinlemesine inceleyerek devam ettirilebilir kalkınma planları yapmak gerekmektedir. Öte taraftan devlet eli ile yasalar kadınları esirgemenin ötesinde, üretim kaynakları ve ekonomik alanda fırsatlara ulaşabilecek şekilde yeniden yapılandırılmalıdır. Bu yasalar yoksulluk içinde yaşayanlar öncelikli olmak kaydı ile tüm kadınların eğitim, sağlık ve sosyal alandaki sorunlarını giderecek şekilde olmalıdır (Pekin +5 Siyasi Deklarasyonu ve Sonuç Belgesi, 2003). Tüm dünyada ve ülkemizde birçok alanda kadın yoksulluğunu azaltmak için kurumlar ve devletler tarafından çaba sarf edilmektedir. Kırsal alandaki yoksul kadınların temel gereksinimlerini karşılayabilmeleri için tarım alanında üretkenliği arttırmak, hayvancılık ile ilgili gelişmiş teknikleri uygulamak gibi yaklaşımlar geliştirilmiştir (Günay ve diğerleri, 2016:315). Çağımıza baktığımız zaman ülkemizde ve tüm uluslarda çok sayıda kadına istihdam ve ekonomik kazanım sağlayarak kadın yoksulluğuyla mücadele de en etkili ve rağbet gören yöntem kadın girişimcilere olanak sağlayan kadın girişimci kooperatifleri oluşturmaktadır (Aksoy ve Günay, 2018: 78).

Dünyada son yarım yüzyıl içerisinde büyük bir ekonomik gelişme ve konfor sağlanmış olmasına rağmen dünya üzerindeki insan nüfusunun %46'sı yani iki milyar sekiz yüz milyon kişinin Dünya Bankası açıklamalarına göre günlük (2 ABD doları) yoksulluk sınırının altında hayatlarını devam ettirdiği kayıt altına alınmıştır. Bir milyar iki yüz milyon insan da açlık sınırının (1.25 dolar ve daha az) altında hayatlarına devam etmektedirler. Ölüm nedenlerine baktığımız zaman yılda yaklaşık olarak 18 milyon insanın yoksulluk ve yoksulluğun neden olduğu hastalıklar ya da sakatlıklar nedeni ile çok erken yaşlarda hayatlarını kayb ettikleri görülmektedir. Toplam insan ölümleri arasında üçte birlik kısmını yoksulluğa bağlı nedenlerle ölümler oluşturmaktadır. Gün de elli bin insan yoksulluk nedeni ile ölmekte ve bunun otuz dört binini beş yaş altındaki çocuklar oluşturmaktadır (Kabaş, 2010:9). Başta gelişmekte olan ülkelerde olmak üzere son on yılda hayatlarını yoksulluk içerisinde sürdüren kadınların sayısının yoksul erkeklerle kıyaslandığı zaman çok daha fazla arttığı görülmüştür. Tahmini rakamlara göre dünya üzerindeki yoksulların yaklaşık olarak %70'nin kadınlardan oluştuğu görülmektedir (Gimenez, 2004: 98).

Sanayi Devriminden sonra üretim için makinelerin çok fazla kullanılması ve işsizliğin giderek yaygınlaşması ile kadınların yoksulluğunda artış göstermiştir. Bu gerçekler ışığında, kaynakların eşit bir şekilde dağılmaması, eğitim seviyesi düşük veya hiç eğitim alamamış kadınların, ekonomik gelir elde edebilmek için çok ağır şartlarda çalışmaya mecbur kılmasıdır. Kadın yoksulluğunun giderek artmasına neden olan bir diğer faktör ise kadınların yeterli iş deneyimi ve mesleki eğitimleri olmadığı için kayıt dışı, düşük ücret ve sosyal güvenlik imkânlarından gerektiği kadar istifade edemedikleri işlerde çalışmayı kabul etmeleridir (Gerşil, 2015:162-163). Bir diğer unsur ise toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin neden olduğu kadın ve erkeklerin iş imkânları ve işe alımlarda ki erkeklerin lehine olan ayrımcılıktır. Yaklaşık olarak aynı iş kolunda çalışan kadınlar erkeklerden daha az ücret almakta ve yöneticilik, liderlik gibi pozisyonlarda erkeklere çok daha fazla imkân tanınmaktadır (Ryder: 2015). Bütün bu etkenlerin beraberinde kadının özgürleşerek eğitim imkânlarına ulaşması karar verme ve uygulamaya koyma gibi güçleri elinde bulundurması katı cinsiyet rollerinin olduğu toplumlarda aile güvenliğini tehdit edici unsurlar olarak ortaya çıkabilmektedir. Ülkelerin ekonomik analiz ve planlama yaparken toplumsal cinsiyet faktörünü çok iyi değerlendirmemeleri, yoksulluğun nedenlerine yönelik derinlemesine araştırma yapmamaları, kadın yoksulluğunun gün geçtikçe artmasına neden olmaktadır (Günay ve diğerleri, 2016: 279).

TÜİK'in 2016 Haziran verileri temel alındığında bir işte çalışıyor olma oranının %47,1 olduğu görülmektedir. Bu verilere göre %20,2'si tarım, %19,3'ü sanayi, %7,5'i inşaat,

%53,1'i ise hizmet işleri alanlarında çalışma imkânı bulmuşlardır. İşgücüne dâhil olmanın cinsiyetler açısından oranlarına baktığımız zaman erkek katılma oranının %72,3 kadın katılma oranının da %33 olduğu görülmektedir. Kadınların eğitim seviyeleri artıkça işgücüne katılma rakamları da yükselmektedir (TÜİK, 2016). TÜİK'in 2017 Mart verilerinde istihdam yüzdesi %46,1 aynı dönemde %71,9 erkeklerin işgücüne katılma yüzdesi ve %32,9 kadınların işgücüne katılım yüzdesi olarak görülmektedir (TÜİK, 2017). EUROSTAT'ın 2015 istatistiklerine bakıldığında 28 Avrupa Birliği ülkesinde (20- 64 yaş aralığı) kadınların bir işte çalışıyor olma oranları %64,3 iken, erkeklerin bir işte çalışıyor olma oranları ise %75,9'dur. Birbirinden çok farklı oranlar olmakla beraber Avrupa birliği üyesi tüm ülkelerin erkek istihdam yüzdeleri kadın istihdam yüzdelerinden daha yüksek olduğu görülmektedir (EUROSTAT, 2016). Gene dünya çapında da kadınların işgücünde bulunma oranları erkeklere göre daha düşüktür. Küresel bazda çalışma yetisine ulaşmış erkek nüfusunun %77 si, kadın nüfusunun ise %50 si bir işte çalışıyor olarak görülmektedir (UN, 2015:89). Ülkemizde ise her ne kadar son zamanlarda işgücüne kadınların dâhil olmasında artış görülmüş olsa dahi erkeklerin istihdam oranlarıyla mukayese edildiğinde üçte biri kadar olduğu görülmektedir. Kadınların istihdam oranları açısından ülkemiz Avrupa Birliği ve G20 ülkeleri ile kıyaslandığında kadınların iş gücüne katılımı sıralamasında en sonda ki ülke durumundadır (Küçükali, 2013:6). İş gücüne katılımının az olması ve giderek bu katılımın düşmesinin sebeplerinin tespit edilmesi ülkemizde kadın istihdamının çoğaltılması açısından kritik önem taşımaktadır (Öz, 2010: 1; Pekin+5 Siyasi Deklarasyonu ve Sonuç Belgesi, 2003). "Türkiye'de Kadınların İşgücüne Katılımı" raporunda tarım işlerinden kopmanın ve büyük şehirlere göçün kadınların işgücüne dâhil olmalarında ki düşüşün iki ana nedeni olarak görülmektedir (Öz, 2010:2). Bu göçün önüne geçilmesi için kırsal alanda yaşamlarını devam ettiren kadınların buldukları yerlerde güçlendirilmeleri ve böylece kırsal kalkınmanın sağlanmasında en önemli modeli kooperatifçiliktir (Demircan, 2020).

2.8.1. Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadın Yoksulluğu

Kadınlar, erkeklere kıyasla temel hizmet ve ürünlere ulaşmada ve bunlardan faydalanmakta daha yetersiz ve zayıftır. İlgili durum ise kadınları bir anlamda yoksulluğa iter. Bunun yanında kadınların hukuki ve sosyal olarak da bazı haklardan yoksun bırakılmaları ile kadınların ikincil konuma geldiği, ilgili yoksunluk beraberinde yoksulluğu getirdiği ifade edilmektedir (Sezer, 2022: 30). Kadın yoksulluğu, genel yoksunluktan temel nitelikleri nedeniyle ayrışır. Kadınlara erkekler gibi, eşit işe eşit ücret ödenmez, daha çok ev işlerini

üstlenirler, hasta ve çocuk bakımı gibi işlerde çalışırlar ve çalışmalarının karşılığını tam olarak alamazlar. Sanayi işlerinden uzak tutulan veya emek yoğun işlerde daha az ücretle çalışan kadınlar, yoksul hale gelir. Modern toplumlarda kadınların ekonomiye dâhil olmalarıyla toplumsal alandaki roller hızlı şekilde gerçekleşir. Buna karşın eve kapatılan kadın rollerinin nispeten çok daha yavaş değiştiği bilinir. Ev içerisindeki aile içi iş yükünü taşıyan, buna karşın hiçbir ücret alamayan kadınların erkeklere kıyasla daha fazla sorumluluk aldığı açıktır. Ev işlerini yüklenen, bunun yanında dışarıda çalışan, evdeki işler için ücret almayan kadının durumu, çift vardiyalı çalışanlardan bile daha ağırdır. İkinci vardiya kavramı, ilk olarak kadına yönelik şekilde ortaya çıkmıştır. Sosyal feminist alan yazında çifte yük kavramıyla açıklanmaktadır (Başak vd., 2013: 19).

Aile içerisindeki rollere dair kadınların sorumluluklarının fazla olması, ailedeki sorumlulukların önemli kısmının kadınlarda olması, kadını sosyal ve kamusal alanda uzaklaştırır. Erkek egemen toplumların tamamında geçerli olan ilgili durum, günümüze kadar devam etmiştir. Çocuk bakımından ve ev işlerinden sorumlu kabul edilen kadın, iş yaşamından ve üretimden uzak kalır ve kendi özel alanında yaşamaya adeta mecbur edilir (Kamanlıoğlu, 2007).

2.9. KADINLARIN EKONOMİK HAYATTAKİ ÖNEMİ

Ülkelerin ekonomik anlamda gelişmiş olmaları, cinsiyet ayırımı olmaksızın erkekler ile kadınların ekonomik hayat içerisinde üretkenlik göstererek gerek şahsi yaşantılarında gerekse ait oldukları toplumun yaşantısında refahın yükselmesine olanak sağlamaktadır (OECD, 2012:22). Hayatın farklı bölümlerinde cinsiyetler arasında eşitliğin inşa edilmesinin önemi, kalkınmanın sağlanmasında da bir o kadar önem arz eder. Cinsiyet eşitliği aynı zamanda Üretkenliğin artmasına ve kalkınmanın gerçekleşmesine olanak sağlayacağından ekonomik bakımdan doğru ve akılcı yaklaşım olarak görülmektedir (World Bank, 2011:12). Fakat gelişmekte olan ülkeler de kadınların ekonomik ve sosyal yaşantıda aktif olmalarının önünde sosyo- ekonomik ile sosyo- kültürel yapılar engel teşkil etmektedir. Bu minvalde yoksullaşma olasılığı olan kitlelere baktığımız zaman kadınlar özellikle dikkat edilmesi gereken toplulukları oluşturmaktadır. Dünya çapında ve ülkemizde hem devlet hem sivil kuruluşlar kadın yoksulluğunu azaltmak sonrasında da ortadan kaldırmak için büyük mücadele vermektedirler. Her ne kadar kadın yoksulluğunu gidermek için sosyal ve ekonomik anlamda yardımlar yapıyor ise de asıl çözüm bu yardımların cinsiyet temelinde yeniden düzenlenmesi ve kadınların sosyal desteğe ihtiyaçlarını azaltmaya yönelik olmalıdır. Bu

anlamda kadınların toplumdaki yerlerini güçlendirecek ve onların topluma karışmasını yardımcı olacak uzun ömürlü yararlar sağlayacak teşekküllerden biri kooperatiflerdir. Kadınların gelir elde etmelerini ve kendilerini toplumda daha güçlü hissedebilmelerini sağlayacak en başarılı yapılardan biri kooperatifçiliktir (Aksoy ve Günay, 2018: 78).

2.9.1. Kadınların İş Gücüne Katılımı

Ülkemizde kadınların ekonomiye verdikleri resmi katkı, geleneksel şekilde hep geridedir. TÜİK (2023) tarafından açıklanan verilere göre kadınların iş gücüne katılımları 2022 yılında sadece %31,7 olmuştur. Söz konusu oran AB, OECD ve BRICS (Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve Güney Afrika) ülkeleri gibi üst ve orta seviyedeki ülkelerle kıyaslandığında çok düşük olduğu fark edilir. AB-28’de kadınların işgücüne dâhil olma oranları ortalama olarak %51,3 olarak tespit edilmiştir (EUROSTAT, 2022).

OECD’in ülkemizin ekonomisine dair son araştırmasında ifade ettiği gibi, Türkiye’de kadınların işgücüne dâhil olma oranlarının çok düşük olması, insan kaynağındaki eksiklikte fark edilmektedir. Çalışma yaşında olan kadınların %78’i lise altı eğitim seviyesine, %58’i ilkokul ve altı eğitim seviyesine sahipken, %17’si ise okuma ve yazma bilmemektedir. Şehirlerde kadınların işgücüne katılım oranların 2000’lerin ortalarına kadar %17 seviyelerinde olmuştur. Kırsal bölgelerde ise kadınların büyük kısmı ücretsiz aile işçisi olarak çalışır, ilgili durum katılım seviyelerini yapay olarak artırırken, enformel sektördeki düşük üretkenlik ve yarı işsizliği ise maskeler. Kırsaldaki kadınların kentlere göç etmesi durumunda, iş bulamama ve işgücünden tamamen çekilme ile sonuçlanmaktadır (OECD, 2014: 81).

ASPB ve DB ülkemizde kadınların işgücüne katılımlarının düşük olmasını iki unsura bağlamıştır. Bunların ilki; düşük maliyetli çocuk bakım hizmetlerinin yetersiz olması iken, diğeri ise işgücündeki kadınlara veya kendi işini yapanlara hizmet verecek danışmanlıkları ya da iş ağlarının olmaması şeklindedir (Boudet ve Agar. 2014). Raporun sonraki kısımlarında ifade edileceği üzere, kadın girişimci kooperatifleri ülkemizde ilgili iki gereksinimin çözümüne katkı verebilir ve vermektedir. Aile ve Sosyal Politikalar Eski Bakanı olan Fatma Şahin tarafından da belirtildiği gibi kadınların iş piyasalarına girmeleri halen önemli bir problemdir (Şahin, 2014).

2.10. KIRSAL KALKINMA KAVRAMI

Küçük toplulukların içerisinde yer aldıkları kültürel, sosyal ve ekonomik şartları iyileştirmek için girişmiş oldukları uğraşları ile devletin buradaki çabalarının birleştirilmesi, ulusun tamamen kaynaştırılması ve ulusal kalkınma uğraşlarına tam olarak katkı vermelerinin sağlanması süreci, kırsal kalkınma olarak ifade edilmektedir (Eraktan ve Yıldırak, 1989).

Kırsal kalkınma olgusu çağımızda kırsal yerleşimler, kırsal alanlar, kırsal nüfus, kırsal kesim, kırsal toplum, kırsal ekonomi ve kırsal çevre türünden farklı kavramlarla birlikte anılır. İkinci Dünya Savaşının ardından ortaya çıkan kalkınma yaklaşımlarına, devletlerin refah toplumu ve sosyal devlet olma çabası egemendir. İlgili yaklaşıma göre şekillenen kırsal kalkınma, tarımsal politikaları tamamlayıcı bir fonksiyonla hayata geçirilmiş olan politika alanıdır. Kırsal kalkınma; tarımsal işletmelerin düzenli ve yeterli gelir elde etmesiyle kırsal hanelerde refah artışının sağlanması amaçlarını beraber gerçekleştirmek üzere hedef kitlesini genellikle köylüler ve çiftçilerin meydana getirdiği bir politika alanı şeklinde belirtilebilir (Anonim, 2019).

Ulusal çapta sivil toplum kuruluşları ile kamu birimleri tarafından kırsal kalkınmanın farklı tanımları gerçekleştirilmiştir. Bunların içerisinde yer alan Kırsal Çevre Derneği tarafından tarımsal kalkınma; kırsal bölgelerde yaşayan ve gelirini tarımdan ya da benzeri kırsal mesleklerden elde eden kişi ve toplulukların, insan onuruna yakışır yaşam şartlarına sahip olabilmesi için bu kişilerde ilk olarak bir gereksinme duygusunun oluşturulması, ardından ilgili duygu için çaba göstermeleri için onlara manevi ve maddi bakımdan gerekli yardımların yapılmasıyla beraber, demokratik yoldan ilgili toplulukların kültürel, toplumsal ve ekonomik açıdan kalkınmalarını sağlama uğraşı olarak kabul eden ve temelde şehir-kır arasında olan ekonomik ve sosyokültürel farklılıkların dengelenmesini, kırsal nüfusu bulunduğu bölgede kalkındırmayı ve istihdam ve göç problemlerini yerinde çözmeyi hedefleyen bir politik tercih şeklinde açıklanmaktadır (Bakırcı, 2007). Kırsal bölgelerde nüfusun önemli bir kısmının geçimini tarımdan sağladığı bilinen bir durum olup, bunun yanında doğal kaynaklar da yoğun olarak kullanılmaktadır. Bu yüzden doğal kaynakların korunmasını temel alan, çevreye uyumlu tarımsal teknolojileri kullanmak, amaç dışı toprak kullanımını engellemek, erozyona karşı koruyucu tedbirler almak, doğal kaynakları rasyonel olarak kullanmak, ekolojik üretimi yaygın hale getirmek ve orman alanlarına özen göstermek kırsal kalkınmanın çevresel boyuttaki önemli prensipleri olmuştur (Gülçubuk, 2017).

Doğal üretim kaynaklarının korunarak ve geliştirilerek verimli olmasını, kalkınmayla doğal kaynak arasındaki dengenin korunmasını, kalkınma süreçlerinde çevresel ve doğal değerlerin gözetilmesini, doğal kaynakların ve kalkınmanın faydalarının gelecek nesillere

aktarılmasını ve insanların yaşam güvencesi ile istikrarlı gelir elde etmesini öngören bir yaklaşım olarak her kesim tarafından paylaşılan sürdürülebilir kalkınma ve sürdürülebilirlik kavramları, en az kentsel toplum kadar kırsal kesimi de ilgilendiren bir anlayıştır (Anonim, 2000).

Bir eğitim ve örgütlenme konusu olan kırsal kalkınmayla alakalı yapılacak planlarda toplum ihtiyaçlarının dikkate alınması ve planların zorla kabul ettirilmemesi gerekir. Toplum arzularına cevap alamadıkça kırsal kalkınma sürecine dâhil olmaz. Sürdürülebilirlik olgusuna ek olarak katılımcılık da önemlidir. Katılım, kalkınmaya dair bütün proje ve programların temel bileşenleri arasında kabul edilir. Katılımcılık, kurumsal ve kişisel davranış ve tutumlarda köklü değişiklik yapılmasını zorunlu kılar. Bu kapsamda “katılımcı kırsal kalkınma” yerel halka (hedef kitle); gereksinimlerinin ne olduğunu ne zaman ve nerede kalkınma programlarını hayata geçireceklerini belirleme imkânı veren kalkınma yaklaşımı olarak kabul edilir (Gülçubuk, 2017).

2.10.1. Kırsal Kalkınmanın Önemi

Ülkelerin doğal kaynakları olan uzaklık ve yakınlıkları ile jeopolitik konumları açısından gelişimleri farklılık gösterir. Ülkeler arasındaki ilgili gelişim farklılıklarının temel nedeni Endüstri Devrimi'dir. Endüstri Devrimi öncesinde bazı devletlerin zengin olması veya farklı devletleri egemenlikleri altına alması, ilgili devletlerin sahip oldukları üretim teknolojisinin üstünlüğü ile ilgili değildir (Avşar, 2017: 7). Daha iyi bir örgütlenmeye ya da verimli topraklara, becerikli ve güçlü liderlere sahip olmaları ile ilgili bir durum olarak kabul edilebilir.

Geri kalmışlıkla mücadele ve ilgili bölgedeki toplulukların ve insanların iyileşmelerinin sağlanması için kamu ve üretim kaynaklarının rasyonel ve verimli olarak kullanımının sağlanması, bunun yanında kent ve kır arasındaki farklılıkları en aza indirmek açısından kırsal kalkınma kavramı büyük bir öneme sahiptir. Kırsal kalkınma, kırsal bölgelerdeki kişilerin kendi dinamikleriyle kalkınması ve bu sayede ekonomilerinin de ülke ekonomisine katkı vermesi açısından önemli bir fırsat olarak kabul edilir (Yenigül, 2017).

Kırsal kalkınma, BM tarafından toplumun kalkınması ile özdeşleştirilen bir kavram olarak dikkat çeker. Bu kapsamda toplumun aktif katılımıyla bütün toplum açısından sosyal ve ekonomik gelişim şartlarını oluşturmak için yapılan bir süreç olarak ifade edilir. İlgili faaliyetlerin toplumun ihtiyaçlarına ve çok amaçlı olması gerekir. Toplum kalkınmasında katılım önem taşır ve yerel yönetimlerin etkili olmaları da önemli sayılır (Gülçubuk, 2012).

Kırsal alanlardaki ciddi bir gelir kaynağı olan tarımın gelişimi, kırsal bölgelerdeki yerleşim birimlerine yeteri düzeyde hizmet götürülmesi, üretim gücü ile üretimden elde edilen gelirlerin artması ve köylülerin kalkınma imkânı yakalaması bakımından kırsal kalkınma önemlidir (Avşar, 2017: 8). Özellikle nitelikli nüfusun kırsalda tarım yaparak hayatlarını sürdürmeleri ile beraber genç ve üretken nüfusa kırsal bölgede tarım içi ve ya tarım dışı istihdam olanaklarının sağlanması Türkiye'nin son yıllarda kırsal kalkınma için bulduğu çözümlerin başında gelmektedir (Gülçubuk vd., 2017).

2.10.2. Kırsal Kalkınmanın Amacı

Ülkelerin geri kalan ya da gelişmekte olan kentsel yaşam alanlarının haricinde kalan kırsal nüfusun artırılarak sosyoekonomik refah seviyesinin artırılması, kırsal kalkınmanın hedeflerinin başında gelir. Böylece kamu kaynaklarının verimli ve rasyonel olarak kullanılması sağlanır. Kırsal kalkınmadaki en önemli amaçlar arasında, kırsal bölgeler ile kentler arasındaki gelişmişlik seviyesinin azaltılması vardır (Eraktan ve Yıldırak, 1989). Kırsal kalkınmanın temel amacı olan toplumun refah düzeyinin artırılabilmesi için GSMH'nin artırılması gerekir. Üretime etki eden ekonomik ve sosyal gelişim için gerekli finansman, milli geliri meydana getirir. Gerçekleştirilecek üretim artışının toplumdaki her kesime aynı şekilde yansması için bütün ekonomik faaliyet alanlarındaki marjinal verimliliğin eşit olması gerekir (Turan, 1995).

Kırsal bölgelerdeki kişilerin diğer toplumların gerisinde kalmalarının önemli nedenleri arasında örgütlenme problemi de vardır. Kırsal kalkınma amaçlarından olan organizasyon ve örgütlenme sorununa çözüm üretme kapsamında, bölgelerin kendi dinamiklerinde kooperatifler kurmak amaçlanır. Bu amaçlar çerçevesinde kurulacak olan kooperatiflerde dikkat edilmesi gerekli olan iki nokta bulunur. Bunların ilki toplumsal katılım iken, diğeri ise cinsiyet dengeli kalkınmadır. Yani erkek ve kadın ayrımı yapılmaksızın kalkınmanın sağlanmasıdır (Avşar, 2017: 9). Cinsiyet dengeli kalkınma ile kırsal kalkınmanın farklı bir amacı olan kırsal bölgelerdeki kadın yoksulluğuyla da mücadele edilir. Kırsal kalkınmada akla gelen çözümlerin en önemlisi tarım kooperatifleridir ve kırsal alanda tarım emekçilerinin büyük kısmını kadınlar oluşturmaktadır (Yılmaz vd., 2019: 73). Kırsalda tarım emekçilerinin çoğunluğunu oluşturun kadınlar hem bu emeklerinin karşılığını hak ettikleri ölçüde almamakta hem de planlama ve yönetimde söz sahibi olamamaktadırlar. Bu minvalde kadınların tarımsal alanda sadece iş gücü olarak değil diğer alanlarda da etkin olması sağlanmalıdır (Şengün, 2009: 575). Son yıllarda dikkat çeken modellerden biri olan kadın

girişimci kooperatifleri, kadınların dayanışma yoluyla sosyal ve ekonomik getiri sağlayarak güçlenmelerini, yoksullukla baş edip, söz sahibi olmalarını mümkün kılmaktadır (Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı, 2018: 5).

2.10.3. Kırsal Kalkınmada Kooperatiflerin Önemi

Kendi kendine yardım prensibiyle ortaya çıkan girişimler olan kooperatiflerin temel hedefi, ortakların iş birliği içerisinde kalarak, kendi ekonomik seviyelerini iyileştirmeleri ve korumalarıdır. 21. yüzyıldaki en önemli kalkınma araçlarından biri olarak kabul edilir. Özel sektör ile kamunun temel hedefi kar elde etmek iken, üçüncü sektör olarak kabul edilen kooperatiflerdeki temel amaç ise sosyal hedeflerin sağlanmasıdır. Ekonomik iş birliği modelinin olmasının yanında, ortakların kendi kendilerini yönetmelerinin sağlanması hedefi ve yerel sanayi alanlarının meydana getirilmesi türünden faydalarından dolayı üçüncü sektör olarak kabul edilir (Çakırca, 2019: 37). Kooperatifler, küçük çaplı ve tarım üretimlerinin sanayi sistemlerine entegre edilmesine, atıl durumdaki kaynakların kullanılmasına, erişim imkanlarının artırılarak çeşitlendirilmesine, örgütlenme ve girişimcilik kültürünün oluşmasına katkı sağlar. Düşük maliyet, yeni kaynak temini, ucuz girdi, yüksek verimlilik ve kaynakların etkili değerlendirilmesi de kooperatifler tarafından sağlanan ekonomik faydalardan bazılarıdır. Sosyal yararlar bakımından incelendiğinde kooperatifler; kırsal kalkınmanın sağlanmasına, yoksulluğun azaltılmasına, şehirlere olan göçlerin azaltılmasına ve durdurulmasına, kadınların kültürel, sosyal ve ekonomik olarak daha iyi yaşam standartlarına sahip olmasına ve yeni iş alanları oluşturulmasına katkı verir (Irgat, 2022: 43). Bu yüzden kooperatif yapılanmasının, ülkemizin ekonomik ve sosyal açıdan bir bütün olarak kalkınmasında önemli rollere sahip olduğu ifade edilebilir.

Kooperatifler, tüketici ile üretici arasında köprü olarak, tarımsal üretime ve verimlilik seviyesine katkı verir. Bunun yanında pazarlara erişimi kolaylaştırır, fiyat ile diğer piyasa gelişmelerinin takibine katkı vermek suretiyle yerel ve kırsal kalkınmayı destekler. Bunların yanında kooperatifler, ortaklarının kültürel, sosyal ve ekonomik olarak gelişmelerini destekler, yeni iş alanları temin eder, hayvancılık ve tarım konularının eğitim desteği sunarak pazarların çeşitlenmesine katkı verir. Bunların yanında kooperatif ortaklarının ekonomik güçlerinin artırılması için ev ve el sanatları türünden farkındalık oluşturacak alanlarda da gelişmelerini sağlar (Avşar, 2017: 25).

Kooperatifçilik; toplum temelli, demokratik kökleri olan, dönüşerek koşullara uyum sağlayan, katılımcı ilişki ağları bulunma türünden toplum kalkınmasında direkt olarak etkili

şekilde temsil edecek nitelikleri barındıran bir harekettir. Yerelde gereksinim duyulan hizmet ve programları sağlar, yeni istihdam ve iş alanları oluşturabilir, parasal dolaşım ağının yerelleşmesine katkı verir ve yer aldığı toplumdaki kişilerin sosyal bakımdan bir araya gelmelerine yardım eder (Gibson, 2005: 6). Kooperatif örgütleri topluma direkt ya da dolaylı olarak destek olur. Çoğunlukla çalışanlarına ve ortaklarına farklı programlar, eğitim kursları, seminerler ve benzeri imkânlar sağlamak suretiyle kendilerini geliştirmeleri ve becerilerini fark etmeleri açısından çok önemli bir görevi üstlenir. Öte taraftan ilgili türden örgütler, hizmet ve ürünlerin gereksinimler açısından toplum içinde korunmasına ve bulunmasına yardım eder. Bunu yaparken yerel kaynakları kullanmayı tercih etmekte, yeni iş alanları oluşturmakta, bu sayede yerel halkın yörede kalmalarını sağlamakta ve kırsaldan kentlere olan göçleri azaltmaktadır (Çetin, 2009: 40).

Yukarıda ki açıklama ışığında Kırşehir İlinde kurulmuş olan kadın girişimci kooperatiflerinin yerel kaynakları kullanarak üretim yapmalarının yöresel kalkınmaya katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2.11. KIRŞEHİR İLİNDE KADIN GİRİŞİMCİ KOOPERATİFÇİLİĞİ

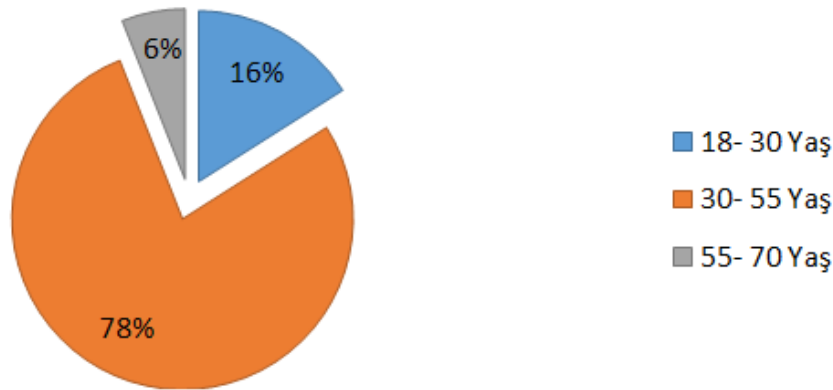
Türkiye’de kadın kooperatiflerinin kurulma oranlarına bölgesel olarak baktığımızda %19,5 nin Marmara Bölgesinde, %13,7’nin Ege Bölgesinde, %16,6’sının İç Anadolu Bölgesinde, 16,3’ünün Akdeniz Bölgesinde, %16,4’ünün Karadeniz Bölgesinde, %9,4’ ünün Doğu Anadolu Bölgesinde ve %7,7’sinin Güneydoğu Anadolu Bölgesinde olduğunu görmekteyiz. (Şahankaya Adar, Dedeoğlu, Kurtuluş,2023)

Ülkemizde kadın kooperatiflerinin coğrafi bölgelere göre dağılımında ikinci sırada yer alan İç Anadolu Bölgesi illerinden biri olan Kırşehir İlinde bulunan yedi adet kooperatifin hepsi kadın girişimci kooperatiftir. Bu kooperatifler üretim, pazarlama kooperatifi olarak kurulmuş ve her bir kooperatifin yedi ortağı bulunmaktadır. Kırşehir İlinde ki kadın girişimci kooperatiflerinin toplam ortak sayısı 49 olup ortakların sadece bir tanesi erkek geri kalanı kadınlardan oluşmaktadır. (T.C. Ticaret İl Müdürlüğü 2021). Kırşehir ilinde kurulmuş olan kadın girişimci kooperatiflerinin hepsi üretim ve pazarlama kooperatiftir.

Küçük ve Orta Ölçekli Sanayiye Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), Türkiye Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER) ve Kredi Garanti Fonu (KGF) girişimci desteklerine göre yaş aralıkları girişimci kadınlar için, 18- 30 yaş ve 30- 55 yaş olarak belirlenmiştir.

Şekil 2.5.’de Kırşehir T.C. Ticaret İl Müdürlüğü’nden elde edilen demografik veriler işlenerek Kırşehir kadın girişimci kooperatifleri ortakları için yaş grafiği hazırlanmıştır.

Girişimci Kadın Yaş Aralığı Yüzde Dağılım Grafiği

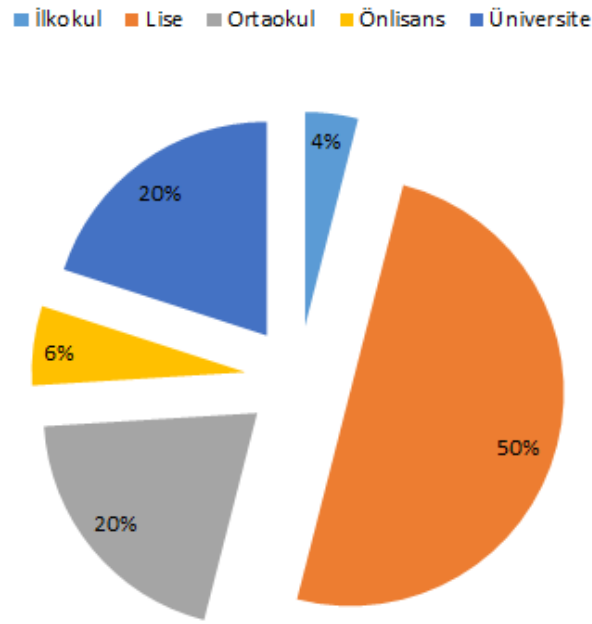

Şekil 2.5.: Kırşehir İlinde girişimci kadınların yaş aralığı grafiği

Şekil 2.5.'de Kırşehir'deki kadın girişimci kooperatifi ortaklarının %78'inin 30- 55, %16'sının 18- 30, %6'sının 55- 70 yaş aralığında olduğu görülmüştür. Grafikten elde edilen veriler ışığında kadın girişimci kooperatifi ortağı olan Kırşehir'deki kadınların büyük çoğunluğunun kadın girişimci yaş aralığında olduğu görülmektedir.

Şekil 2.6.'da Kırşehir T.C. Ticaret İl Müdürlüğü'nden elde edilen demografik veriler işlenerek Kırşehir kadın girişimci kooperatifleri ortakları için eğitim seviyeleri durumu grafiği elde edilmiştir.

Girişimci Kadınların Eğitim Seviyeleri Dağılımı

Şekil 2.6.: Kırşehir ilindeki girişimci kadınların eğitim seviyeleri dağılımı grafiği.

Şekil 2.6.'da verilen sonuçlar ışığında, Kırşehir kadın girişimci kooperatifleri ortaklarının %50'sinin lise, %20'sinin ortaokul, %20'sinin ilkökul, %6'sının ön lisans ve %4'ünün üniversite mezunu olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar, alınan eğitimin seviyesi ile girişimciliğe katılım arasında bir korelasyon kurulamayacağını göstermektedir. Zapalska ve Fogel (1998) çalışmasında girişimcileri risk alabilen, aktif ve hayata dâhil olan kişiler olarak tanımlamaktadır. Eğitimini aldığı mesleği yapan ve bu meslek karşılığında risksiz bir şekilde ücret alan bireyler girişimci olarak kabul edilmemektedir. Meier zu Selhausen ve Stam (2013) yılındaki çalışmasında girişimci kooperatiflerinin düşük ücretle çalışan, vasıfsız iş gücü için iyi bir ekonomik alternatif olabileceğine değinmektedir. Bu bağlamda yüksek öğrenim

seviyesi altında eğitime sahip bireyler için girişimci kooperatiflerinin daha cazip olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Bu çalışmada Kırşehir İlinde 2019- 2021 yılları arasında kurulan yedi adet kadın girişimci kooperatifi incelenmiştir. İncelenen kadın girişimci kooperatifler hakkında genel bilgiler aşağıda verilmiştir.

2.11.1.Yeşil Beyaz Kadın Girişimi Kooperatifi

Kırşehir merkezde kurulmuş olan Yeşil Beyaz Kadın Girişimci kooperatifi Kırşehir Belediyesinin kendilerine tahsis etmiş olduğu Ahi Evran Külliyesi'nde bulunan atölyede deri işlemeciliği yapmaktadır. 2019 yılında 7 kadın ortak tarafından kurulan kooperatif Kırşehir'in ilk kadın girişimci kooperatifidir. Kooperatifin bünyesinde çalışan kadınlar çanta, cüzdan, kemer, kolye, pabuç gibi deri işlemeciliğiyle elde ettikleri ürünleri pazarlamaktadırlar (T.C. Ticaret İl Müdürlüğü 2021).

2.11.2. Kırşehir Kadın Girişimi kooperatifi

Kırşehir ili merkezinde yedi kadın ortak tarafından 2020 yılında kurulmuş olan kooperatif, evlerinde üretim yapan ve tarımsal üretim yapan kadınların emeğini ekonomik arenaya taşımaktadır. Kırşehir Belediyesinin kendilerine tahsis etmiş olduğu Ahi Evran Külliyesi'nde vitray atölyesi bulunan kooperatif bu atölyede de çalışmak isteyen kadınlara istihdam sağlamak ve eğitim faaliyetleri yürütmektedir. Kooperatif uluslararası geçerliliği olan "Tezene" markasıyla ülke geneline paketlediği yöresel ürünlerin satışını gerçekleştirmektedir. Kurucu ortakları kendi iş ve kariyeri olan kadınlardan oluşan kooperatif temel amaçlarını "*iş ve sosyal hayata dâhil olmak isteyen ama bunun için fırsatları olmayan kadınlar için imkân yaratmak*" olarak açıklamaktalar. (<http://kirsehirkadinkoop.com>).

2.11.3. Kırşehir Fatma Bacılar Kooperatifi

Kırşehir il merkezinde yedi kadın ortak tarafından 2021 yılında kurulmuş olan kooperatif, Kırşehir İlinde ikamet eden kadınların evlerinde yapmış oldukları yöresel yiyecekleri (mantı, su böreği, sarma, helva) internet üzerinden sipariş veren müşterilerin adreslerine teslim ederek gelir elde etmektedir. Bölgeye özel ahi helvası için marka almak ve böylece ulusal pazarda yer almak hedefleri arasında yer almaktadır. Kooperatif Koop- Des proje hibesini almış bulunmaktadır (T.C. Ticaret İl Müdürlüğü 2021).

2.11.4. Mucur Kadın Girişimci Kooperatifi

Kırşehir İli Mucur İlçesi merkezinde 7 kadın ortak tarafından 2019 yılında kurulmuş olan kooperatif ilçelerinde bulunan Tepesi Delik Mağarasın' da çıkan tuzları paketleyip Tarım

Kredi marketlerine satarak gelir elde etmektedir. Ayrıca Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı binası içerisinde kendilerine verilmiş olan satış mağazası olarak kullandıkları iş yerleri bulunmaktadır. Kooperatif evlerinde üretim yapan kadınların ürünlerini de bu kadınlar adına mağazalarında satarak ekonomik değer kazanmasını sağlamaktadırlar (T.C. Ticaret İl Müdürlüğü 2021).

2.11.5. Mucur Kardelen Kadın Girişimi Kooperatifi

Kırşehir İli Mucur İlçe merkezinde 6 kadın ve 1 erkek ortak tarafından kurulmuş olan kadın kooperatifi ortaklardan birine ait olan köfteci lokantasını üretim merkezi olarak kullanmaktadır. Kadınlar tarafından yapılan ev yemekleri (mantı, baklava, içli köfte vb.) satılarak gelir elde edilmektedir (T.C. Ticaret İl Müdürlüğü 2021).

2.11.6. Çiçekdağı Kadın Girişimci Kooperatifi

Kırşehir İli Çiçekdağı İlçesinde 7 kadın ortak tarafından 2021 yılında kurulmuş olan kooperatif bulgur üretimi yapıp satarak gelir elde etmektedir. Kooperatif yerel yönetim tarafından desteklenmektedir (T.C. Ticaret İl Müdürlüğü 2021).

2.11.7. Hanımeli Üretim ve İşletme Kooperatifi

Kırşehir İli Mucur İlçesi'nde bulunan ve 7 kadın ortağın kurmuş olduğu kooperatifte mısır silaj üretilmektedir. Hayvancılığın önemli gelir kaynaklarından biri olduğu Kırşehir'de silaj yemlerini satarak gelir elde etmektedirler (T.C. Ticaret İl Müdürlüğü 2021).

Kırşehir İlindeki kadın girişimci kooperatiflerinin isimleri, kuruluş tarihleri, kuruluş yeri, kuruluş tipi, ortak sayısı ve aldıkları destek türü ile bu desteğin devam etğine dair bilgiler Tablo 2.3.'te verilmiştir.

Tablo 2.3.: Kırşehir İlindeki Kadın Girişimci Kooperatifleri

KOOP. ADI	KURULUŞ TARİHİ	KURULUŞ YERİ	KURULUŞ TİPİ	ORTAK SAYISI	KURULUŞ DESTEĞİ SAĞLAYAN KURUM VEYA KİŞİ	DESTEK DEVAM EDİYOR MU?
S.S. Yeşil Beyaz Kadın Girişimi Kooperatifi	26.06.2019	Merkez	Üretim, pazarlama	7	Koop-Des Projesi hibe desteği	Evet
S.S. Kırşehir Kadın Girişimi Kooperatifi	11.02.2020	Merkez	Üretim, pazarlama	7	Koop-Des Projesi hibe desteği	Evet
S.S. Mucur Kadın Girişimi Kooperatifi	26.04.2019	Mucur	Üretim, pazarlama	7	Koop-Des Projesi hibe desteği	Evet
S.S. Kırşehir Fatma Bacılar Kadın Girişimi Kooperatifi	26.04.2021	Merkez	Üretim, pazarlama	7	Yok	-
S.S. Mucur Kardelen Kadın Girişimi Kooperatifi	03.03.2021	Mucur	Üretim, pazarlama	7	Yok	-
S.S. Çiçekdağı Kadın Girişimi Kooperatifi	08.02.2021	Çiçekdağı	Üretim, pazarlama	7	Yok	-
S.S. Hanımeli Üretim İşletme Kooperatifi	05.02.2021	Mucur-Medetsiz Köyü	Üretim, pazarlama	7	Yok	-

Tablo 2.3.'teki Kırşehir İlindeki Kadın Kooperatiflerini dair veriler Gümrük ve Ticaret İl Müdürlüğü Kooperatifçilik Şube Müdürlüğü'nden (2021) alınarak tablo haline getirilmiştir.

Tablodaki verilere bakıldığında Kırşehir İlinde yedi tane Kadın Girişimci kooperatifi olduğu, her birinin yedi tane ortağının bulunduğu, üç kooperatifin KOOP- DES projesi hibe desteği aldığı ve hepsinin üretim ve pazarlama kooperatifi olduğu görülmektedir.

BÖLÜM III

3. KAVRAMSAL KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ LİTERATÜR

Çalışmanın bu bölümünde gerek yurt içi, gerekse yurtdışında kadın kooperatifçiliği üzerine yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

3.1. KONU İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Kadın kooperatiflerinin girişimci kadınların sosyal ve ekonomik hayatları üzerindeki rolüne dair çalışmalar, yeterli sayıda olmamakla birlikte mevcuttur. Bu çalışmada Kırşehir İlinde 2019- 2021 yılları arasında kurulan kadın kooperatifleri bünyesindeki kadınlar görüşmeler yapılmıştır. Yapılan görüşmeler, fenomenolojik yöntemine uygun olarak yarı yapılandırılmış mülakat formları kullanılarak gerçekleştirilmiş, mülakat cevapları kodlanarak, betimsel analiz ve içerik analizi sürecine alınmış ve özgün bir çalışma yapılmıştır.

3.1.1. Konu İle İlgili Yurt İçinde Yapılan Bazı Çalışmalar

Konu ile ilgili yurt içinde yapılan çalışmalar ağırlıklı olarak kadınların ekonomik hayata katılımı ve kadın yoksulluğuyla mücadele ile ilgilidir. Kadınların sosyo-ekonomik anlamda refahının yükseltilmesinde kadın kooperatiflerinin rolüne direkt olarak değinen bir çalışma mevcut değildir. Konu ile ilgili yapılan bazı çalışmalar aşağıdaki verilmiştir.

Emiroğlu (2019), yapılan çalışmada kadın kooperatiflerinin çalışma yılında mevcut sayısı, kooperatiflerin kuruluş amaçları ve kooperatifçiliğin tarihçesine değinilmiş ancak bu kooperatiflere dair herhangi bir çıktı işlenmemiştir.

Serinikli (2019), Edirne İlindeki 21 kooperatifte 364 kadın ile görüşmeler yaparak gerçekleştirdiği araştırmasında ağırlıklı olarak kadınların girişimcilik faaliyetlerini tespit etmeyi ve kooperatifçiliğe karşı tutumlarını ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırma sonucunda, kadınların %87,4'ünün tarımsal faaliyetlere katıldığını, %47,8'inin kendilerine ait gelir elde ettiğini, %64,3'ünün ev içinde ve %50'sinin tarımsal faaliyetlerde alınan kararlarda söz hakkına sahip olduğunu, ve %7,1'inin kooperatife ortak olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca, kadınların kooperatifçilik ile ilgili olumlu görüşleri olduğu ve kooperatif kurma isteği içinde oldukları sonuçlarına da ulaşmıştır.

Taş ve Kazar (2019), çalışmasında İstanbul İlindeki 6 kadın kooperatifinde yer alan 18 kadın çalışan ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapmıştır. Elde edilen analize göre, kadınlar ağırlıklı olarak sosyal anlamda fayda görmektedir. Ekonomik olarak ise kooperatifçiliğin kadın refahına olumlu etkileri güçlü bir şekilde gözlemlenmemiştir.

Özdoğan ve Kesgin (2021) yılında yaptıkları çalışmada Bolu SS Demirciler Gelincik Kadın Tarımsal Kalkınma Kooperatifi örneği üzerine araştırma yapmışlardır. Araştırmalarının sonucunda kooperatiflerin kadın istihdamına katkı sağladığını, kooperatiflerin sunduğu eğitimlerin kadınlar için hayat kalitesini yükselten sonuçları olabileceğini ve hemşirelerin liderlik özelliklerinin kadınların ekonomik anlamda güçlendirilmesi üzerine etkisini vurgulamıştır.

Karakuş (2022), derleme çalışmasında kadın kooperatiflerinin sosyo-ekonomik yönünü mevcut çalışmaların analizini yaparak derlemiştir. Elde ettiği bulgular, kadın kooperatiflerinin kadınların sosyal ve ekonomik alanda gelişmeleri açısından önemli bir rol oynadığını göstermektedir.

3.1.2. Konu İle İlgili Yurt Dışında Yapılan Bazı Çalışmalar

Bastida vd. (2020) yılındaki çalışmalarında 264 İspanyol kooperatifin verilerini analiz ederek, kooperatifçiliğin, kadınların ekonomik hayata katılımı ve kadın girişimciliği açısından ekonomik durgunluk dönemlerinde dahi önemli rol oynadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Munir (2022), çalışmasında Ruanda madenci kooperatiflerinin kadın çalışmasındaki rolünü incelemiştir. Yapılan çalışma kooperatifçiliğin kadınların sosyal ve ekonomik alandaki dezavantajlarını düzeltmede etkisiz kaldığı sonucuna ulaşmıştır.

Woldu ve Tadesse (2015) tarafından yapılan çalışma Etiyopya tarım kooperatifleri üzerine odaklanmıştır. Etiyopya'nın 7 bölgesinde 73 farklı tarım kooperatifinde yürütülen çalışmalar, kadınların kooperatifçiliğe dahil edilmesinde cinsiyet engellerinin etkin rol oynadığını ve bunun kimi zaman kooperatif seviyesinde de gözlemlenebildiğini öne sürmektedir. Bu anlamda, kadın kooperatiflerinin rolü ön plana çıkmaktadır.

Obianefo, Osuafor ve Ng'ombe (2021), çalışmasında Güneydoğu Nijerya'da kadınların tarım kooperatiflerinde karşılaştıkları sorunların ortaya konması için nitel analize başvurmuştur. Çalışmanın sonuçları, kültürel engellerin özellikle genç ve eğitimli kadınların tarım alanında çalışmalarını zorlaştırdığını, kadınların teknolojiye ve işgücüne erişimin cinsiyet engelleri sebebiyle güçleştiğini ve kadınların toprak sahibi olmanın kültürel sebeplerle oldukça zor olduğunu öne sürmektedir.

BÖLÜM IV

4.1. ARAŞTIRMANIN DESEN / MODELİ

Araştırma kapsamında Kırşehir İlinde kurulan yedi kooperatifin toplamda kırk dokuz ortağının hepsiyle iletişime geçilmiş ve görüşmeyi kabul eden on dört ortak ile fenomenolojik araştırma deseni gereği yarı yapılandırılmış mülakat formları kullanılarak görüşmeler yapılmış, görüşmeler sırasında ses kayıtları alınmıştır. Ses kayıtları ve görüşmeler için katılımcıların onayları alınmıştır. Bu çalışmada ortakların kooperatiflere ortak olmaya karar verirken ve ortak olduktan sonra nasıl bir yol izledikleri, kooperatif bilgisi ve tercih nedenleri, kooperatif ortağı olmanın beklentilerini karşılayıp karşılamadığı üzerine görüşmeler yapılmıştır.

Çalışmada; tercihler, tecrübeler, öngörüler, bakış açıları, kavramlar ve durumlar şeklinde konular inceleneceğinden nitel araştırma yöntemlerinden biri olan fenomenoloji yöntemi kullanılmıştır. Kooperatif ortaklarının görüşleri ve niyetleri analiz edileceğinden bu desenin kullanılmasına karar verilmiştir.

4.2. ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ/ ÇALIŞMA GRUBU

Çalışmada Kırşehir İlinde bulunan Kadın Girişimci Kooperatiflerine ortak olan tüm kadınlarla boş bir odada baş başa görüşme yapılması planlanmıştır. Kırk dokuz ortak ile yarı yapılandırılmış mülakat formları kullanılarak görüşmeler yapılması planlanmış olup on dört ortak görüşmeyi kabul etmiştir ve görüşmeler ses kaydı yapılarak gerçekleştirilmiştir. Ses kaydı ve görüşmeler için onayları alınmış ve onay belgeleri imzalatılmıştır. Bu çalışmada ortakların kooperatiflere ortak olmaya karar verirken ve ortak olduktan sonra nasıl bir yol izledikleri, kooperatif bilgisi ve tercih nedenleri, kooperatif ortağı olmanın beklentilerini karşılayıp karşılamadığı üzerine görüşme yapılmıştır.

4.3. VERİ TOPLAMA SÜRECİ VE VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

T.C. Ticaret Bakanlığı ve Kırşehir Ticaret İl Müdürlüğünden kadın kooperatiflerine ait veriler gerekli yasal izinler alındıktan sonra talep edilmiştir. Ayrıca Kadın Kooperatif ortaklarının nitel araştırma yöntemlerinden biri olan fenomenoloji yöntemi kullanılarak görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmede kullanılacak yarı yapılandırılmış soru formu alan hocalarıyla işbirliği içerisinde hazırlanmış ve etik kurul izinleri alınmıştır.

4.4. GÜVENİRLİK VE GEÇERLİK

Güvenilirlik ve geçerlik, her veri toplama aracında aranan özelliklerdir. Bir görüşme formunun güvenilirliği, aynı unsurların varlığında bile prosedürün doğru bir sonuç üretme yeteneği ile ilgilidir. Güvenilir bir soru formu, farklı zamanlarda aynı kişilere verildiğinde aynı sonucu verecektir. Başka bir deyişle, güvenilir bir görüşme formu ölçüm hatalarından arındırılmalıdır. Olgu bilimsel nitelik araştırmalarının güvenilir olması için, yarı yapılandırılmış bir soru formunun test edilmesi, araştırmacıların eğitilmesi, cevapların olabildiğince önceden tasarlanması ve kodlayıcıların yanıtları kodlarken güvenilirliğin sağlanması gerekir (Silverman, 2018).

Nitel araştırmalarda çeşitli geçerlik türleri bulunmasına rağmen, görüşmelerin geçerliliğine ilişkin çıkarımlar, sorulan soruların ölçtüğünü iddia ettikleri şeyi ölçüyor gibi görünüp görünmediği üzerine kurulur. Görüşme ölçütünü daha önce geçerli olduğu gösterilmiş başka bir ölçü ile karşılaştırmak, görüşme ölçütünü doğrulamak için bir yoldur. Ek olarak, iki ölçünün uyumlu olduğu durumlarda görüşmenin geçerliliği diğer ölçünün geçerliliği ile karşılaştırılabilir (Akbaşrak, 2000: 7). Bu bağlamda çalışmanın önceki bölümlerinde değinilen literatür çalışmalarının incelenmesi ile elde edilen veriler ile nitel analiz sonucu derlenen bulgular doğrulanmıştır.

Bir araştırmada geçerliliği artırmak için üçgenleme stratejisi de kullanılabilir. Bu yaklaşım genellikle araştırmayı çeşitli bakış açılarından yürütür. Araştırmada aynı verileri analiz etmek için üç farklı uzmandan yardım alınması da geçerlilik kazandırmak için tercih edilen stratejilerden biridir. Bu çalışmada da, yarı yapılandırılmış soru formları hazırlanırken alan hocalarının görüşlerine başvurulmuştur.

4.5. VERİLERİN ANALİZİ/ ÇÖZÜMLEMESİ

Kayıt altına alınan görüşmeler deşifre edilerek yazılı hale getirildikten sonra nitel veriler kodlanarak analiz edilmiştir. Verilerin analizinde, nitel araştırma analiz yöntemlerinden olan betimsel analiz ve içerik analizi yöntemlerine başvurulmuştur. Betimsel analiz çerçevesinde kodlar ve kod aileleri oluşturulmuş, içerik analizinde de kodlar arası ilişkiler kurulmuş ayrıca çalışmaya katkı sağlayacağı düşünülen görüşmeler direkt aktarılmıştır.

BÖLÜM V

5.1. BULGULAR

Bu bölümde katılımcılara uygulanan görüşme formları neticesinde elde edilen veriler değerlendirilmiştir.

5.1.1. Katılımcıların Gün İçindeki Sorumlulukları İle İlgili Veriler

Katılımcılara “Gün içinde hangi sorumluluklarınız var. Neler yaparsınız?” temel sorusu ve “(1) Okulda (2) Evde, (3) Dışarıda?” sonda maddeleri sorulmuştur. Verilen cevaplara ilişkin özel ve önemli görülen kısımlar çalışma grubunda yer alan kişilerin kendi ifadeleri ile aşağıda özetlenmektedir.

Tablo 5.1.1. Katılımcıların Gün İçindeki Sorumlulukları İle İlgili Veriler

Kategoriler	Kodlar	n	Katılımcı
Evde	Çocuklarla ilgilenme	9	K2, K3, K4, K5, K6, K7, K9, K10, K12
	Ev işleri ile ilgilenme	3	K3, K6, K10
	Aile büyükleri ile ilgilenme	2	K1, K10
	Sınavlara, KPSS'ye hazırlanma	2	K4, K9
	Kardeşim ile ilgileniyorum	1	K14
Dışarıda	İşi ile ilgilenme	5	K1, K3, K7, K12, K14
	Kooperatif ile ilgilenme	3	K1, K8, K13
	Parti ile ilgilenme	2	K3, K8
	Belediye ile ilgilenme	1	K6
	Vakıf ile ilgilenme	1	K13

Tablo 5.1.1’de katılımcıların gün içindeki sorumlulukları ile ilgili verilerin içerik analizi yer almaktadır. Katılımcıların evde en çok çocuklarla ilgilendikleri belirlenmiştir. Sonrasında ise ev işleri ve aile büyükleri ile ilgilenmenin yanı sıra sınavlara hazırlanıldığı belirlenmiştir.

Katılımcıların soruya ilişkin görüşleri şu şekildedir:

K1: “Gün içerisinde yapmış olduğum şey... Öncelikle tabi evde bir büyüğümüz var. Öncelikle onunla ilgileniyoruz tabi ki. Daha sonra da işte apartlarım olduğu için apartlarım gidiyorum. Kooperatifimiz, dükkanımız var; iş yerimiz var. Oraya gidiyoruz. Orada siparişlerimiz var, onları hazırlıyoruz. Onların teslimatlarını yapıyoruz. Arkadaşlarımızla buluşup bir yerlerde çay kahve sohbeti yapıyoruz. Hani günüm bu şekilde devam ediyor”.

K2: “...evde geçiyor benim şeyim. Çocuklarla ilgilenerek, onlarla işte oyun oynamak...”

K3: “Dışarıda: bütün sorumlulukları diyebilirim. Belediyenin işçileri, işleri, Başkan Bey’e gelen misafirler, randevu işleri, randevu alımı. Bütün her şey diyebilirim... ..Hafta sonu da dediğim gibi, partiye üyeyim, onun toplantısı oluyor. Partinin çalışmaları, hasta ziyaretleri, düğünler, nişanlar. Öyle geçiriyorum... Evde: Çocuğun dersleri var. Hafta sonu temizlikleri var.”

K4: “Genelde çocuklarımla ilgileniyorum. KPSS’ye tekrar hazırlanıyorum...”

K5: “Yaptığım rutin bir şey yok. Normal, çocuklarla alakadar falan oluyorum. Eğer olursa bu işi yapacağız yani. Yoksa yaptığım, çalıştığım bir yer yok.”

K6: “Çocuklarla ilgileniyorum, eğitimleriyle ilgileniyorum. Ev işlerini yapıyorum. Tabi haliyle erkek işlerini de yapıyorum. Başka da... Belediyeye geliyorum. Belediyede bazı sorumluluklarım var, onları hallediyorum.”

K7: “Sabah geliyoruz işte, dükkanımızı açıyoruz burada. Hani kooperatif için daha yerimiz açılmadığı için herhangi bir, yani geniş kapsamlı bir şey yapamıyoruz... Evle ilgili sonuçta ben anneyim. 3 tane evladım var. Onların sorumlulukları bizim üzerimizde. Bütün sorunlarıyla ilgilenmek zorundayız. Büyütüp hayırlı yerlere, mertebelere ulaştırmak için elimizden geleni yapmaya çalışıyoruz. Hem maddi... Hiç olmazsa şu anda maddi destek. Hem manevi bir şekilde. Hiçbir şekilde eğitimleri ihmal etmeden yardımcı oluyorum diyeyim.”

K8: “Genellikle parti, siyaset olduğu için ziyaretlerimiz oluyor. Hasta, yaşlı... Ayrıca kooperatifin işleriyle uğraşılıyor kuruluş aşamasında olduğumuz için. Ön bilgiler topluyoruz. Hangi yolu izlememiz gerektiği hakkında fikirler edinmeye çalışıyoruz.”

K9: “Bütün günü aslında çocuklarıma ayırmak istiyorum. Bütün gün de öyle oluyor. Sabah 6’da koşturmayla başlıyoruz. Akşam 5’e kadar, onlar eve dökülene kadar.”

K10: “Evdeyim, bir faaliyetim yok. Hani, iş konusunda bir faaliyetim yok. Çoğunlukla evdeyim. Çocuklarımla, evin işiyle... Genellikle yaşlılarımız var. Kayınbabam, kayınpederim var. Onlarla uğraşmak zorundayım, onlara gidip geliyorum. Bu yani, benim başka bir faaliyetim yok. Evdeyim genellikle.”

K12: “Gün içinde şu an zaten çalışıyorum. Bizim muhtarımız var. Onun dükkanı var, köfte dükkanı. Yanında eleman olarak çalışıyorum. Gün içim zaten sabah 9’da işe gidiyorum. Akşam 5-6 gibi çıkıyorum. Eve gidiyorum, bizimkiler... Şu an küçük oğlum da yanımda, onunla ilgileniyorum. Günüm böyle geçiyor benim.”

K13: “İlk önce ben Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıf Müdürüyüm. İlçede 27 yıldır, burada bu hizmeti yürütüyorum. Zaten direkt vatandaşı, kadın ve çocuk odaklıyım. Yani ilçedeki doğan, ölen, kalan, giden, gelen hiç kimse bize uğramadan; sıkıntısı olan insanlar bize gelmeden ilçeden ayrılmazlar. Mutlaka tanıdığımız, dokunduğumuz insanlardır. Gün içinde zaten ilçeye ilgili kadınlardı, çocuklardı... Erkekler azınlıktadır çünkü erkekler gelmezler vakfa. Genelde eşlerini gönderirler ya da kızlarını, çocuklarını gönderirler. Biz onlarla ilgileniyoruz. Ailelerinin yardımlarıyla ilgileniyoruz. Diğer taraftan kooperatifimiz. Biliyorsunuz, kooperatifimiz 3.5-4. yılımıza girmek üzereyiz.”

K14: “Evde yarı anne rolüm var kardeşim olduğu için. Onun sorumlulukları var, onunla ilgileniyorum.”

5.1.2. Katılımcıların Hobileri İle İlgili Veriler

Katılımcılara “Hobileriniz nelerdir?” temel sorusu ve “(1) Boş zamanlarınızda (2) Okumayı sever misiniz (3) Kaç tane yakın arkadaşınız var?” sonda maddeleri sorulmuştur.

Verilen cevaplara ilişkin özel ve önemli görülen kısımlar çalışma gurubunda yer alan kişilerin kendi ifadeleri ile aşağıda özetlenmektedir.

Tablo 5.1.2. Katılımcıların Hobileri İle İlgili Veriler

Kategoriler	Kodlar	n	Katılımcı
Boş zaman	Resim yapmak	2	K8, K14
	Doğa, Gezmek	2	K1, K2
	Spor yapmak	2	K4, K9
	El işi yapmak	1	K10
	Boş zamanım yok	1	K3
	Ev temizlemek	1	K10
	Müzik dinlemek	1	K4
	Film izlemek	1	K5
	Hayvanlarla ilgilenmek	1	K5
	Fotoğrafçılık	1	K14
	Üretmek	1	K7
	Bahçe işleri ile uğraşmak	1	K11
	Aile ile zaman geçirme	1	K12
	Okumayı	Kitap okumayı seviyorum	5
Sevme	Şu an okuyamasam da seviyorum	1	K14

Tablo 5.1.2’de katılımcıların hobileri ile ilgili verilerin içerik analizi yer almaktadır. Katılımcıların çok farklı hobilerinin olduğu belirlenmiştir. Resim yapmanın, doğa-gezmenin ve spor yapmanın kısmen ön plana çıktığı söylenebilir. 5 katılımcı ise kitap okumayı sevdiğini, 1 katılımcı ise sevdiğini fakat şu an zaman bulamadığını dile getirmiştir.

Katılımcıların soruya ilişkin görüşleri şu şekildedir:

K1: “Aktif bir insanım. Bir gün burada, yarın oradayım. Gezmeyi çok seviyorum”.

K2: “...doğayı çok seviyorum. Doğada yürümeyi, piknik değil ama ne bileyim; doğada bir çay içmek falan bana çok büyük zevk veriyor. Kitap falan, bu ara çocuklardan sonra çok şey yapamadım ama seviyordum.”

K3: “Valla boş zamanım yok. Gerçekten boş zamanımda da hani, annesin. Bir sorumluluğun var...Çok aktivitem yoktur burada çok yoğun çalıştığım için.”

K4: “...Zamanımı boş değerlendirmem, dolu dolu geçiririm. Genelde kitap okumayı severim. Onun haricinde müzik dinlerim yani. Zaman buldukça arada spor yapıyorum yani.”

K5: “Kitap okumak ya da film izlemek olabilir. Öyle... Hayvanları çok severim mesela. Köpek falan gibi.”

K6: “Ben evde oturmayı çok severdim aslında çok sosyal bir insan değilim.”

K7: “Üretmeyi çok seviyorum. Gerçekten, üretmeyi çok seviyorum. Yeter ki canım istesin, üreteyim, yapayım. Bir ortam verin, tamam. O ortamı da kendim kurdum.”

K8: “Genellikle kitap okurum, siyasi kitaplar okurum. Ayrıca resim yapmak hobilerim arasındadır.”

K9: “Ben spor yapmayı çok seviyorum. Yıllardır da çok spor yapıyorum. Evde de sporuma ayırdığım günlük bir 45 dakikam var. Artı kitap okumayı çok seviyorum. İlimle uğraşıyorum. Kuran-ı Kerim, imam hatip bitirdim. Tefsir ve Kuran-ı Kerim üzerine ilim yapmaya çalışıyorum. Rabbim ilmimle de amel etmeyi nasip etsin.”

K10: “Hobilerimde el işi yapmasını çok seviyorum. Bebek kazakları, büyüklere, gelinlere çeyizlik yelekler falan... Onları yapmayı çok seviyorum. Ev temizliğiyle uğraşmayı çok seviyorum. İşte böyle...”

K11: “Burada fazla sosyal faaliyet alanı olmadığı için yine aynı. Yaz ayları bazen köye gidiyoruz, bahçe işleri falan. Burada bir bahçemiz var ayrı yerde. Orada tavuklarımız falan var. Cıvciv çıkartıyorlar, onlarla uğraşıyorum.”

K12: “Yani diyorlar ya bayanlar; gezmek, alışveriş diyorlar ya... Bence en güzeli insan sevdiğine vakit ayırmalı. Sevdikleri insanlarla birlikte olmalı. Benim de 2 oğlum var. İkisiyle vakit geçirmeyi çok seviyorum.”

K14: “Fotoğrafçılık, evet. Resim var. Tabloları ben boyadım, şuradaki tabloları. Yani resim seviyorum, fotoğraf... Görsellik benim için çok önemli. Beyin hafızasında görselliğin daha

kalıcı olduğuna inanıyorum açıkçası. Görsellikte ön plana çıkıyor daha fazla şey. Okuma: Evet. Şu anda değil ama önceden çok fazla kitap okurdum. Yani, kişisel gelişim kitaplarına çok yönelmişliğim var. Şu anda işten dolayı biraz bu konuda kendime vakit ayıramıyorum.”

5.1.3. Katılımcıların Evden Çıktıktan Sonra Gittikleri Yerler İle İlgili Veriler

Katılımcılara “Evden çıktığınızda nerelere gidersiniz?” temel sorusu ve “(1) Bu tip şeyleri ne sıklıkla yaparsınız? (2) İzin aldığınız biri var mı? (3) Ulaşımınızı nasıl sağlıyorsunuz?” sonda maddeleri sorulmuştur. Verilen cevaplara ilişkin özel ve önemli görülen kısımlar çalışma gurubunda yer alan kişilerin kendi ifadeleri ile aşağıda özetlenmektedir.

Tablo 5.1.3. Katılımcıların Evden Çıktıktan Sonra Gittikleri Yerler İle İlgili Veriler

Kategoriler	Kodlar	n	Katılımcı
Evden çıkınca yapılanlar	Arkadaşlarla buluşuyorum	9	K1, K2, K4, K6, K8, K9, K10, K11, K14
	Ev gezmelerine giderim	2	K4, K6
	Parka giderim	2	K4, K6
	Alışverişe giderim	2	K5, K6
	Eşim ile vakit geçiriyorum	1	K2
	Eşime yardım ediyorum	1	K1
	Sinemaya giderim	1	K5
	Sorunları olan insanlarla görüşürüm.	1	K8
	Çoğunlukla evde vakit geçiririm	1	K12
	Yürüyüş yaparım	1	K9
	Aile ziyaretleri	1	K13
İzin alma durumu	İzin almıyorum	2	K4, K6
	İzin almıyorum, haber veriyorum	1	K5
Ulaşım	Hususi araba	3	K4, K5, K6
	Yürüme	1	K12

Tablo 5.1.3’de katılımcıların evden çıktıktan sonra gittikleri yerler ile ilgili verilerin içerik analizi yer almaktadır. Katılımcıların büyük çoğunluğu arkadaşları ile buluştuklarını dile getirmiştir. Sonrasında ise ev gezmeleri, parka gitme ve alışverişe gitme maddeleri kısmen öne çıkmıştır. Katılımcılar dışarı çıkarken herhangi birinden izin almadıkları da dile getirmiştir. Son olarak dışarı çıkarken hususi arabasını kullananlar ön plana çıkmaktadır.

Katılımcıların soruya ilişkin görüşleri şu şekildedir:

K1: “Eşim inşaatçı, ona yardım ediyorum, destek çıkıyorum. İnşaatçı olmasam da artık onun yanında dura dura bir çok şeyleri öğrendim...Arkadaşlarımızla buluşup bir yerlerde çay kahve sohbeti yapıyoruz. Hani günüm bu şekilde devam ediyor”.

K2: “Arkadaşlarım var, dostlarım var. Onlarla görüşüyorum. Dertleşiyoruz veya bazı konular hakkında işte fikir alışverişi yapıyoruz, danışıyoruz birbirimize. Eşimle vakit geçiriyorum, çocuklarımla vakit geçiriyorum.”

K4: “Kayınvalideme giderim. Parka giderim, çocukları gezdiririm. Burada bir sosyal faaliyet yok zaten. Arkadaşlarla toplanırız arada.”

K5: “Genelde tatile gidersek tatile gideriz Antalya’ya falan. Öyle... Kırşehir, Yozgat, Ankara falan. Başka öyle çok... AVM’ye gideriz. Hani arada sinemaya gideriz çocuklarla. Öyle yerler...” İzin alma durumu: “Yok, haber veriyorum eşime diyelim.”

K6: “Alışverişe giderim. Market işine, çocukların ihtiyaçlarına, okula... Arkadaşlarımla buluşurum. Parkta eğleniriz, hem çocukları eğlendirir hem biz eğleniriz. Ev gezmeleri yaparız. Burası küçük bir yer olduğu için çok sosyal bir aktivite yok. Yani, böyle...”

K8: “Genellikle ilk başta benim hedefim hasta ve yaşlı ziyaretlerimiz. Sonrasında bayanlarımızla bir araya geliyoruz. Sıkıntıları var mı? Sorunları var mı? İlla ki bayanların sıkıntıları oluyor...”

K9: “...belki arkadaşlarla yürüyüş yapabilirim ama benim yürüyüşe bile zamanım olmuyor. Çok gerekmediği sürece dışarıya çok çıkmıyorum.”

K10: “Yani çok fazla evden çıktığım yok ama en çok arkadaşlarımla toplanmayı çok severim. Yani arkadaşlarımla bir ortamda buluşup sohbet etmeyi çok severim yani.”

K11: “Gün içinde genellikle dışarıda oluyorum iş olmadığı için daha. ...arkadaşlarla geziyoruz, futbol oynuyoruz. Kahveye gidiyoruz. Böyle...”

K12: “Benim ailem burada, ailemle geçiririm ben bütün vaktimi. Hani böyle, çok gezen dolaşan bir insan değilim. Çalışmayı çok severim aslında. Çünkü kendi başınasın, tutunacak fazla dalın olmadığı için. Çalışanın parası olur, o yüzden fazla gezemem, yani dolaşmıyorum. Elimden geldiği zaman kendi aileme vakit ayırıyorum. Ulaşım: Ben çoğunlukla yürümeyi seven bir insanım. Yürürüm yani o konuda hiç sıkıntı etmem ben.”

K13: “...Benim en büyük özelliğim; işim dışında aile ziyaretini çok severim ben.”

5.1.4. Katılımcıların Parayı Nasıl Kazandıkları İle İlgili Veriler

Katılımcılara “Parayı nasıl kazanıyorsunuz?” temel sorusu ve “(1) Düzenli gelir? (2) Kısa dönemli çalışarak? (3) Aileden gelir? (4) Diğer?” sonda maddeleri sorulmuştur. Verilen cevaplara ilişkin özel ve önemli görülen kısımlar çalışma gurubunda yer alan kişilerin kendi ifadeleri ile aşağıda özetlenmektedir.

Tablo 5.1.4. Katılımcıların Parayı Nasıl Kazandıkları İle İlgili Veriler

Kategoriler	Kodlar	n	Katılımcı
Düzenli gelir	Maaşlı çalışan	4	K3, K8, K13, K14
	Kendi işi	3	K1, K7, K11
	Dul ve yetim aylığı	1	K6
Kısa dönemli çalışma	Belediyede mevsimsel çalışma	1	K4
	Kendi üretimi	1	K10
	Evlere temizlik	1	K10
	Geçici çalışan	1	K12
Aileden gelir	Eş/aile desteği	4	K2, K5, K9, K11

Tablo 5.1.4’de katılımcıların parayı nasıl kazandıkları ile ilgili verilerin içerik analizi yer almaktadır. Katılımcılar en çok düzenli gelir olarak maaşlı çalışan oldukları belirlenmiştir. Bunun dışında düzenli gelir olarak kendi işini yapan katılımcıların da olduğu belirlenmiştir. 4 katılımcı ise eşinden/ailesinden destek aldığını belirtmiştir.

Katılımcıların soruya ilişkin görüşleri şu şekildedir:

K1: “Kooperatifçiliğin dışında apartım var”.

K2: “Para... Hani ben evde olduğum için şu anda eşim... Eşimin maaş olayıyla devam ediyoruz. Ama hani şöyle şey bir hayalim vardı benim hep, butik tarzı. Çanta, şal, eşarp veya ayakkabı olarak. Bu arada hani bebeğimizi de rahatlattık, büyüttük. Öyle bir şey istiyorum şu ara. Olursa inşallah.”

K3: “Parayı... Çalışarak... Emek vererek... Kadrolu memur değilim. Sürekli işçiyim.”

K4: “Şu anda yine başlayacak. Yani 1-2 aya Belediye’de tekrar başlayacağım ben.”

K5: “Kendi gelirim yok. Eşim kazanıyor. Henüz bir gelirimiz yok.”

K6: “Eşimin maaşı var. Emekli maaşı, dul ve yetim aylığı. Onu alıyorum. Öyle, başka bir şeyim yok. Ek gelirim yok.”

K7: “Üretmeyi çok seviyorum. Yeter ki canım istesin, üreteyim, yapayım. Bir ortam verin, tamam. O ortamı da kendim kurdum.”

K8: “Var, maaşım var, ticari olarak. Allah’a şükür var, geçiniyoruz.”

K9: “Parayı sadece eşim şu anda elde ediyor.”

K10: “Parayı işte bu ördüğüm yeleklerden. Bebek yeleklerinden, gelinlere ördüğüm yeleklerden çoğunlukla. Bazen de ev temizliklerine giderim.”

K11: “Civcivleri büyütüyorum, fazlaları satıyorum. Tavukları da yumurtayı kestiği zaman, 2 yıllık olunca. Ailemde, bazı giderlerimde yardımcı oluyorlar”

K12: “Düzenli gelirim yok şu an. Ben ayrıldım, 3 sene oldu. Hiçbir şekilde bir yardım almadım. Yardım alamadım. Kendim çalışıyorum. Kendim kazanıp kendim yiyorum.”

K13: “...ben Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıf Müdürüyüm. İlçede 27 yıldır, burada bu hizmeti yürütüyorum.”

K14: “*Tapu Müdürlüğü. Tapu Müdürlüğü’nde çalıştığım için işte, asgari ücret...*”

5.1.5. Katılımcıların Kooperatiften Gelir Elde Etmeleri ile İlgili Veriler

Katılımcılara “*Kooperatif ortaklığı dışında gelir getiren ekonomik bir faaliyetiniz var mı?*” temel sorusu ve “*(1) Kooperatif ortaklığından düzenli ve yeterli gelir elde ediyor musunuz? (2) Bu gelir ihtiyaçlarınızı karşılamaya yetiyor mu? (3) Kooperatif ortağı olmaya nasıl karar verdiniz?*” sonda maddeleri sorulmuştur. Verilen cevaplara ilişkin özel ve önemli görülen kısımlar çalışma gurubunda yer alan kişilerin kendi ifadeleri ile aşağıda özetlenmektedir.

Tablo 5.1.5. Katılımcıların Kooperatiften Gelir Elde Etmeleri İle İlgili Veriler

Kategoriler	Kodlar	n	Katılımcı
Kooperatiften düzenli gelir elde etme	Henüz gelir elde edilmedi	11	K2, K3, K4, K5, K6, K7, K9, K10, K11, K12
	Ufak tefek gelir elde ediliyor	1	K1, K8
	Düzenli gelir elde ediliyor	1	K13
	Gelir için katılmadım	1	K14
Kooperatif gelirlerinin ihtiyaçları karşılama durumu	İhtiyaçları karşılamıyor.	1	K8
Kooperatif ortağı olmaya karar verme durumu	Arkadaş yönlendirmesi ile	2	K2, K11, K12, K14
	Kurucu	1	K13

Tablo 5.1.5’de katılımcıların kooperatiften gelir elde etmeleri ile ilgili verilerin içerik analizi yer almaktadır. Katılımcıların çoğunluğun henüz kooperatifleri kuruluş aşamasında olduğu için gelir elde etmedikleri belirlenmiştir.

Katılımcıların soruya ilişkin görüşleri şu şekildedir:

K1: *“Kooperatifçilikten şu an tabi ki daha çok paralar kazanamıyoruz. Ama şunu söyleyeyim: hani, en azından masrafımızı karşılıyoruz. Dükkanımız için almamız gerekenleri aldık kazanmış olduğumuz paralarla. Hani, işte malzemelerimizi alıyoruz.”*

K2: *“Henüz kooperatiften düzenli gelir yok. Ondan yok. ...Şimdi hani samimi konuşayım. “Böyle böyle bir şey olacak, bizimle yapar mısın?” diye geldiler. “Tabi” dedim. “Olur ama benim çocuğum küçük. Bir de prematüre doğduğu için onunla çok ilgileniyorum. Bilemiyorum, size söz vermek istemiyorum bu konuda.” dedim. “Siz yine yazın. İsterim, çok isterim ama ne kadar katılabilirim, size ne kadar faydam olur? O konuda bir şeyim yok.” dedim. Samimi olmak gerekirse böyle girdik ilk önce. Sonra zamanla zamanla baktım oğlanı bırakabiliyorum. Çocuk benim için şeydi... Hani hasta gibi doğduğu için, erken doğduğu için. Onu bırakamam, kimseye emanet edemem gibiydi. Zamanla bir bıraktım, iki bıraktım. Oluyor, duruyor derken artık iyi ki de başlamışım dedim. Gerçekten çok memnunum.”*

K3: *“Henüz kooperatiften bir gelirimiz yok.”*

K4: *“Henüz kooperatiften bir gelirimiz yok.”*

K5: *“Henüz kooperatiften bir gelirimiz yok.”*

K6: *“Henüz faaliyette değiliz.”*

K7: *“Yeni kurulduğu için daha gelir yok. Çünkü yerimiz de yok. Yerimiz olmadığı için sıkıntı oluyor. Üretemiyoruz, tıkanıp kalıyoruz bir yerde.”*

K8: *“Ufak tefek böyle küçük siparişlerle başladık. Ortağımızın bir yeri var, orada. Hani şu an geniş boyutta bir kazancımız yok.”*

K9: *“Hayır, şu anda hiçbir şey göremedik.”*

K10: *“Yok, hayır.”*

K11: *“Yok, daha başlamadığımız için. Ortak olmak... Parti yönetiminde olduğumuz için birlikte, orada tanıyorduk. Bir ortak alma hakları varmıştı, yönetim değişti bir ara. “Olur musun?” dedi, ben de “olurum” dedim. Farklılık olsun dedim.”*

K12: “Yok, hayır. Normalde benim haberim yoktu. Safiye Abla var, ben onun yanında çalışıyordum. O bana söyledi. Dedi işte; “Döne, böyle böyle...”. Başkanımızı tanıştırdı bana. “Böyle bir şey yapacağız” dedi, “Sen de girer misin?” dedi. “Olur.” dedim. Böyle oldu, girdim.”

K13: “Kooperatifimiz 3.5-4. yılımıza girmek üzereyiz. Kırşehir’in ilk ve tek kadın kooperatifi. İlk kurulan kooperatiflerinden birisi, Mucur Kadın Girişimci Kooperatifi. Çıkış noktamız tuz. Mucur’da tepesi delik, burada Susuz Köyü yol ayrımında bir mağaramız var. Gelen tuzları poşetleme, paketlenme, tuz sabunu... Bunları yapmaya başladık. Dedik ki; biz bunların burada satışını, pazarlamasını kazanamıyoruz. Kazanıyoruz ama istediğimiz ölçüde değil. Kadın Kooperatifi olarak Tarım Kredilerle anlaşalım. Gittik, Tarım Kredi ile anlaştık. Zaten başlamanızla, Tarım Kredi anlaşmamız arasında çok uzun bir süre... 6 ay bir zaman oldu yani. 3.5-4 yıldır da bütün Türkiye’deki Tarım Kredi marketlerine tuz ve tuz ürünleri veriyoruz.”

K14: “Yani şöyle, ben aslında bu işe birazcık gönüllü katılmak istedim. Bir gelir amacı gözetmeden katılmak istedim. Evet, öyle bir maddiyet konusu şey yapıldı ama ben gönüllü olarak katılmak istedim. Hem insan analizi olsun hem fotoğrafçılık olsun, o alanda kendimi geliştirmek istedim. O yüzden birazcık gönüllü oldu benimki.”

5.1.6. Katılımcıların Kooperatiften Elde Ettikleri Geliri Yatırıma Dönüştürmeleri İle İlgili Veriler

Katılımcılara “Kooperatif ortaklığından elde ettiğiniz geliri yatırıma dönüştürebiliyor musunuz?” temel sorusu ve “(1) Dönüştürebiliyorsanız nasıl değerlendiriyorsunuz?” sonda maddeleri sorulmuştur. Verilen cevaplara ilişkin özel ve önemli görülen kısımlar çalışma gurubunda yer alan kişilerin kendi ifadeleri ile aşağıda özetlenmektedir.

Tablo 5.1.6. Katılımcıların Kooperatiften Elde Ettikleri Geliri Yatırıma Dönüştürmeleri İle İlgili Veriler

Kategoriler	Kodlar	n	Katılımcı
Yatırıma	Henüz değil		K7, K9, K13
dönüştürme	Yatırıma dönüştürülüyor		K1

Tablo 5.1.6’da katılımcıların kooperatiften elde ettikleri geliri yatırıma dönüştürmeleri ile ilgili verilerin içerik analizi yer almaktadır. Katılımcıların çoğunluğun henüz kooperatifleri kuruluş aşamasında olduğundan dolayı bu soruya cevap vermemişlerdir. Cevap verenlerin arasında sadece bir kişi yatırıma dönüştürüldüğünü aktarmıştır.

Katılımcıların soruya ilişkin görüşleri şu şekildedir:

K1: *“Yatırıma dönüştürüyoruz, evet.”*

K7: *“Yok. Ama inşallah olur diye düşünüyorum. Benim işim geliştirmek.”*

K9: *“Hayır, hayır. Aktifleşemedik.”*

K13: *“Yatırım olması için biraz daha güçlenmemiz gerekiyor. Yatırım başka bir şey.”*

K14: *“Yani şöyle, ben aslında bu işe birazcık gönüllü katılmak istedim. Bir gelir amacı gözetmeden katılmak istedim. Evet, öyle bir maddiyet konusu şey yapıldı ama ben gönüllü olarak katılmak istedim. Hem insan analizi olsun hem fotoğrafçılık olsun, o alanda kendimi geliştirmek istedim. O yüzden birazcık gönüllü oldu benimki.”*

5.1.7. Katılımcıların Kooperatif Sayesinde Ailede Ekonomik Konularda Söz Hakkı Artması ile İlgili Veriler

Katılımcılara *“Kooperatif ortaklığından elde ettiğiniz gelir ailede ekonomik konularda söz hakkınızın artmasını sağladı mı?”* temel sorusu ve *“(1) Ailede alışverişi kim yapar? (2) Yatırım yapılacağı zaman buna kim karar verir? (3) İhtiyaç ve alışveriş önceliklerinizi nasıl belirlersiniz?”* sonda maddeleri sorulmuştur. Verilen cevaplara ilişkin özel ve önemli görülen kısımlar çalışma gurubunda yer alan kişilerin kendi ifadeleri ile aşağıda özetlenmektedir.

Tablo 5.1.7. Katılımcıların Kooperatif Sayesinde Ailede Ekonomik Konularda Söz Hakkı Artması İle İlgili Veriler

Kategoriler	Kodlar	n	Katılımcı
Alışveriş	Ben yaparım	4	K4, K5, K6, K8
	Ortak yapılır	1	K2

Yatırım	Eşim yapıyor	1	K5
	Anneme danışıyorum	1	K14
Öncelikler	Temel ihtiyaçlar	3	K5, K8, K14
	Çocukların ihtiyaçları	2	K4, K5

Tablo 5.1.7’de katılımcıların kooperatif sayesinde ailede ekonomik konularda söz hakkı artması ile ilgili verilerin içerik analizi yer almaktadır. Katılımcıların önemli bir kısmı alışverişi kendisinin yaptığını belirtmiştir. Öncelikler konusunda ise temel ihtiyaçların önde geldiğini ve çocukların ihtiyaçlarının karşılaştığı belirtilmiştir.

Katılımcıların soruya ilişkin görüşleri şu şekildedir:

K2: *“Ben de yapıyorum, eşim de yapıyor.”*

K4: *“Ben yaparım eşimle beraber aylık maaşımızı aldığımızda, aylık yaparız yani. Genelde marketten başlarız. Daha sonra çocukların ihtiyaçları vesaire. O şekilde devam ediyoruz.”*

K5: *“Ben yapıyorum genelde. Eşimin yaptığı zamanlar da oluyor ama genelde ben yapıyorum ailede. Eşim kendi yapıyor genelde yatırımları. Hani zaten aileden gelen bir iş olduğu için. ...Öncelikle kullandığım şeylere göre. Yani ilk önce biten şeylere göre. İlk önce bitenleri, sonra azalanları alıyorum. Süt... Çocuklara rutin süt...”*

K6: *“Ben yaparım.”*

K8: *“Ben yaparım. Tabi ki ihtiyaç maddeleri ilk başta önceliğimiz. Temel gıdalar... Sonrasında evin durumuna göre, o anki durum nedir? Neye ihtiyacımız var? Ona göre.”*

K14: *“Ben. Anneme danışıyorum yatırım konusunda. Çok fazla şey olmadığım için, annemle beraber...evin gelir giderleri ilk öncelikle. Sonra keyfi alışveriş şeklinde.”*

5.1.8. Katılımcıların Sosyallik Hakkındaki Düşünceleri İle İlgili Veriler

Katılımcılara *“Sosyallik denince aklınıza ne geliyor?”* temel sorusu ve *“(1) Sosyallik olarak gördüğünüz aktivitelerinizi anlatır mısınız? (2) Sizce insanlar neden sosyalliğe ihtiyaç*

duyarlar?” sonda maddeleri sorulmuştur. Verilen cevaplara ilişkin özel ve önemli görülen kısımlar çalışma gurubunda yer alan kişilerin kendi ifadeleri ile aşağıda özetlenmektedir.

Tablo 5.1.8. Katılımcıların Sosyallik Hakkındaki Düşünceleri İle İlgili Veriler

Kodlar	n	Katılımcı
Gezmek, eğlenmek	5	K4, K5, K6, K7, K11
Arkadaşlarla görüşmek	4	K2, K4, K6, K14
Özgürlük	2	K1, K7
Özgüven	2	K1, K7
İş hayatı	2	K5, K9
Herkesle iç içe olmak	2	K8, K13
Bilmiyorum	2	K3, K10
Sosyal alanlar	1	K11

Tablo 5.1.8’de katılımcıların sosyallik hakkındaki düşünceleri ile ilgili verilerin içerik analizi yer almaktadır. Katılımcıların sosyallik denilince akıllarına en çok “gezmek, eğlenmek” gelmektedir. Sonrasında ise arkadaşlarla görüşmenin sosyallik olarak algılandığı belirlenmiştir.

Katılımcıların soruya ilişkin görüşleri şu şekildedir:

K1: *“Sosyallik denince aklıma özgürlük geliyor. Kendi başıma hür olmak geliyor, istediğini yapabilmek geliyor, özgüven geliyor. Başka ne diyebilirim, bilmiyorum şu an”.*

K2: *“Sosyallik deyince insanlarla buluşup hani dedikodu değil bilgi alışverişi. Hani mesela, bilmediğim bir şey hakkında onlardan bir şey öğrenmek hoşuma gidiyor mesela. Öyle şeyler...”*

K3: *“Benim olmadığı için benim bu konuda pek bir düşüncem yok.”*

K4: *“Yani, güzel zaman geçirmek. Farklı yerlere gitmek, bir konsere gitmek vesaire ya da başka bir şey ama şu anda öyle bir imkanımız yok Çiçekdağı’nda, küçük bir yer olduğu için. En fazla sosyallik arkadaşlarla toplanıp çay, kahve içmek yani bizim için. O yani şu anda.”*

K5: “Yani, ne bileyim... Bir aktivite olabilir. Bir sosyal faaliyet olabilir, yani voleybol, futbol... Hepsi olabilir ama hayatımda şu an öyle bir faaliyet yok yani. İş hayatı olabilir eğer kurulursa, tamamen hayata geçirebilirsek. Bu kooperatifle alakalı bir şey olabilir. Yine o da bir sosyalliktir iş de olsa. Benim için iş hayatı da sosyalliğe ilk adım olarak düşünebilirim.”

K6: “Ben arkadaşlarımla, özellikle kendi arkadaşlarımla rahat rahat gezebileceğim, zaman geçirebileceğim, eğlenebileceğim, stres atabileceğim ortamlar istiyorum.”

K7: “Sosyallik deyince insan özgür olacak. Ne bileyim yani... Kendisi kendi ayakları üzerinde dursun ki en azından özgüven daha tavan yapıyor, daha bir güçlü oluyorsun. Dışarıda da daha bir sosyal oluyorsun. Gezme, tozma... Bunları çok seviyorum ben.”

K8: “Valla herkesle iç içe olmak diyeyim. Özellikle siyasi olduğumuz için halkla hep birlikte kaynaşmış olmak...”

K9: “Valla benim için... İnşallah kooperatif olursa benim için büyük bir sosyallik olacak. Kendi getirisi ile beraber sosyalleşeceğiz inşallah diye düşünüyorum.”

K10: “Yani sosyallik deyince aklıma... Bilmiyorum, hiç sosyal bir hayatım olmadığı için. Ya sürekli evde olduğum için...”

K11: “Sosyallik denince akla... Sosyal alan olması gerekiyor. Burada da fazla bir alanımız yok. Bir büyük yer yok. Fazla gezecek yer yok. Sinemaya gitmek Kırşehir’de bazen olabilir.”

K13: “...sosyallik deyince, ben insana dokunmayı seviyorum sadece...”

K14: “Sosyallik... Yani burada sosyallik biraz şey ama... Arkadaşlarımla vakit geçirmek sosyallik. Kafe var. Yani pek fazla bir alan olmadığı için...”

5.1.9. Katılımcıların Sosyal Olmaları İle Pozitif Olmaları Arasındaki İlişkiile İlgili Veriler

Katılımcılara “*Sosyal ortamlara katılmak sizi daha pozitif ve enerjik yapıyor mu?*” temel sorusu sorulmuştur. Verilen cevaplara ilişkin özel ve önemli görülen kısımlar çalışma grubunda yer alan kişilerin kendi ifadeleri ile aşağıda özetlenmektedir.

Tablo 5.1.9. Katılımcıların Sosyal Olmaları ile Pozitif Olmaları Arasındaki İlişki İle İlgili Veriler

Kodlar	n	Katılımcı
Evet	11	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K14
Duruma göre değişiyor	1	K11

Tablo 5.1.9’da katılımcıların sosyal olmaları ile pozitif olmaları arasındaki ilişki ile ilgili verilerin içerik analizi yer almaktadır. Katılımcıların büyük bir kısmı sosyalleşmenin onları pozitif etkilediğini aktarmışlardır. Sadece 1 katılımcı duruma göre enerjisinin ve pozitifliğinin değiştiğini aktarmıştır.

Katılımcıların soruya ilişkin görüşleri şu şekildedir:

K1: “*Tabi ki. Evet.*”

K2: “*Tabi. Geliyorum, gidiyorum.*”

K3: “*Sağladı, evet.*”

K4: “*Tabi, tabi.*”

K5: “*Ben severim, aynen insanlarla diyalog falan kurmayı. Rahatımdır yani sosyal ortamda da genelde sevilirim ama.*”

K6: “*Evet. Enerji depoluyorsunuz, stresinizi atıyorsunuz.*”

K7: “*Tabi ki.*”

K8: “*Çok, çok... Ben yakın zamanda annemi, babamı kaybettim.*”

K9: “*Harika etkiler.*”

K10: “Normalde de pozitif bir insanımdır. Gayet de çok neşeliyimdir, girişken bir insanım da...”

K11: “Bazen veriyor, bazen vermiyor. Duruma göre.”

K14: “Evet.”

5.1.10. Katılımcıların Kadın Kooperatifi Ortağı Olmalarının Onları Sosyal Anlamda Etkileme Durumu İle İlgili Veriler

Katılımcılara “Kadın kooperatifi ortağı olmak sizi sosyal anlamda etkiledi mi?” temel sorusu ve “(1) Daha çok arkadaşınız oldu mu? (2) Arkadaşlarınızla birlikte yaptığınız aktiviteler var mı?” sonda maddeleri sorulmuştur. Verilen cevaplara ilişkin özel ve önemli görülen kısımlar çalışma gurubunda yer alan kişilerin kendi ifadeleri ile aşağıda özetlenmektedir.

Tablo 5.1.10. Katılımcıların Kadın Kooperatifi Ortağı Olmalarının Onları Sosyal Anlamda Etkileme Durumu İle İlgili Veriler

Kategoriler	Kodlar	n	Katılımcı
Daha çok arkadaş olma durumu	Evet	8	K1, K2, K4, K5, K6, K7, K8, K13
	Henüz değil	1	K10
Arkadaşlarla birlikte yapılan aktiviteler	Sohbet etmek	3	K1, K5, K14
	Samimiyet arttı	1	K2

Tablo 5.1.10’da katılımcıların kadın kooperatifi ortağı olmalarının onları sosyal anlamda etkileme durumu ile ilgili verilerin içerik analizi yer almaktadır. Katılımcılar arasında kadın kooperatifinde ortak olmanın onları sosyalleştirdiği görüşü hakim olmuştur. Katılımcılar sosyalleşme konusunda çoğunlukla arkadaşlarla sohbet etme şeklinde etkisinin olduğunu belirtmiştir.

Katılımcıların soruya ilişkin görüşleri şu şekildedir:

K1: “Kadın kooperatifi daha çok... Tabi ki... Birçok kadın kooperatifleriyle tanışmış oldum. Gruplarımız var. Orada zaten birçoğunu tanıyorum ama tabi tanımadıklarımız da var. Onlarla irtibata geçiyoruz. Üniversiteden bazı hocalarımız arıyor. Mesela kooperatifle ilgilenenler: Özlem hoca var, tanıyorsunuzdur belki. Onlarla irtibata geçiyoruz. Instagram sayfasında... Sayfamızdan mesela kadın girişimci olan kooperatifleri takibe alıp onlar da bizi takibe alıyor, oradan sohbetler ediyoruz. Yani şunu söyleyeyim: arkadaş çevremiz tabi ki geliyor. Siparişler üzerine de arkadaşlığımız geliyor. İnsanlarla diyalog kuruyorsun bir de kapıya götürüp teslim ettiğimiz için biz, yüz yüze karşılaşıyorsunuz.”

K2: “Mesela bazı arkadaşlarla daha samimi olduk. Tayibe Hanım’la mesela. Benim oğlumla onun oğlu, ikisi aynı sınıftalar. Hani böyle görüyorduk falan ama böyle daha samimi olduk. Yazışır olduk, araşır olduk.”

K4: “Tabi ki, tabi ki.”

K5: “Ben severim, aynen insanlarla diyalog falan kurmayı.”

K6: “Toplantılara katılıyorum. Resmi yazışmaları yapıyorum. Yani baya bir zamanımı alıyor, o da beni sosyalleştiriyor, mutlu ediyor. Bir şeyleri başarmak insanı mutlu ediyor. Çevre edinmenizi sağlıyor.”

K7: “Daha farklı kişilerle tanıştık. Farklı ortam.”

K10: “Yok, hiç öyle bir şeyim yok. Çünkü daha hiçbir şeyi şey yapamadığımız için, bir faaliyete giremediğimiz için bir şey yapamadım daha doğru düzgün.”

K14: “Arkadaşlarımla vakit geçirmek sosyallik. Kafe var. Yani pek fazla bir alan olmadığı için...”

5.1.11. Katılımcılara Göre Kooperatifçiliği Vakıf Ve Derneklerden Ayıran Özellikler İle İlgili Veriler

Katılımcılara “*Kooperatifçiliği vakıf ve derneklerden ayıran özellikler nelerdir?*” temel sorusu ve “*(1) Kooperatif yardım kuruluşu mudur? (2) Kooperatif ortağı olurken kooperatifler hakkında bilginiz var mıydı?*” sonda maddeleri sorulmuştur. Verilen cevaplara ilişkin özel ve önemli görülen kısımlar çalışma gurubunda yer alan kişilerin kendi ifadeleri ile aşağıda özetlenmektedir.

Tablo 5.1.11. Katılımcılara Göre Kooperatifçiliği Vakıf ve Derneklerden Ayıran Özellikler İle İlgili Veriler

Kategoriler	Kodlar	n	Katılımcı
Kooperatifçiliği vakıf ve derneklerden ayıran özellikler	Kooperatiflerde para emekle kazanılmakta, dernek ve vakıflar gibi para gelmemekte	9	K1, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K13
	Üretmek	3	K2, K3, K7
	Bilmiyorum	2	K12, K14
	Vakıf ve Dernekler daha kalabalık topluluklar	1	K4
Kooperatifler yardım kuruluşu mudur?	Değildir	7	K1, K2, K4, K5, K6, K8, K10
	Bilmiyorum	1	K12
	Psikolojik bir yardım kuruluşudur	1	K14
Kooperatif ortağı olurken kooperatifler hakkında bilgili olma durumu	Bilgim yok	2	K4, K14
	Bilgim var evet	1	K3

Tablo 5.1.11’de katılımcıların büyük çoğunluğunda kooperatiflerde para emekle kazanılmakta, dernek ve vakıflar gibi para gelmemekte görüşünün hakim olduğu görülmüştür. Katılımcıların önemli bir çoğunluğunun kooperatiflerin bir yardım kuruluşu olmadığını aktardığı belirlenmiştir.

Katılımcıların soruya ilişkin görüşleri şu şekildedir:

K1: “*Şimdi, tabi ki dernekler ve vakıflara özel bir para geliyor bildiğim kadarıyla herhalde. Bizlerde böyle bir şey yok. Bizlere gelen bir para yok, herkes kendi emek gücüyle kazanabileceği... Emek olmadan yemek olmuyor. Kendi gücümüzle, kendi emeğimizle çalışıp paramızı kazanıyoruz. Bir vakıf değiliz, tutup da birileri gelip de bize para vermiyor. Bu da bizim size hediyemiz olsun ya da bağışımız olsun demiyor maalesef. O yüzden...*”

K2: “Üretim. Kadınlar üretiyorlar, yani üretebiliyoruz. Kendi yaptığın iş sonuçta, emeğin. El emeği çok önemli. Diğer şeyler daha böyle, hazır mı diyeyim...”

K3: “Kooperatifçilik, çalışıp üretim yapmak; dernek üyelik diye biliyorum.”

K4: “Yani şahsi olduğu içindir herhalde. Bireysel olduğu için diye düşünüyorum. Dernekler genelde daha fazla. Yani kooperatif 5 kişi ise dernek daha fazla. Diğerleri hani daha kalabalık topluluklar olduğu için kooperatif daha az olduğunu düşünüyorum yani.”

K5: “Vakıf ve dernekler sadece bağış için, bağış alarak yapılıyor. Ama kooperatifler kendi emeğinle... Çalıştığın, bir emek verdiğin şeylerle, satarak kendin para kazanıyorsun. Farkı odur.”

K6: “Kooperatifte bayanlar bir şeyleri başarırsa karşılığını alıyor bence. Dernekler birilerinin yardımıyla, maddi destekleriyle dönen bir şey. Ben öyle düşünüyorum.”

K7: “Bence üçü de çok ayrı. Kooperatif; tamam üretiyorsun. Vakıf; yardım alınıyor. Dernek de aynı şekilde, yani derneğe yardımda bulunuyorsun ama biz kendimiz üreticiyiz. Ben öyle biliyorum.”

K8: “Herhangi bir... Nasıl diyeyim? Kazanma... Para yok diyeyim ben.”

K9: “Kadın emeği. Tamamen emek, kendi emeğin. Kendi işinin kontrolü senin elinde. Kendi emeğin yani bireysel olarak. Vakıf ve dernekler zaten kooperatif gibi çalışmayı şey yapıyorlar. Yani insanları toplayıcı, bilgilendirme ve insan üzerine tekrar bir şeyler üretme. İnsanları uyandırma diyeyim, bilgilendirme...”

K10: “Kooperatifçilik daha çok bayanların elinin emeği, kendi yaptıkları üretimler, onlar...”

K11: “Dernek ve vakıfın... Burada kar şeyi var.”

K12: “Bilmiyorum.”

K13: “Vakıf-dernek, bağış topluyorlar onlar; bağışçı yani. Kooperatif üretiyor.”

K14: “Yardım ama bence maddi değil, manevi bir yardım. Psikolojik olarak bir yardım kuruluşu.”

5.1.12. Katılımcıların Kooperatif Ortağı Olurkenki Hedefleri İle İlgili Veriler

Katılımcılara “Kooperatif ortağı olurken neleri hedeflemiştiniz?” temel sorusu ve “(1) Birilerine yardım etmek mi? (2) Ekonomik anlamda kazanç elde etmek mi? (3) Sosyalleşmek mi?” sonda maddeleri sorulmuştur. Verilen cevaplara ilişkin özel ve önemli görülen kısımlar çalışma gurubunda yer alan kişilerin kendi ifadeleri ile aşağıda özetlenmektedir.

Tablo 5.1.12. Katılımcıların Kooperatif Ortağı Olurken ki Hedefleri İle İlgili Veriler

Kodlar	n	Katılımcı
Kadınlara iş imkanı sunmak	4	K3, K5, K6, K7, K8
Emekle para kazanmak	3	K1, K9, K11
Kendi maddi gücümü kazanmak	2	K4, K12
Sosyalleşmek	2	K12, K14
İlçemizi tanıtmak	1	K3
Özgür olabilmek	1	K7

Tablo 5.1.12’de katılımcıların kooperatif ortağı olurken ki hedefleri ile ilgili verilerin içerik analizi yer almaktadır. Katılımcıların en önde gelen hedefi diğer kadınlara iş imkânı sunmak olduğu belirlenmiştir. Bunun dışında emekle para kazanmak, kendi maddi gücünü kazanmak ve sosyalleşmenin geldiği görülmüştür.

Katılımcıların soruya ilişkin görüşleri şu şekildedir:

K1: “Yani, yardım değil de, kendi emeğimle kazanmak...”

K3: “Amacımız bulunduğumuz ortamı yükseltmek. Diyelim; iş kapısı, insanlara iş kapısı... Yani, ilerleyen zamanlarda... Şu an için değil de hani ilerleyen zamanlarda birkaç kişiye acaba eklemek verebilir miyiz? Yardımda bulunabilir miyiz? Çiçekdağı’mızın adını insanlara nasıl gösterebiliriz? Bulgur... Mesela, size şöyle söyleyeyim; bizim cenazelerimiz olduğunda da düğünlerimiz olduğunda da insanlar geldiğinde buradan bulgur götürüyorlar. Halk bu

bulguru çok yapıyor. Kendileri kaynatıyor, değirmenlerimiz var burada. “Neden bir kooperatifin Çiçekdağı Bulgurları olmasın?” diye biz de bu yola çıktık.”

K4: *“Tabi ki kar yapmak. Kendi maddi gücünüzü elde etmek.”*

K5: *“Yani mesela biz şöyle; buradaki insanlara daha çok iş olanağı sunmak adına. Maddi olarak benim bir ihtiyacım yok, çok şükür ama çalışma adına eğer işi büyütebilirsek hani, bunu bir fabrika tarzı bir şey yapabilirsek daha çok insanın çalışması adına kurduk.”*

K6: *“Önce ilçemizdeki bayanların fırsatı olsun istedim. Yani maddi yönden bir destek olsun istedim. Ben de buna öncülük edeyim, katkım olsun istedim. Çünkü kimse elini uzatmazsa kimse uzatmıyor.”*

K7: *“Daha çok kişiye dediğim gibi iş imkanı sağlayabilmek. Daha özgür bir şekilde, bir şeyleri daha fazlasıyla üretebilmek. Yani... İnsan dediğim gibi, kenini daha huzurlu hissediyor. Ben üretmeyi sevdiğim için.”*

K8: *“Ya illa ki bayanlarımız yaş itibari ile ya da eğitim durumu itibariyle kurumlarda çalışma fırsatı bulamıyorlar. 35 yaşına gelmiş bir kadın, eğitimi yok. Çalışamaz hiçbir yerde. Memurluk hakkı elde etmesi çok zor. Ama kooperatiflerle kadınlarımızı ön plana çıkarma fırsatımız var. Kimi evinde üreterek kimi kooperatifteki alana gelip orada üretim yaparak kendilerini idame ettirebilir.”*

K9: *“Evet. Yani ben de tabi ki her bayan gibi kendi emeğimin sahibi, kendi emeğimin karşılığı... Kendi işimin patronu diyeyim...”*

K11: *“Ortak olurken bir kar elde etmeyi, iş sahibi olmayı hedefledim. Sigortalı falan.”*

K12: *“Amacım biraz... Hani gelirim biraz olsun. Hem insan biraz değişiklik ister, katılım istiyor.”*

K14: *“... Sosyal tarafa daha çok kaydı yani. Sosyal medya değil de insan olarak sosyalleşmeye daha çok kaydı.”*

5.1.13. Katılımcıların Erkeklerle Aynı İş Ortamında Çalışmayla İlgili Görüşlerine Yönelik Veriler

Katılımcılara “*Erkeklerle aynı iş ortamında çalışmak hakkında neler düşünüyorsunuz?*” temel sorusu sorulmuştur. Verilen cevaplara ilişkin özel ve önemli görülen kısımlar çalışma gurubunda yer alan kişilerin kendi ifadeleri ile aşağıda özetlenmektedir.

Tablo 5.1.13. Katılımcıların Erkeklerle Aynı İş Ortamında Çalışmayla İlgili Görüşlerine Yönelik Veriler

Kodlar	n	Katılımcı
Erkeklerle aynı ortamda çalışma konusunda bir sorun yok	10	K1, K3, K4, K5, K8, K9, K10, K12, K13, K14
Erkeklerle çalışmak ailemle ve değer yargılarıma ters düşmez.	4	K3, K4, K5, K9
Erkeklerle daha iyi diyalog kurabiliyorum	2	K1, K10
Erkeklerle çalışma yorucu	1	K6
Erkeklerle çalışırken sorun yaşıyor	1	K7

Tablo 5.1.13’de katılımcıların erkeklerle aynı iş ortamında çalışmayla ilgili görüşlerine yönelik verilerin içerik analizi yer almaktadır. Katılımcıların genel kanısı erkeklerle aynı ortamda çalışma konusunda bir sorunun olmadığı yönündedir. Bunun yanı sıra erkeklerle çalışmanın aile ile ve değer yargıları ile ters düşmediğini de belirtmişlerdir.

Katılımcıların soruya ilişkin görüşleri şu şekildedir:

K1: “*Ben erkeklerle aynı ortamda çalışırım. Kendi adıma hiçbir sıkıntı, hiçbir problem yok. Daha da çok güzel diyaloga giriyorum erkeklerle. Hani, iş hayatımızı etkiler mi? Etkilemez bence. Çünkü kadınlar erkeklerden daha baskın. Ben öyle görüyorum.*”

K3: “*Hayır, etmez.*”

K4: “*Yok, ben kendimi bildikten sonra niye rahatsız etsin?*”

K5: “*Yani, sıkıntı yok benim için. Hani öyle bir sıkıntı olacağını düşünmüyorum. Sonuçta herkes mesafesini bilirse sorun değil.*”

K6: “Yorucu. Yani, bayanların geri adımda gelmelerini istiyorlar. Asla başarmalarını istemiyorlar.”

K7: “Yani şu anda erkeklerle aynı ortamda... Hani bence kadınlar kendi başına daha iyi ya. Erkekler olduğu zaman illa ki sıkıntı yaşamamak da yaşıyorsun diye düşünüyorum. Bilmiyorum ya... Ben kendim hep dedim ki “Boş versene ya kadınlar hiç olmazsa şey...” Erkekler çünkü, hemen her şeye dahil oluyorlar. Her şeye karışıyorlar. Hiç olmazsa kadınlar daha rahat bir şekilde, üretimi daha rahat yapıyorlar diye düşünüyorum. Bir de kadın çoğunluk benim için her zaman bir tık daha iyi.”

K8: “Ben çok rahat çalışabilirim. Hatta birkaç tane erkek olsa kooperatifte de, kooperatif açısından ben söylüyorum. Hani diğer açılardan ben bilemiyorum da. Diğer açılardan da benim için bir sıkıntı yok. Kooperatifte de olmalı diye düşünüyorum.”

K9: “Güzel, belli bir mesafeli olduğu zaman. Bunu zaman zaman yapmışımdır zaten. Dengeli iş ortamlarında bulunmuştum. O yüzden benim için bir sakıncası yok, problem yok.”

K10: “Yani, çalıştım daha önce, 4 yıl çalıştım zaten. 4 yıl benim bir iş hayatım vardı, İŞKUR'dan dolayı giriyordum sürekli. Hiçbir sıkıntı olmamıştı şimdiye kadar yani. Şimdiden sonra da olacağını düşünmüyorum.”

K12: “O konuda sıkıntım yok. Yani bence herkes eşittir. Herkes istediği işi yapabilir. Ben şu an köfteci dükkanındayım. İstedğim erkek ortamına götürebiliyorum paket. Yani eşitlik düşünüyorum ben o konuda.”

K13: “Yok. Bence hiçbir sakıncası yok. Bilakis...”

K14: “Erkeklerle çalışıyorum zaten. Toplam 10-12 kişiyiz. 3 kadın çalışan olarak, problem değil yani.”

5.1.14. Katılımcılara Göre Kadın Kooperatifleri Kadın Girişimciler İçin Önemli Bir Değer Olma Durumu İle İlgili Veriler

Katılımcılara “Sizce kadın kooperatifleri kadın girişimciler için önemli bir değer midir?” temel sorusu ve “(1) Bu konuda destek aldığınız kurum ve kuruluş var mı? (2) Bu destekler yeterli mi? (3) Sizin önereceğiniz bir şey var mı?” sonda maddeleri sorulmuştur. Verilen cevaplarla ilişkin özel ve önemli görülen kısımlar çalışma gurubunda yer alan kişilerin kendi ifadeleri ile aşağıda özetlenmektedir.

Tablo 5.1.14. Katılımcılara Göre Kadın Kooperatifleri Kadın Girişimciler İçin Önemli Bir Değer Olma Durumu İle İlgili Veriler

Kodlar	n	Katılımcı
Evet, önemlidir	12	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K10, K11, K12, K14
Eğitim olursa katılım	3	K5, K6, K13
Destekler yeterli değil	3	K6, K8, K9
Destekler konusunda fikrim yok	2	K7, K10
Başarmış kadın kooperatifleri var	1	K2
Erkek karşısında daha güçlü olur	1	K4
Kadın kooperatif sayesinde kendini geliştirebilir	1	K4

Tablo 5.1.14’de katılımcıların gün içindeki sorumlulukları ile ilgili verilerin içerik analizi yer almaktadır. Katılımcıların çoğunluğuna göre kooperatifler kadın girişimciler için önemli bir değerdir. Bunun dışında kooperatifçilik konusunda bir eğitim olursa katılabileceğini söyleyen katılımcılar vardır. Destekler konusunda ise yeterli olmadığını düşünen katılımcıların olduğu da söylenebilir.

Katılımcıların soruya ilişkin görüşleri şu şekildedir:

K1: “Önemli bir değerdir, tabi ki.”

K2: “Bence olacak. Böyle de çok örnekler var. Bunu yapan arkadaşlarım da var. Çok fazla konuşma fırsatı olmadı ama duruma atıyorlar falan, oradan görüyorum. Baya bir olacak bence ya.”

K3: “Evet. İnaniyorum.”

K4: “Tabi ki, tabi ki. Ezilmez kadın. Yani, erkeğe karşı ezilmez yani. Daha girişimci olur, kendini daha çok geliştirebilir. Bu gelişimi sağladıkça belki yurt dışına da gidebilecek. Değil

mi? Yani o alanlarda da kendini geliştirebilir. O şekilde düşünüyorum. Yani kadın sadece çocuk yapıp da çocuğu büyütme değil, ev işi yapmak değil. O şekilde... Daha güzel olur yani, öyle düşünüyorum ben.”

K5: “Evet, fırsattır bence. Yani eğer ilerletebilirsek, büyütebilirsek çok güzel bir fırsattır. Hem halkımız için, Çiçekdağı'nın gelişimi için. Çünkü burada fazla bir iş alanı yok.”

K6: “Evet. Ama hem kalben hem de bedenen çalışmaları gerekiyor.”

K7: “Tabi ki, tabi ki. Olmaz olur mu?”

K8: “Tabi ki. Şu anda hibe konusunda desteklerimiz geliyor ama ben her zaman belirtiyorum, sermayede küçük bir miktar da olsa bize yardımcı olmaları başlamak için.”

K9: “Destekler yeterli değil ama biz onu... Yeter ki bir aksın... Bir damlasın, biz o damlacıkları biriktirmeye razıyız.”

K10: “Yani tam olarak onu bilmiyorum da. Başkanımız ilgileniyor ya, yani daha çok o şey yapıyor.”

K11: “Çok güzel bir alternatif bence.”

K12: “Yani inşallah olacak, düşünüyorum.”

K14: “Evet. Yani bizim kurulan kadın kooperatifini düşünecek olursak, kesinlikle. Hem maddi hem manevi... İki tarafta da çok güzel destekler olduğunu düşünüyorum.”

BÖLÜM VI

6. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

6.1. SONUÇ VE TARTIŞMA

Türkiye'deki kadın kooperatifleri, kadınların güçlendirilmesinde ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin desteklenmesinde çok önemli bir rol oynamaktadır. Bu kooperatifler, kadınlara destekleyici ve işbirlikçi bir ortamda gelir elde etme, kaynaklara erişme ve liderlik becerileri

geliştirme fırsatı sunmaktadır. Bu bölümde Kırşehir'deki kadın kooperatifçiliği üzerine yapılan görüşme neticesinde elde edilen sonuçlar değerlendirilmektedir.

Katılımcıların evde en çok çocuklarla ilgilendikleri belirlenmiştir. Sonrasında ise ev işleri ve aile büyükleri ile ilgilenmenin yanı sıra sınavlara hazırlanıldığı belirlenmiştir. Toplumsal cinsiyet bağlamında çocuklarla ilgilenme, ev işleri yapma vb. kadınların işiymiş gibi görülmektedir. Ailenin gelir kaynağı erkek, diğer tüm işlerin sorumlusu ise kadın olduğu görüşü ülkemizde halen önde gelen görüşler arasında yer almaktadır. Bu bağlamda Kırşehirli kadınlar kadın girişimci kooperatiflerine ortak olarak, kendi ekonomik özgürlüklerini almak adına bir adım atmıştır. Pekel (2019) yılında yaptığı çalışmada, ev işleri ve çocuk bakımı alanında sınırlandırılmış kadınların, zaman içinde elde ettiği sosyo-ekonomik kazanımların kendilerine kazandırdığı kimlik ile işgücüne ücretli çalışanlar olarak dâhil oldukları vurgulanmıştır. Bu sebeple, çalışma hayatına dâhil olan kadınların, ev ve aileleri ile ilgilenmeye devam etmeleri tarihsel kökenleri de olan bir toplumsal cinsiyet pratiği olarak kabul edilebilir.

Mülakata katılanların çok farklı hobilerinin olduğu belirlenmiştir. Resim yapmanın, doğa yürüyüşü- gezmenin ve spor yapmanın kısmen ön plana çıktığı belirlenmiştir. Bazı katılımcılar ise kitap okumayı sevdiğini, bir katılımcı ise sevdiğini fakat şu an zaman bulamadığını dile getirmiştir. Kişilerin bir hobiye sahip olması önemli ve olumlu bir durumdur. Boş zamanlarını kaliteli geçiren kişiler hem ruhsal hem de bedensel sağlıklarını koruyabilmekte ve hayata daha pozitif bakabilmektedirler. Singh (2017) çalışmasında hobiler ile fiziksel ve psikolojik sağlık arasındaki bağlantı vurgulanmıştır. Kadınların kooperatif içindeki faaliyetleri ile hobileri arasında denge kurabilmeleri, kooperatif içindeki çalışmalarının fiziksel ve zihinsel sağlıkları açısından olumlu etkileri olduğunu göstermiştir.

Katılımcıların büyük çoğunluğu arkadaşları ile buluştuklarını dile getirmiştir. Sonrasında ise ev gezmeleri, parka gitme ve alışverişe gitme maddeleri kısmen öne çıkmıştır.

Katılımcılar dışarı çıkarken herhangi birinden izin almadıklarını da dile getirmiştir. Son olarak dışarı çıkarken hususi arabasını kullananlar ön plana çıkmaktadır. Bu sonuçlardan yola çıkarak Kırşehirli kadınların günümüzde daha özgür oldukları anlaşılmaktadır. İç Anadolu'nun ataerkil olduğu ön yargısını kıran bir sonuca erişilmiştir. Grier (2023) yılındaki çalışmasında kadınların ekonomik özgürlüğü ile bireysel özgürlükleri ve sosyal imkânları arasındaki korelasyona dikkat çekmiştir. Bu sebeple kadın kooperatifleri bünyesindeki çalışma hayatlarının, kadınların özgürlüğüne olumlu katkıları olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Katılımcıların önemli bir çoğunluğu maaşlı olarak bir yerde aktif olarak çalışmaktadır. Bunun dışında düzenli gelir olarak kendi işini yapan katılımcıların da olduğu belirlenmiştir. Dört katılımcı ise eşinden/ailesinden destek aldığını belirtmiştir. Bir önceki sonuca paralel şekilde Kırşehir’de kadınların, günümüzde çok daha fazla iş hayatının içerisinde yer aldıkları görülmektedir. Katılımcıların çoğunluğunun henüz kooperatifleri kuruluş aşamasında olduğu için gelir elde etmedikleri belirlenmiştir. Bunun yanı sıra kadınların görüşleri, gelir elde etmekten ziyade hayata daha çok katılmak adına kooperatiflerde yer aldıkları yönündedir. Bu da Kırşehir’ de kooperatiflerin kadınlar açısından sosyal kazanım olarak da görüldüğü sonucuna varmamızı sağlamaktadır. Meier zu Selhausen ve Stam (2013) yılındaki çalışmasında kooperatif faaliyetlerinin kişilerin düşük ücretli çalışmanın getirdiği dezavantajları aşmada önemli bir araç olabileceğini öne sürmektedir. Yıldırım (2020) bu ekonomik kazanımların yanı sıra, kooperatif faaliyetlerinin katılımcıların sosyal kazanımlarına da olumlu etkileri olduğunu belirtmiştir. Kooperatif faaliyetleri bu bağlamda kişinin sosyo-ekonomik özgürlüğünü kazanmasında önemli rol oynayabilir.

Kadın kooperatiflerinde çalışan ya da çalışmak üzere bekleyen kadınların önemli bir kısmı alışverişi kendisinin yaptığını belirtmiştir. Öncelikler konusunda ise temel ihtiyaçların önde geldiğini ve çocukların ihtiyaçlarının karşılandığı belirtilmiştir. Pekel (2019) çalışmasında eve dair sorumlulukların kadın cinsiyet rolü kapsamında olduğunu ortaya koymaktadır. Kadın çalışma ekonomisine dâhil olduktan sonra aynı zamanda ev ekonomisine de büyük etkide bulunmuştur. Bu sonuca göre ev ekonomisinin kadınlarda olduğu söylenebilir.

Katılımcıların sosyallik denilince akıllarına en çok “gezmek, eğlenmek” gelmektedir. Sonrasında ise arkadaşlarla görüşmenin sosyallik olarak algılandığı belirlenmiştir. Kadınların büyük bir kısmı sosyalleşmenin onları pozitif etkilediğini aktarmışlardır. Katılımcılar arasında kadın kooperatifinde ortak olmanın onları sosyalleştirdiği görüşü hâkim olmuştur. İnsan doğası gereği sosyal bir varlıktır. Bu bağlamda sosyalleşmek en temel ihtiyaçlar arasında gelmektedir. Buna göre arkadaşlarla sohbet etmek, beraber bir yerlere gitmek insanı olumlu yönde etkilemektedir. Singh (2017) çalışmasında boş zaman aktivitelerinin ve sosyal aktivitelerin hayat kalitesine katkılarını vurgulamaktadır. Kadın kooperatiflerinin kadınların sosyal bağ kurmasını kolaylaştırdığı ve bu sebeple hayat kalitelerinin iyileştiği düşünülebilir.

Mülakata katılanların büyük çoğunluğunda kooperatiflerde para emekle kazanılmakta, dernek ve vakıflar gibi para gelmemekte görüşünün hâkim olduğu görülmüştür. Katılımcıların önemli bir çoğunluğunun kooperatiflerin bir yardım kuruluşu olmadığını aktardığı belirlenmiştir. Buna göre kadın kooperatiflerinde çalışan ya da çalışacak olan kadınların genel

olarak kooperatif ve vakıf kavramlarını ayırt edebildikleri görülmüştür. Bir diğer anlatım ile, kooperatifçilik konusunda bilgi sahibi oldukları anlaşılmaktadır. Kooperatifçiliğin, girişimci kadınların entelektüel ve sosyal alanlarına entegre olduğu bu sebeple söylenebilir. Ülkemizde KEDV'in geliştirmiş olduğu, kooperatifler konusunda kadınları bilgilendirme eğitim modüllerinin bu alandaki bilincin gelişmesi açısından oldukça etkili olduğu görülmektedir (kedv.org).

Katılımcıların en önde gelen hedefinin diğer kadınlara iş imkânı sunmak olduğu belirlenmiştir. Bunun dışında emekle para kazanmak, kendi maddi gücünü kazanmak ve sosyalleşmenin geldiği görülmüştür. Kadınlar ataerkil görüntüden uzaklaşmak adına, çok daha fazla aktif olmayı tercih etmektedirler. Bu bağlamda kadınlar kendi ekonomik özgürlüğünü kazanmak adına da kooperatiflere ortak olmayı seçmişlerdir. Meier zu Selhausen ve Stam (2013) çalışmalarında ekonomik özgürlüğün kooperatif faaliyetleri içinde kazanıldığına ve bunun sosyal grupların kolektif refahında etkili olduğuna işaret etmektedir. Bunun yanı sıra Kırşehir İli örneğinde de girişimci kadınların diğer kadınlara iş imkânı sunmasının onları daha güçlü kıldığı düşünülmektedir.

Katılımcıların genel kanısı, erkeklerle aynı ortamda çalışma konusunda bir sorun olmadığı yönündedir. Bunun yanı sıra erkeklerle çalışmanın aile ile ve değer yargıları ile ters düşmediğini de belirtmişlerdir. Bu araştırma konusu seçilirken genel düşünce kadınların erkeklerle aynı ortamda çalışmaktan rahatsız olacağı yönündeydi. Fakat elde edilen sonuçlara göre bu varsayımın yanlış olduğu anlaşılmaktadır. Hatta bazı kadınlar erkeklerle çok daha rahat çalıştıklarını aktarmışlardır. Munir (2022), Woldu ve Tadesse (2015) çalışmalarında Ruanda ve Etiyopya örneklerine değinmişler ve kadınların erkekler ile birlikte çalışmalarının kadınlar açısından dezavantajlı bir ortam yarattığına işaret etmişlerdir. Ayrıca Sahra-altı Afrika kültürünün kadınların ve erkeklerin birlikte çalışmasına olumlu gözle bakmadığı da dikkate alınmalıdır. Akgül (2021) çalışmasında Bacıyan-ı Rum örneği ile Ahilik kültürüne değinmiş ve bu kültürün Anadolu çalışma hayatına ve cinsiyet tabanlı ekonomik ilişkilere etkisini incelemiştir. Söz konusu çalışmanın ışığında, Ahilik kültürünün Kırşehir coğrafyasında etkili olduğu söylenebilir. Kırşehirli kadınların ve Kırşehir toplumunun günümüzde çok daha modern bir konuma geldiği düşünülebilir.

Kadın kooperatifleri, ekonomik fırsatlar sağlamanın yanı sıra, eğitim ve savunuculuk için bir platform olarak da hizmet vermektedir. Bu kooperatifler, kadınları bir araya getirerek, deneyimlerini ve bilgilerini paylaşmaya teşvik etmektedirler. Ayrıca kendi haklarını ve topluluklarının haklarını savunma yetkisine sahip kadınlardan oluşan güçlü bir ağ oluşturmaya yardımcı olmaktadır. Bu bağlamda kadın girişimci kooperatifleri önemlidir.

6.2. ÖNERİLER

Türkiye'deki kadın girişimci kooperatifleri, genellikle sürdürülebilir ve yerel kaynaklı ürünlere odaklandıkları için yerel ekonomiler üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Tüketiciler, bu kooperatifleri destekleyerek topluluklarının gelişimine yatırım yapabilir ve çevre dostu uygulamaları teşvik edebilir.

Türkiye'deki kadın girişimci kooperatifleri, kadınların ekonomik bağımsızlıklarını, liderlik becerilerini ve sosyal bağlantılarını geliştirmeleri için değerli bir alan sunmaktadır. Cinsiyet eşitliğini teşvik etmede, kadın haklarını geliştirmede ve yerel ekonomileri güçlendirmede kritik bir rol oynamaktadırlar. Kooperatif ortamında iş gücüne dâhil edilen kadınlar, sosyal hayatlarını organize etmede başarılı olmaktadır. Ancak, elde edilen ekonomik gelirin, yatırıma dönüştürülmesi noktasında gösterilen kararsızlık, bir eğitim eksikliği olarak değerlendirilebilir ve bu alanda eğitim desteklerinin sağlanması gerekliliğine işaret etmektedir.

Katılımcıların çoğunluğuna göre kooperatifler kadın girişimciler için önemli bir değerdir. Bunun dışında kooperatifçilik konusunda bir eğitim olursa katılabileceğini söyleyen katılımcılar da vardır. Destekler konusunda ise yeterli olmadığını düşünen katılımcıların olduğu da söylenebilir. Bu konuda talepler doğrultusunda belediye, üniversite ve devlet iş birliği ile kadınlara belirli aralıklarla eğitimler verilebilir. Destekler ise genişletilebilir. Maddi desteğin yanı sıra ticari ve yönetsel alanlarda da destek sunulması son derece önemlidir.

Kırşehir İli örneğinde, kadınların kooperatiflerde erkeklerle birlikte çalışmakta bir sorun görmedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç, Ahilik kültürünün Kırşehir İli özelinde halen yaşatıldığına işaret etmektedir. Dolayısıyla, kadın kooperatifleri Ahilik kültürünün gelecek nesillere taşınması için bir araç görevi görebilir ve bu perspektifte değerlendirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, R. (2010). “Kadın Yoksulluğu Üzerine Bir İnceleme.” Yardım ve Dayanışma, Cilt:1sayı:2 ss:45-60.
- Açıkgöz, R. ; Ö. Ş. Yusufoglu, (2012). “Türkiye’de Yoksulluk Olgusu ve Toplumsal Yansımaları.” İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, Cilt:1 Sayı:1 ss:76-117.
- Akbayrak, B. (2000). A Comparison of Two Data Collection Methods: Interviews and Questionnaires. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 18: 1-10.
- Aksoy, A. D.,& Günay, G. (2018). Türkiye’de kadın kooperatifçiliği. *Third Sector Social Economic Review*, 53(1), 77-90.
- Alcoc, Pete (1993). Understanding Poverty, The Macmillan Press Ltd.
- Amin, R, Udin, M.M. (2014). “14. Socio-Economic Impacts of Co-operative Societies: An Empirical Study”. Sokrates, 2(2) June,79.
- Anonim (2019) “Kırsal Kalkınma Özel İhtisas Komisyonu Raporu –On Birinci Kalkınma Planı 2019- 2023”, Kalkınma Bakanlığı, Ankara
- ANONİM, 2000. Devlet Planlama Teşkilatı, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Kırsal Kalkınma Özel İhtisas Komisyonu Raporu. <http://ekutup.dpt.gov.tr/bolgesel/oik538.pdf>
- Avcil, C. (2020). Ağırlı Kadınların İstihdamı Üzerine Bir Analiz: Tekstil Kent Örneği. I. Ulusal Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Kongresi, (s. 503-534). Kars
- Avşar, G. (2017). Kırsal Kalkınmada Kadın Kooperatiflerinin Önemi: Eskişehir İlçe Ve Mahallelerinde Kadın Kooperatifi Potansiyeli. Yüksek Lisans Tezi, T.C. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Ayan, S. (2013). “İnanırlarsa Onlar da Yapabilirler”, *Burası Düzce Gazetesi*, http://www.burasiduzce.com/haber-detay.asp?id=17146&Haberler_inanirlarsa_onlar_da_yapabilirler#.WXdOG4SLTIU
- Azad, D. (2017). Gender is morethan a Statistic Status of Women in the Cooperatives of the Asia Pacific Region. Asia-Pacific: The International CooperativeAlliance.
- BAKIRCI, M., 2007. Türkiye’de Kırsal Kalkınma Kavramlar, Politikalar, Uygulamalar. Nobel Yayınları, Ankara
- Bastida, M.,Pinto, L. H., Olveira Blanco, A., &Cancelo, M. (2020). Female entrepreneurship: Can cooperatives contribute to overcoming the gender gap? A Spanish first step to equality. *Sustainability*, 12(6), 2478.

- Başaran, H., Birinci, S., Şener, H. B., Özçağlar, A., & Zeyrek, A. E. (2015). Yerel Dayanımdan Büyük İşletmelere (Yüzyıllık Geçmişle Tarım Satış Kooperatifleri). Tebliğ (Basılmamış), 21.
- Bedük, A. (1999). “Türkiye’de Çalışan Kadın Ve Kadın Girişimciliği”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 3: 106-117.
- Bharti, N. (2021). Role of Cooperatives in Economic Empowerment of Women: A Review of Indian Experiences. World Journal of Entrepreneurship, Management and Sustainable Development, 17(4), 617-631.
- Bilgin, N., Tanıyıcı, Ş.,(2008) “Türkiye’de Kooperatif ve Devlet İlişkilerinin Tarihi Gelişimi”, KMU İİBF Dergisi, 2008, S:15, s:149
- Boudet, AM. ve Agar, M. 2014. *Female Entrepreneurship in Turkey*. Dünya Bankası.
- Bülbüller, G. (2022) “Türkiye’de Kadın Kooperatiflerinin Sosyal Dayanışma Ekonomisi Kapsamında İncelenmesi: İzmir İli Örneği”, İstanbul Üniversitesi, SBE, YL Tezi.
- COPAC-The Committee for the Promotion and Advancement of Cooperatives (2015). “Cooperatives, Women and Gender Equality.” http://www.copac.coop/wpcontent/uploads/2015/07/COPAC_PolicyBrief_CoopsWom_en.pdf
- Çakırca, H. (2019). Kooperatiflerin Yerel Kalkınmadaki Rolü: İzmir Tire Süt Kooperatifi Örneği. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Çelik, C. ; Özdevecioğlu, M. (2001), “Kadın Girişimcilerin Demografik Özellikleri ve Karşılaştıkları sorunlara İlişkin Nevşehir İlinde Bir Araştırma,” 1. Orta Anadolu Kongresi (Nevşehir): 487-498.
- Çetin, H. (2009). “Kalkınma Sürecinde Kooperatifçiliğin Sosyal, Ekonomik ve Demokratik Etkileri Üzerine Genel Bir Değerlendirme”. Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 4(2): 32-50.
- Çınar, K., & Uğur Ç.M. (2018). What the City Has to Offer: Urbanization and Female Empowerment. Politics & Gender, 14(2), 235-263.
- DALKIRAN, G. B. (2017). The support of women work within cooperative enterprises: Sample of Turkey. Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi, 6(3), 1-11.
- Datta, P., & Gailey, R. (2012). Empowering Women Through Social Entrepreneurship: Case Study of a Women’s Cooperative in India. Entrepreneurship, 36(3), 569-587.

- Dedeoğlu, S.,& Yaman Öztürk, M. (2010). Giriş: Kapitalizm ve Ataerki İlişkisiÇerçevesinde Kadın Emeği. S. Dedeoğlu, & M. Yaman Öztürk içinde,Kapitalizm, Ataerkillik ve Kadın Emeği: Türkiye Örneği (s. 11-26). İstanbul:Sosyal Araştırma Vakfı.
- Demircan Yıldırım, P. (2020) “Kırsal Kalkınmada Kadın Kooperatiflerinin Rolü: Ahatlı Kadın Kooperatifi Örneği“ETÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (ETÜSBED), S. 11, Ekim 2020
- Demirci Aksoy, A. ve Günay, G. (2018), Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi,2018,53 (1) : 77-90
- Demirtaş, H.A. & Dönmez, A. (2006). Yakın ilişkilerde kıskançlık; Bireysel, ilişkisel ve durumsal değişkenler. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 17(3), 181 – 191.
- Diñçer, S.(2022) “Akademik Yazım Ve Araştırmacılara Öneriler”Pegem Akademi, Ankara
- Dökmen, Z.Y. (2004). Toplumsal Cinsiyet Sosyal Psikolojik Açıklamalar. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Duguid, F. Durutaş, G.Wodzicki, M. (2015) “Türkiye de Kadın Kooperatiflerinin Mevcut Durumu kitapçığı” 2015 ss: 22
- Duguid, F.,Durutaş, G. Ve Wodzicki, M. (2015). Türkiye’de Kadın Kooperatiflerinin Mevcut Durumu. The World Bank.
- Duguid, F.,Durutaş, G. Wodzicki, M. (2015). Türkiye’de Kadın Kooperatifleri’nin Mevcut Durumu. World Bank.
- Emiroğlu, M. (2019). Kooperatifçilik & Kadın Kooperatifleri.
- Eraktan G., Yıldırak N. (1989). “Türkiye’de Kırsal Kalkınma Politikaları ve Stratejileri”, Friderich Ebert Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Erdoğan, M. (2022) “Türkiye’de Kooperatiflerin Kadınların Toplumsal Konumları Üzerindeki Etkileri: Gaziantep Kadın Kooperatifleri Örneği”, Gaziantep Üniversitesi, SBE, YL Tezi.
- Erdoğan, M. (2022). Türkiye’de Kooperatiflerin KadınlarınToplumsal Konumları Üzerindeki Etkileri:Gaziantep Kadın Kooperatifleri Örneği. Yüksek Lisans Tezi, T.C.Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Esen, Y. (2015). Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Eğitim. Bolu: Kemal Matbaacılık.
- EURICSE & ICA. (2019). World Cooperative Monitor: ExploringtheCooperativeEconomy.<https://monitor.coop/sites/default/files/publication-files/wcm2019-final-1671449250.pdf>. 27.04.2023 tarihinde erişilmiştir.

- EUROSTAT(2016).“EmploymentStatistics.”http://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php/Employment_statistics (28 Eylül 2015)
- Eurostat, 2022 https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Gender_statistics
- Ferguson, H.,& Kepe, T. (2011). Agriculturalcooperativeandsocialempowerment of women: a Ugandancasestudy. *Development in Practice*, 21(3), 421-429.
- GB/Stories/Employment/barriers-women#intro
- Gerşil, G. (2015). “Küresel Boyutta Yoksulluk ve Kadın Yoksulluğu.” *Yönetim ve Ekonomi*, Cilt:22 Sayı:1 ss:159 – 181.
- Gibson, R. (2005). *The Role of Co-Operatives in CommunityEconomic Development*. Rural Development InstituteWorkingPaper, BrandonUnivercity, Brandon, Canada.
- Gimenez, M. E. (2004). “ConnectingMarxandFeminism in TheEra of Globalization: A Preliminary Investigation”. *SocialismandDemocracy*, Cilt:18 Sayı:1 ss:85-105.
- Gönüllü Atakan, A. ve Çoban,A.(2022)“Türkiye’de KadınlarınKooperatiflerYoluylaGüçlenmesi” Uluslararası Çalışma Örgütü 2022.
- Grier, R. (2023). *TheCausalEffect of EconomicFreedom on FemaleEmployment&Education*. Free Market InstituteResearchPaper No. Forthcoming.
- Gülçubuk, B. (2012). “Kırsal Alanda Kooperatif Örgütlenmesi ve Kadın” Toplantıdaki Sunum, Ankara.
- GÜLÇUBUK, B., 2017. Kırsalın kalkınması Açısından Süt Hayvancılığı ve Buna Dayalı Üretim. <http://www.tarimdanhaber.com/haber/tarimsal-ekonomi/kirsalin-kalkinmasinda-hayvancilik-yatirimlari>
- Gülçubuk,B., Köksal,Ö., Ataseven,Y. Vd, (2017). “Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Tarafından Desteklenen Projelerin İstihdam Yaratma Açısından Değerlendirilmesi” *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi* (2017).
- Gümrük ve Ticaret Bakanlığı (2012) *Kooperatificilik ve Kadın Kooperatifleri Kitapçığı* 2012, Ankara.
- Gümrük ve Ticaret Bakanlığı (2013) *Gelişmiş Ülkelerde Kooperatifçilik Uygulamaları* (Gümrük Ve Ticaret Bakanlığı Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara).
- Gümrük ve Ticaret Bakanlığı. (2016). *Türkiye Kooperatifçilik Raporu*.
- Günay, G.; Demirci Aksoy, A. ve Bener, Ö. (2016). “Dünyada Kadın Sorunları.” (ss.272 – 321) (Ed: Aydın, F.), *Günümüz Dünya Sorunları*. Ankara, Pegem Akademi

- Günindi E., A. (2016). Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisi. Ankara: Anı Yayıncılık
- Başak, S., Kınır, S. ve Yaşar, Ş. (2013). Kadının görünmeyen emeği: İkinci vardiya. Anka Kadın Raporları. Sayı, 13-01.
- Gürol, M.; Marşapalı A., (2007), “Geçmişte ve Günümüz Yaşamında Ücretsiz ve Ücretli İşgücü Olarak Kadın,” Bilig, 4: 95-109.
- Hatıplı, M. (2010). Osmanlı Toprak Rejimi ve Tarihsel Süreç İçinde Kooperatifçiliğimiz.
- Hazar, N. (1990). Kooperatifçilik Tarihi. Türk Kooperatifçilik Eğitim Vakfı.
- Hepşen, Ö. (2010). *Tevrat, İncil ve Kuran-I Kerimde kadın bedeni*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Hırsırh Robert D.; Brush C.G. (1989), *The Women Entrepreneur. Starting, Financing and Managing a Successful Business* (USA: Lexington Books).
- <http://kirsehirkadinkoop.com>
- <http://narcicegipazari.com/hakkimizda>
- <http://www.beypazarininsesi.com/nalihanli-kadinlarin-basarisi-nal-etikkoooperatifi/>
- <https://www.hurriyet.com.tr/yerel-haberler/izmir/odemis-kadin-kooperatifi-nden-genel-kurul-37127189>
- ILO (2018). Infostories. The gender gap in employment: What's holding women back? Erişim Tarihi: 27.10.2021, <https://www.ilo.org/infostories/en>
- ILO COOP (2014). *Cooperatives And The World Of Work No.1 Leveraging The Cooperative Advantage For Women's Empowerment And Gender Equality*.
- Irgat, H. 2022. Ankara'da Faaliyet Gösteren Kadın Girişimci Kooperatifleri Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- İNGEV (İnsani Gelişme Vakfı), 2021 “Sosyal Dayanışma Ekonomisi için Güçlü Kooperatifçilik” İstanbul 2021
- Kabaş, T. (2009). “Gelişmekte Olan Ülkelerde Yoksulluğun Nedenleri ve Yoksullukla Mücadele.” Adana: Nobel Kitap.
- Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı resmi Sitesi, (2021), <https://www.kedv.org.tr/guclendirme-ve-kooperatiflesme> (15 Haziran 2021)
- Kalkınma Bakanlığı. (2018). Kırsal Kalkınma Özel İhtisas Komisyon Raporu.

- Kamanlıoğlu, M. (2007), Feminist Perspektifite Özürlü Kadına Bakışın Sosyolojik Değerlendirmesi Üzerine Kuramsal Bir Çalışma. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Kanlı, İ. Bakır (2016). “Sürdürülebilir Gelişmeyi Sağlamada Stratejik Bir Araç: Mahalle Kooperatifleri.” Çağdaş Yerel Yönetimler, Cilt:25 Sayı:3 ss:1-34.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Manevi temelli sosyal hizmet araştırmaları dergisi, 1(1), 62-80.
- KEDV. (2022), <https://www.kedv.org.tr/guclendirme-ve-kooperatiflesme>. Erişim tarihi 24.04.2023
- KEİG (Kadın Emeği ve İstihdamı Girişimciliği) (2015). “Türkiye’de Kadın Kooperatifleşmesi: Eğilimler ve İdeal Tipler.” İstanbul Kayhan Matbaa
- KEİG. (2018). *Kadın Kooperatifleri Kılavuzu*. İstanbul: Keig Yayınları. Kızılarıslan, N. (2016). “Türkiye’de Kırsal Kalkınma Perspektifinde Kadın”. *Kırsal Kalkınma 04*, 30-39.
- Keskin, S. (2014). “Türkiye’de Kadın Girişimcilerin Durumu”, Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 9(1): 71-94.
- Küccük, C. (2022). Kırsal Kalkınmada Kooperatiflerin Etkileri: Üretici Kooperatifleri Yönünden Karşılaştırmalar. Yüksek Lisans Tezi, T.C. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Küçükali, A. (2013), “Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Yapının Kadınların Çalışma Hayatı Üzerine Etkileri: Erzurum Örneği”, Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi. Cilt:1 ss:1-19.
- Leap Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi, <https://girisimsavascisi.org/mardindeozel-bir-kadin-kooperatifi-leap/>
- Masabo, C. (2015). Women`s Empowerment through Cooperatives-A Study from Women`s Perspectives. Master Thesis.
- MeierzuSelhausen, F., &Stam, E. (2013). HusbandsandWives. Thepowersandperils of participation in a microfinancecooperativeforfemaleentrepreneurs. DiscussionPaper Series/Tjalling C. KoopmansResearchInstitute, 13(10).
- Mori, Pier Angelo (2014) “Communityandcooperation: theeolution of cooperativestowardsnewmodels of citizens` democraticparticipation in publicservesprovision”, EuricseWorkingPaper n. 63|14.
- Munir, L. (2022). Do CooperativesImproveFemaleMiners` Outcomes? A Case Study of Rwanda. TheJournal of Development Studies, 58(11), 2349-2365.

- Mülayim, Z. G. (2006). “Kooperatifçi Atatürk ve Kooperatifçilik”. Ankara, Yetkin Yayınları.
- Mülayim, Z. G. (2019). “Kooperatifçilik”. Ankara, Yetkin Yayınları. 2019 8. baskı
- Narin, M. ;MarşapA.;Gürol M.A. (2006), “Global Kadın Girişimciliğinin Maksimizasyonunu Hedefleme: Uluslararası Arenada Örgütlenme ve Ağ Oluşturma,” Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 8 /1: 65-78.
- NayırZamantili, D. (2008). İşi ve ailesi arasındaki kadın: tekstil ve bilgi işlem girişimcilerinin rol çatışmasına getirdikleri çözüm stratejileri. Ege Akademik İnceleme, 8, 631-650.
- Obianefo, C. A.,Osuafor, O. O., &Ng’ombe, J. N. (2021). On theChallengesFacedbyFemaleMembers of AgriculturalCooperatives in SoutheastNigeria. Journal of AgriculturalExtensionandRural Development, 13(2), 94-106.
- OECD (2012), “PovertyReductionand Pro-PoorGrowth: The Role of Empowerment”, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264168350-en> (10 Ağustos 2017).
- OECD. 2014. *OECD EconomicSurveys: Turkey 2014*. OECD Yayınları.
- Ökten, Ç., “Türkiye’de Kadın Girişimciliği: Paternler, Özellikler ve Eğilimler”, Proje No. 102013-TR, 2013.
- Öz, S.(2010). “Kadın İstihdamını Artırmak, Ekonomik Araştırma Forumu (EAF) Notu 10-11. ss:1-5, https://eaf.ku.edu.tr/sites/eaf.ku.edu.tr/files/eaf_pn1011.pdf (16 Eylül 2017).
- Özdemir, G. (2008)., “Günümüz Kooperatiflerinde Dönüşümün Örneği: Kadın Kooperatifleri”, Türk Kooperatifçilik Kurumu tarafından 9-10 Ekim 2008 tarihinde düzenlenen XIX. Milletlerarası Türk Kooperatifçilik Kongresinde sunulu bildiri, 2008
- Özdemir, G. ve Baraşan, B. (2003). Türkiye’de Koopertaifçiliğın Fikir, Anayasa ve Kalkınma Planları Çerçevesinde İncelenmesi. Üçüncü Sektör Kooperatiçilik Dergisi, 33-46.
- Özdemir, G.; Yılmaz, E. (2011). “Kadın Girişimciliği ve Kooperatifler.” Uluslararası II. Trakya Bölgesi Kalkınma- Girişimcilik Sempozyumu Bildiri Kitabı I, Kırklareli.
- Özdemir, Gülen (2013). “Women’sCooperative in Turkey”. *Procedia– SocialandBehavioralSciences*, 81: 300-305.
- Özdoğan, E.,& Kesgin, M. T. (2021). Kırsal Ekonomik Kalkınma için Kadının Güçlendirilmesi: Bolu SS Demirciler Gelincik Kadın Tarımsal Kalkınma Kooperatifi Örneği. *Zeugma HealthRes*, 3(2-3), 81-87.
- Öztürk, M. Çetin, BI. (2009),“Dünyada Ve Türkiye’de Yoksulluk Ve Kadınlar”*Journal of Yasar University*, 2009
- Pearce, Diane (1978). *TheFeminization of Poverty: Women, WorkandWelfare*, *The Urban &SocialChangeReview*, Volume 11, Numbers 1and 2, 28-36.

- Pekel, E. (2019). Toplumsal cinsiyet rolleri ve kadının çalışma hayatındaki konumu. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 30-39.
- Pekin+5 Siyasi deklarasyonu ve sonuç belgesi (2003). "Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu (Türkçeİngilizce)." 2. Baskı Ankara:Cem Web-Ofset.
- Russell-DuVarney, K. (2013). *InsightstotheConsequences of FairTradefrom an All-FemaleCoffeeCo-operative*. Master of Arts. Texas StateUniversity.
- Ryder, G. (2015). "Leveragingthecooperativeadvantageforwomen'sempowermentandgenderequality." *CooperativesandThe World of Work* No.1. http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/---emp_ent/---coop/documents/publication/wcms_307217.pdf (2 Ekim 2017).
- Sabancı Vakfı. (2018). Kooperatifçilik Eğitim Seti.
- SADA Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi, <https://sgdd.org.tr/sadanin-oykusu/> (Erişim tarihi 13.01.2022).
- SamwelKahamba, J.,&Xiuli, X. (2021). *Effects Of Women'sCooperativesOnCapabilitiesAndGenderRelations: EmpiricalEvidenceFromWomen'sDairyCooperativesInKilimanjaroRegion, Tanzania*. *International Journal of AgriculturalExtensionandRural Development Studies*, 8(4), 62-80.
- Scott, W. J. (2010). Toplumsal Cinsiyet: Faydalı Bir Tarihsel Analiz Kategorisi. *Kültür ve Siyasette Feminist Yaklaşımlar*, 12, 112-138.
- Serinikli N. (2016). Kadın yoksulluğunu önlemede girişimciliğin önemi: kadın kooperatifleri ve mikro kredi uygulamaları. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*. 5(12), 598-609.
- Serinikli, N (2019) Kırsal Alandaki Mikro Kadın Girişimcilerin Kooperatifleşmeye Karşı Tutumları: Agro-Turizm Kadın Kooperatifleri. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi* 2019, Cilt:14 Sayı:1, 45-57
- Sezer, F.A. (2022). *Kadın Yoksulluğuyla Mücadelede Kadın Kooperatifleri: Mersin Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Silverman, D. (2018). *Nitel Verileri Yorumlama*. 5. Baskıdan Çeviri. Çev Ed. Dinç, E. Ankara: Pegem Yayınevi.

- Lahti, J., Sabia, S., Singh-Manoux, A., Kivimäki, M., Tatsuse, T., Yamada, M., ... & Lallukka, T. (2016). Leisure time physical activity and subsequent physical and mental health functioning among midlife Finnish, British and Japanese employees: a follow-up study in three occupational cohorts. *BMJ open*, 6(1), e009788.
- Soysal, A. (2010) "Türkiye'de Kadın Girişimciler: Engeller ve Fırsatlar Bağlamında Bir Değerlendirme" *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* 65-1
- Sultana, A. (2019). Ataerkillik ve Kadının İkincilliği; Kuramsal Bir Analiz. *e-Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi*, 11(1(23)), 417-427.
- Şahankaya Adar, A., Dedeoğlu, S., Kurtuluş, G. (2023) "Türkiye'de Kadın Kooperatifleri: Mevcut Durum Analizi, Kadın Güçlenmesi ve İstihdam Yaratma Potansiyeli", *Çalışma ve Toplum*, C.2, S.77. s.1171-1208, 2023
- Şahin, F. 2014. "Women's Rights in Turkey." *Turkish Policy Quarterly* 11 (1): 39–46.
- Şener, Ü. (2012). Kadın Yoksulluğu. *Mülkiye Dergisi*, 36(4), 51-67.
- Şengün, H. (2019). "Kırsal Kalkınma ve Kadın Kooperatiflerinin Önemi: Artvin Kadın Girişimciler Turizm Geliştirme Kooperatifi". Ayşegül Mengi ve Deniz İşçioğlu (Ed), *Kırsal Kalkınma ve Kooperatifçilik*. Ankara: Ankara Üniversitesi, 573-588.
- T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı (2012). "Kooperatifçilik ve 2012 Uluslararası Kooperatifler Yılı." Yayın No:96 <http://koop.gtb.gov.tr> (22 Eylül 2017)
- T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı (2016). "Türkiye Kooperatifçilik Raporu". Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü.
- T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü (2017). *Kadın Kooperatifleri*, Ankara.
- T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, (2022) <https://www.yatirimadestek.gov.tr/haber/kooperatiflerin-desteklenmesi-programi-koop-des-kapsaminda-2022-proje-basvurulari-baslamistir/74> ulaşım tarihi; 24.04.2023
- T.C. Ticaret Bakanlığı, (2020), Kooperatifçilik Proje Destek Yönetmeliği <https://ticaret.gov.tr/kooperatifcilik/koop-des> (20.04.2023)
- T.C. Ticaret Bakanlığı, (2021), "50 Soruda Kooperatiflerin Desteklenmesi Programı kitapçığı" <https://ticaret.gov.tr/data/5f07058413b87611d894d0c3/50%20SORUDA%20KOOPDES%20K%20C4%B0TAP.pdf> (15 Haziran 2021)
- T.C. Ticaret İl Müdürlüğü, Kooperatifçilik Şube Müdürlüğü (8.06.2021)

- T.C.Ticaret Bakanlığı (2021). “Türkiye Kadın Kooperatifçilik Raporu”. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü.
- Taş, H. Y.,& Kazar, E. N. (2019). İstanbul'daki Kadın Kooperatiflerinin Kadın Yoksulluğuna Etkisi. OPUS International Journal of SocietyResearches, 13(19), 1836-1863.
- TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu(2018). Kırsal Alanda KadınınGüçlendirilmesi ve Kırsalda Kadın Girişimciliğinin Desteklenmesi KonuluKomisyon Raporu Ankara.
- TC Ticaret Bakanlığı, (2022), “Türkiye’de Kooperatifçilik” <https://ticaret.gov.tr/kooperatifcilik/bilgi-bankasi/kooperatifler-hakinda> /turkiyede-kooperatifcilik (2023)
- Tesfay, A.,&Tadele, H. (2013). The Role of Cooperatives in PromotingSocio-Economic Empowerment of Women: EvidencefromMultipurposeCooperativeSocieties in South-EasternZone of Tigray, Ethiopia. International Journal of Community Development, 1(1), 1-11.
- Ticaret Bakanlığı, 2021 Yılı Performans Programı. 2019-2023 Dönemi ticaret bakanlığı stratejik planı. Erişim tarihi: 24.04.2023, http://www.sp.gov.tr/upload/xSPRapor/files/n7OJk+Ticaret_Bakanligi_2021_Yili_PerformansP rogrami.pdf
- Ticaret Bakanlığı. (2012). Kooperatifçilik ve Kadın Kooperatifleri, Ankara. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Ticaret Bakanlığı. (2021). <https://ticaret.gov.tr/kooperatifcilik/koop-des/koop-des-ilk-etap-hibe-destegi-almaya-hak-kazanan-kooperatifler>
- Topalolu, E. Ö. ve Topaloğlu, M. (2017). “Türkiye’de Kadın Girişimci Kooperatifleri: Bacıyan-1 Meram Örneği”. Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi, 52(özel sayı): 203-218.
- Turan, K. (1995). “Türk Tarım Toplumunun Sosyal Politika Açısından Merkez Köyler Projesi Uygulama Olanakları”, *Ankara İktisadi ve Ticari Bilimler Akademisi Yayınları*, Ankara.
- Turan, Nurcan (2002). “Kooperatif İşletmeler İşletmelerinin Ekonomik Ve Toplumsal Kalkınmayı Gerçekleştirmede Başarı Sağlamalarında Etkili Olan Faktörler ve Bu Faktörlerin Türk Kooperatif İşletmeciliği Açısından Ele Alınması.” Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi, Cilt:4 sayı:2 ss:83 – 101.
- Turgut, A.Ş.,(2019). “Türkiye’deki Gelir Eşitsizliğinin Toplumsal Cinsiyet, Kadının İstihdamı Ve Kadın Yoksulluğu Açısından Değerlendirilmesi” KOSBED, 2019, 38: 315 - 329

- Tutar, F.; Alpaslan, C.; Tutar, E. ve Turgut, A. (2014). “Türkiye’de Yerel Kalkınmanın Yeni Aktörü Üçüncü Sektör: Kooperatifler.” Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt:2 Sayı:1 ss:501 – 524.
- TÜİK (2020). İşgücü istatistikleri. Erişim, 4 Mart 2020, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007
- TÜİK, (2016). “İstatistiklerle Kadın, 2015.” Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni, Sayı: 21519, 07 Mart 2016, <http://www.tuik.gov.tr> (16 Eylül 2017).
- TÜİK, (2017). “İstatistiklerle Kadın, 2016.” Sayı:24643, 07 Mart 2017, <http://www.tuik.gov.tr> (16 Eylül 2017).
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2023). İşgücü İstatistikleri, Kasım 2022. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-Kasim-2022-49384>
- UN (United Nations) (2015), “TheWorld'sWomen 2015.” TrendsandStatistics. <https://unstats.un.org/unsd/gender/chapter4/chapter4.html> (12 Eylül 2017).
- Woldu, T.,&Tadesse, F. (2015). Women'sparticipation in agriculturalcooperatives in Ethiopia (No. 1008-2016-80335).
- World Bank (2011), “World Development Report 2012: GenderEqualityand Development”, Washington, DC: The World Bank
- Yapıcı, A. “Türk Toplumunda Cinsiyete Göre Dindarlık Farklılaşması: Bir Meta-analiz Denemesi”. Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 17/2 (2012), 1-34.
- Yenigül, S. B. (2017). “*Kırsal Kalkınma Politikalarında Yeni Yaklaşımlar ve Bu Yaklaşımların Türkiye'nin Kırsal Kalkınma Politikalarına Etkisi*”, Gazi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Ankara, ss. 20-26.
- Yeşil, Y. (2020). “Kadın Kooperatiflerinin Önemi.”<http://www.gundemtekirdag.com/detay/4377/kadin-kooperatiflerinin-onemi>
- Yetim, N. (2008), “Sosyal Sermaye Olarak Kadın Girişimciler: Mersin Örneği,” eab.ege.edu.tr/pdf/2_2/C2-S2-%20M8.pdf (İndirilme Tarihi: 04.11.2008).
- YILDIRIM, P. D. (2020). KIRSAL KALKINMADA KADIN KOOPERATİFLERİNİN ROLÜ: AHATLI KADIN KOOPERATİFİ ÖRNEĞİ. Erzurum Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (11), 159-170.
- Yılmaz, E., Özdemir, E., Orman, Y., Unakitan, G. ve Konyalı, S. (2019). “Tarımsal Üretimde Kadınların Karar Alma Süreçlerine Katılımı ve Kooperatiflerden Beklentileri”. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 16 (1), 71-81.
- Young, S. (2010). Gender, MobilityandtheFinancialisation of Development.Geopolitics, 15(3), 606–627.

- Yüksel ŞE (2006) Kooperatiflerde Örgüt Kültürü, Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Yönetimi Anabilim Dalı, Ankara.
- ZapalskaA.Fogel,Georgine K. (1998), “Chracteristics of PolishandHungarianEntrepreneurs,” Journal of Private Enterprise, 19/2:132-144.
- Zeybekoğlu, Ö. (2013). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Erkeklik Olgusu. Ankara: Eğiten Kitap.
- Zhao, F. (2005), “ExploringtheSynergyBetweenEntrepreneurshipandInnovation,” International Journal of EntrepreneurialBehaviour&Research, 11/1: .25-41.

EKLER

Ek1 Araştırma ölçekleri

Suna KAYMAZ

Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Öğrencisi)

“Türkiye De Kadın Kooperatifçiliği Üzerine Bir Değerlendirme: Kırşehir Örneği”

Araştırması.

Öncelikle tanıştığımızı çok memnun oldum. Benimle görüşmeyi kabul ettiğiniz için çok teşekkür ederim. Kendimi tanıtmak isterim... Ben Suna Kaymaz Ahi Evran Üniversitesi İşletme Bölümünde Yüksek Lisans öğrencisiyim ve akademik bir çalışma için bu verileri topluyorum. Araştırmamızın konusu Kadın Kooperatiflerine ortak olmanızın hayatınıza ekonomik ve sosyal açıdan etkileri konusunda görüşlerinizi öğrenmektir. Sizinle kooperatif ortaklığınızla ilgili kısaca sohbet edeceğiz.

Konuşmamızdan sonra yanıtlarınız asla ticari amaçlarla kullanılmayacaktır.

Ses kaydı sadece konuşmamızı metne dökülebilmek içindir. Ses kaydı almama izin vermeniz halinde, bu kayıtlar kilitli bir bilgisayarda tutulacak ve kimseye verilmeyecektir. Görüşmeyi istediğiniz zaman sonlandırabilirsiniz. Sorduğum sorular için doğru yanlış cevap yoktur. Sadece fikirlerinizi öğrenmek istiyorum. İsterseniz kendinize bir takma isim bulabilir ve bu isimlerle araştırmada yer alabilirsiniz.

Öncelikle sizi tanıyarak başlayalım. Bize biraz kendinizden bahsedebilir misiniz?

ANA SORULAR	SONDAJLAR
GENEL SOSYAL AKTİVİTE/GÖREVLER	
Gün içinde hangi sorumluluklarınız var. Neler yaparsınız?	Okulda? Evde? Dışarda?
Hobileriniz nelerdir?	Boş zamanlarınızda? Okumayı sever misiniz? Kaç tane yakın arkadaşınız var?
Evden çıktığınızda nerelere gidirsiniz?	Çıkınca neler yaparsınız?(açıkça söylemediyse) Bu tip şeyleri ne sıklıkla yaparsınız? Bunları yalnız mı yoksa başka biriyle mi yaparsınız İzin aldığınız biri var mı? Ulaşımınızı nasıl sağlıyorsunuz?
EKONOMİK GETİRİ	
Parayı nasıl kazanıyorsunuz?	Düzenli gelir? Kısa dönemli çalışarak? Aileden gelir? Diğer?
Kooperatif ortaklığı dışında gelir getiren ekonomik bir faaliyetiniz var mı?	Kooperatif ortaklığından düzenli ve yeterli gelir elde ediyor musunuz? Bu gelir ihtiyaçlarınızı karşılamaya yetiyor mu? Kooperatif ortağı olmaya nasıl karar verdiniz?
Kooperatif ortaklığından elde ettiğiniz geliri yatırıma dönüştürebiliyor musunuz?	Dönüştürebiliyorsanız nasıl değerlendiriyorsunuz?
Kooperatif ortaklığından elde ettiğiniz gelir size ekonomik özgürlük sağladı mı?	Temel ihtiyaçlar ve aile giderleri dışında kendinize özel alışveriş ya da tatil vb?
Kooperatif ortaklığından elde ettiğiniz gelir ailede ekonomik konularda söz hakkınızın artmasını sağladı mı?	Ailede alışverişi kim yapar? Yatırım yapılacağı zaman buna kim karar verir? İhtiyaç ve alışveriş önceliklerinizi nasıl belirlersiniz?
SOSYAL GETİRİ	
Sosyallik denince aklınıza ne geliyor?	Sosyallik olarak gördüğünüz aktivitelerinizi anlatır mısınız? Sizce insanlar neden sosyalliğe ihtiyaç duyarlar?
Sosyal ortamlara katılmak sizi daha pozitif ve enerjik yapıyor mu?	Çocuklarınız, aileniz ve eşinizle olan iletişiminizi nasıl etkiliyor? Ev işlerinizde ki enerjinizi nasıl etkiliyor?
Kadın kooperatifi ortağı olmak sizi sosyal anlamda etkiledi mi?	Daha çok arkadaşınız oldu mu? Arkadaşlarınızla birlikte yaptığınız aktiviteler var mı?
KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ & KOOPERATİF	

Kooperatifçiliği vakıf ve derneklerden ayıran özellikler nelerdir?	Kooperatif yardım kuruluşu mudur? Kooperatif ortağı olurken kooperatifler hakkında bilginiz var mıydı?
Kooperatif ortağı olurken neleri hedeflemiştiniz?	Birilerine yardım etmek mi? Ekonomik anlamda kazanç elde etmek mi? Sosyalleşmek mi?
Erkekler le aynı iş ortamında çalışmak hakkında neler düşünüyorsunuz?	İş performansınızı nasıl etkiler? İş ortamında kadın ve erkekler eşit midir? İlerlemenizde nasıl etkileri olur? İnancınız ailevi ve değer yargılarınız açısından etkisi ne olur?
Sizce kadın kooperatifleri kadın girişimciler için önemli bir değer midir?	Bu konuda destek aldığınız kurum ve kuruluş var mı? Bu destekler yeterli mi? Sizin önereceğiniz bir şey var mı?
KAPANIŞ: TEŞEKKÜR EDERİM. ÇOK BİLGİLENDİRİCİ BİR GÖRÜŞME OLDU. BİZE VERDİĞİNİZ BİLGİLER İÇİN TEŞEKKÜR EDERİZ. GÖRÜŞME İLE İLGİLİ HERHANGİ BİR SORUNUZ VEYA EKLEMENİZ İSTEDİĞİNİZ BİRŞEY VAR MI?	

KADIN KOOPERATİFİ ORTAKLARIYLA DERİNLEMESİNE GÖRÜŞME İZİN FORMU

Araştırmacı İletişim Bilgisi:Suna KAYMAZ, AEÜ İşletme Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi

Doç. Dr. Ertuğrul GÜREŞÇİ, İşletme Bölümü

Bu araştırmaya katıldığınız için teşekkür ederiz. Bu araştırmaya katılabilmek için 18 yaşından büyük olmanız gerekmektedir. Bu form, araştırmanın genel amaçlarını size tanıtmak ve katılım için izninizi almak amacıyla hazırlanmıştır

Çalışmanın Amaçları: Araştırmamızın konusu Kadın kooperatiflerinin Kırşehir İlinde ki durumunu değerlendirmektir. Sizinle kooperatif ortağı olmanın hayatınız üzerine etkileri hakkında konuşacağız.

Bu araştırmadaki rolünüz: Bu araştırmaya katılmak gönüllüdür. İstedığınız anda, görüşmenin ortasında olsanız bile mülakatı bırakmak isteyebilirsiniz. Sizden beklediğimiz, yukarıdaki konu ile ilgili fikirlerinizi ve deneyimlerinizi bize açık yüreklilikle açıklamanızdır.Sizin de izninizle, görüşmemizin ses kaydını tutacağım. Eğer kayıt alınmasını onaylamıyorsanız, baştan belirtmeniz halinde cevaplarınızı not alacağım. Araştırmacılara istediğiniz zaman soru sorabilirsiniz. Sizin de yardımınızla yukarıdaki konu hakkında literatürdeki bir açık kapatılmaya çalışılacaktır.

Gizlilik: Bu araştırmanın sonucunda elde edilen veriler, makale, konferans bildirisi gibi akademik amaçlar için kullanılacaktır. Araştırma metinleri hazırlanırken gerçek isimler kullanılmayacak, sizin veya araştırmacının belirlediği takma adlar kullanılacaktır. Toplanan ses kayıtları şifre korumalı bir bilgisayarda korunacak ve sadece araştırmacılar ses kayıtlarına ulaşabilecektir. Bu araştırma basıldığında veya sunulduğunda kimse katılımının siz olduğunu bilmeyecektir. Ancak bir dava durumunda yasalar ve üniversite kuralları bu bilgilere ihtiyaç olduğunda ulaşmak isteyebilir. Ancak bu veriler sadece hukuki durumlarda ilgililere verilecektir.

Riskler: Bu çalışma ile ilgili herhangi bir risk öngörülmemiştir. Sizden özel bilgiler istenmeyecektir.

Zamanlama: Bu görüşmenin süresinin 30-45 dakika arasında sürmesi planlanmaktadır. Gerçek zaman, sizin görüşlerinizi açıklarken harcayacağınız zamana bağlıdır.

Bu görüşmedeki haklarınız için iletişim: Eğer bu görüşme sırasında yukarıda belirtildiği gibi davranılmadığını hissediyorsanız veya araştırmacı ile ilgili şikâyet iletmek isterseniz 0386 280 4900 numaralı telefonda Doç. Dr. Ertuğrul GÜREŞÇİ ile iletişime geçebilirsiniz.

İZİN

Bu araştırmanın yapısı ve amacı bana açıklandı ve **ben bu çalışmaya katılmayı onaylıyorum**. Hiçbir müeyyide olmadan araştırmayı istediğim an bırakma konusunda özgür olduğumun farkındayım. Talebim halinde bu formun bir kopyasının verileceğini biliyorum.

Katılımcı İmza _____ Tarih _____

Ad-Soyad _____

Görüşmemizin ses kaydının alınmasını onaylıyorum.

Katılımcı İmza _____ Tarih _____

Ad-Soyad _____

EK 2. Etik Kurul Karar Formu

KIRŞEHİR AHI EVRAN ÜNİVERSİTESİ
ETİK KURUL DEĞERLENDİRME VE
KARAR FORMU

Değerlendirme Talebinde Bulunan Kişi/Kurum	Suna KAYMAZ		
Değerlendirme Başvuru Tarihi	22.03.2022		
Değerlendirilmesi Talep Edilen Eserin/Araştırmanın Adı	Türkiye' de Kadın Kooperatifçiliği Üzerine Bir Değerlendirme: Kırşehir Örneği		
Değerlendirilmesi Talep Edilen Araştırma/Ölçek/Anket/Görüşme Formu			
Değerlendirmeyi Yapan Etik Kurul	KIRŞEHİR AHI EVRAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİK KURULU		
Değerlendirme Toplantı Bilgileri	Yeri	Tarihi	Saati
	İİBF Dekanlığı Makam Odası	21.04.2022	11:00
Karar No	Karar Tarihi	21.04.2022	
	Karar No	2022/03/42	
Karar Sonucu	(X) Kabul	☒ Oybirliği	
		☐ Oy Çokluğu	
	() Ret	☐ Oybirliği	
		☐ Oy Çokluğu	

Etik Kurulumuz, yukarıda başvuru bilgileri yer alan eser/araştırma için toplanarak bilimsel araştırmalar ve yayın etiği açısından değerlendirme yapmış ve aşağıda gerekçesi açıklanan karar(lar)ı almıştır:

Karar ve Gerekçesi

Suna KAYMAZ'a ait "Türkiye' de Kadın Kooperatifçiliği Üzerine Bir Değerlendirme: Kırşehir Örneği" konulu proje araştırmasının bilimsel araştırmalar etiği açısından değerlendirilmesinde kabulüne oy birliğiyle karar verilmiştir.

Etik Kurul Başkanı
Prof. Dr. Nur ÇETİN

EK 3. Özgeçmiş

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı, Soyadı : Suna KAYMAZ

Yabancı Dili : İngilizce

Eğitim Durumu

Önlisans : Eskişehir Anadolu Üniversitesi Hemşirelik Önlisans

Lisans : Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi

Lisans : Eskişehir Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Kamu Yönetimi

Yüksek Lisans : Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme
Anabilim Dalı (Devam Ediyor)

Mesleki Deneyim

SSK Bolu Hastanesi, Hemşire	1993- 2005
Bolu Semiha Şakir Sağlık Ocağı, Hemşire	2005- 2006
Bolu Merkez TSM, Hemşire	2006- 2009
Bolu İl Sağlık Müdürlüğü, Hemşire, Birim Sorumlusu	2009- 2019
Kırşehir İl Sağlık Müdürlüğü, Hemşire, Birim Sorumlusu	2019- 2021
Ankara Gülhane Eğitim Araştırma Hastanesi, Hemşire	2021-2022
Ankara Sağlık Bakanlığı, Türkiye Bebek Ölümleri Program Sorumlusu	2022-

Yayınlar

Kaymaz, S. (2022). Türkiye’ de Kadın Kooperatifçiliği Üzerine Bir Değerlendirme “Kırşehir Örneği” IV. Uluslararası Kapadokya Sosyal Bilimler Öğrenci Kongresi Aksaray, 2022.